

Walter Scott

A fekete törpe

(kisregény)

Fordította Donga György

ELÖLJÁRÓ SZÓ A FEKETE TÖRPÉHEZ

Ahora bien, dixo il Cura, señor huesped, aguesos libros gue los guiero ver. Gue me place, rospendio ol, y etrando, en su aposente, saco del una malotilla vieja cerrada con una cadenilla, y abriendola, halló en ella tres libros grandes y unos papelles de muy buena letra escritos de mane.

DON QUIXOTE, PARTE IO CAPITULO 32.

Hát ez csodálatos, mondta a pap; kérem uraságodat, mutassa meg azon könyveket, minthogy nagyon szeretném szemügyre venni őket. Örömet, felelte vendéglátója; ezzel szobájába ment, és előhozott egy régi kis vászontasakot, amelyhez lakat és lánc is tartozott; kinyitotta, s kivett belőle három testes kötetet, meg gyöngybetűkkel telerótt kéziratpapirost.

DON QUIJOTE, I. RÉSZ, 32. FEJEZET.

(György Vilmos fordítása)

Könyvem hőse, aki pusztai magányban lakik, aki szenved, mert tudja, hogy nyomorék, s tele van félelemmel, hogy embertársai lépten-nyomon kigúnyolják, nem teljesen a képzelet szüleménye. Élt jó néhány esztendővel ezelőtt a könyvbelihez hasonló személy, s a szerző maga is ismerte. Ez a földhözragadt szerencsétlen Tweeddale-ben jött a világra, s David Ritchie névre hallgatott. Apja napszámos volt a stobói palabányákban, s a gyermek már bizonyosan ilyen idomtalan külsővel született, bár nyomorékságát ő a gyermekkori rossz bánásmóddal szokta magyarázni. Edinburghben kitanulta a kefekötő szakmát, majd mesterségét űzve ide-oda vándorolt, de bárhová ment, mindenünnen továbbállt, mert párját ritkító rútsága miatt mindenfelé szemérmetlenül megbámulták. Egyszer a szerző füle hallatára azzal dicsekedett, hogy még Dublinben is megfordult.

David Ritchie végül is megunt, hogy boldog-boldogtalan ráordít, röhög rajta, csúfot űz belőle, s elhatározta, hogy elbujdosik a vadonba, ott talán nem éri utol a világ, amely őt kapcarrongynak használja. Ezen meggondolással telepedett le egy földdarabkán a vad mocsárvidéken egy dombocska tövében a Woodhouse-tanyán, a Manor patak félreeső völgyében, Peebleshire-ben. Az a néhány lélek, aki odatévedt, igencsak csodálkozott, a képzelgésre hajlamosak pedig kissé megszeppentek, amikor látták, hogy ez a ritka mód ormóttan alak, ez a kajla Davie, ez a Púpjanótt David lakot épít, olyasmibe vágja a fejszáját, amire teljességgel képtelennek látszik. A ház belül kicsi volt, de falai, melyeket a parányi kertet övező falhoz hasonlóan hatalmas kövekből és tőzegből rakott rétegesen, dacos szilárdsággal tartották magukat; egyik-másik szögletkő akkora volt, hogy a jövevénynek szeme-szája elállt: hogy az isten csudájába bírt egy ilyen vakarcs ekkora súlyt megemelni. Szó, ami szó, David bőven kapott segítséget az arrajáróktól, meg azoktól is, akiket a kíváncsiság csalt a tanyájához; persze egyikük sem tudta, hogy a másik mennyit lendített - így aztán semmi sem csorbíthatta ámulatukat.

A vidék földesura, a néhai báró James Naesmith, egyszer pusztá véletlen folytán bukkant rá a kulipintyóra, amelyre pontosan ráillett a falstaffi mondás, hogy „díszes ház, csak hogy a más portáján épült”, minthogy építéséhez sem jogot, sem engedélyt nem kért és nem is adott senki. Szegény David műve könnyen ebek harmincadjára juthatott volna, azon egyszerű oknál fogva, hogy nem jól választotta meg a területet, amelyen építkezett. A földesúr fejében természetesen még csak meg sem fordult, hogy elkobozza, ehelyett az ártatlan vétségre zokszó nélkül áldását adta.

A Sökkövű Mocsárban élő Elshendert meglehetősen pontosan, túlzások nélkül ábrázoltam, amilyennek a Manor patak mentén Davidet megismertem. Termetre ismerősöm sem nőtt negyedfél lábnál magasabbra, mert ha még kihúzta magát is, kényelmesen elfért a kunyhóajtóban, amelyet éppen akkorára szabott. Az alább idézett személyleírás és jellemrajz az 1817-es *Scots Magazine*-ben található, s jogos feltevés szerint a kiváló edinburghi Robert Chambers úr tollából származik, aki igazán remekelt a Jeles Város hagyományainak megőrkítésében, s néhány más, igen élvezetes munkájában jelentősen gyarapította népi szokásainak kincsestárát. Ő David Ritchie földije, s így a róla szóló anekdotákhoz első kézből hozzájuthatott.

„Különös, tojásdad fejével akkorát tudott sújtani - írja a hiteles szerző -, hogy az ajtódeszkát vagy a hordó fenekét is könnyűszerrel átszakította. Ha nevetett, az ember hátán végigfutott a hideg. Sipító, érdes, vinnyogó kuvikhangja szakasztott olyan volt, mint ő maga.”

Ruháján nem látszott semmi különös. Ha a környéken járkált, ócska, konya karimájú kalapot viselt, ha meg otthon téblábolt, valami sityakfélét nyomott a fejébe. Cipőt sohasem hordott, ormótlan lábára ilyesmi rá se ment volna, ezért mindig rongyból tekert bocskorban járt, amelyet a lábszárára is felcsavart. Ha jött-ment, tulajdon természeténél jóval magasabb furkósbotot vagy karót cipelt magával. Sokféle bogara furcsa isten-teremtményére vallott, s azt mutatta, hogy lelkivilága tökéletes összhangban van züllött külsejével. Utálta az embereket, sandán nézett rájuk, hirtelen dühbe gurult - ez jellemezte leginkább. Az a tudat, hogy korcs, lidércnyomásként nyomta a lelkét. A gáncs, a gúny, ami emiatt érte, szívében vad gyűlölséget ébresztett, bár más vonásait tekintve ez az érzés nem hatotta át jobban az ő kedélyét sem, mint embertársaiét.

Ki nem állhatta a gyermekeket; ezek ugyanis, ha csak tehették, kötözködtek vele, csúfosan meghurcolták. Idegenekkel szemben begubózó, mord és harapós volt. Noha a segítséget és az adományokat nem vetette meg, hálájának sem szavakban, sem más módon nemigen adott kifejezést. Akiknek a legtöbbet köszönhet, s akiket leginkább szívelt, gyakran még azokat is epésen sértegette. Egy hölgy, aki csecsemőkorától ismerte, és - amiért köszönet illeti - készséggel szolgált számunkra néhány adalékkal személyéről, azt állítja, hogy az ő családjuk is csak fontolva mert közeledni Davie-hez, pedig ha valakit, akkor őket igazán becsülte és kedvelte. Egyszer ez a hölgy barátnőjével elment hozzá látogatóba, Davie a kertbe kalauzolta őket, s derűs büszkeséggel mutogatta nekik dúsan termő, szépen gondozott ágyásait. Séta közben megálltak egy káposztaágyásnál, amelyet a hernyó itt-ott megrágott. Davie az egyik hölgy arcán mosolyt vélte felfedezni, tüstént dühbe gurult, belerontott az ágyásba, s karójával összevissza zúzta-hasogatta a káposztafejeket, mialatt torkaszakadtából üvöltözte: »Ezek a ronda hernyók, még ezek is engem marnak!«

Egy másik hölgy, ugyancsak régi és közeli ismerőse, hasonlóképpen, akaratlanul halálosan megsértette. Őt is a kertbe vezette Davie, s ahogy sunyin hátratekintett, úgy látta, mintha a hölgy kiköpött volna. Dühösen ráordított: »Mi vagyok én, varangy, te asszony! Hogy csak úgy leköpsz, hogy csak úgy leköpsz?« - s anélkül, hogy választ vagy mentegetőzést várt volna, szitkozódva, fenyegetőzve kikergette a kertből. Ha olyanok bosszantották, akiket egyébként is rühellt, azokat még ocsmányabbul lehordta, vagy szó nélkül nekik esett; ilyenkor a legcifrább, legkacskaringósabb átkok hagyták el az ajkát.¹

Műveiben a természet egyenlő mértékkel osztja el a jót és rosszat. Talán nincs is annyira nyomorúságos helyzet, amelyik ne hordozna magában valamiféle vigaszt. Ez a szerencsétlen iszonyodott az emberektől, mert nyomorékságának tudata állandóan kísértette; de még ő is

¹ *Scots Magazine*, XXXI. Kötet, 207 oldal. (Walter Scott jegyzete)

megtalálta a maga külön kedvteléseit. Magányra kárhoztatva, a természet szépségében gyönyörködött. Legfőbb öröme és büszkesége a kert volt, amelyet szittyós, gazos ugarból vesződséges munkával varázsolt termékeny területté. Ám az őseredeti természet bája is csodálattal töltötte el, a hegyek zöld lankáiban, a gyöngyöző tiszta vizű forrásban, a bozotos százcú kuszaságában sokszor órák hosszat gyönyörködött önfeledten. Talán azért is kedvelte Shenstone pásztordalait és az *Elveszett Paradicsom* egyik-másik részletét. A szerző nem egyszer hallotta, amint reszelős hangjával nagy átérzéssel idézte a Paradicsom csodálatos leírását. Olvasott más műveket is, főleg vitairatokat. Templomba sohasem járt, emiatt aztán ráfogták, hogy hitehagyott, pedig lehet, hogy csupán nem akart csúf termetével gyülekezetben megjelenni, ahol a sok szem kíváncsian megbámulja. Sokszor megilletődve, könnyezve beszélt arról, mennyire más lesz az eljövendő lét. Hallani sem akart arról, hogy porait temetőben - ahogy ő kifejezte - a közönséges szeméttel elvegyítsék; a völgyben, nem messze magánya kunyhójától, igen finom ízléssel kiszemelt magának egy zordon szépségű helyet; itt akart pihenni halálában. Aztán mégiscsak mást gondolt, s így a majorság egyházközségének köztemetőjében hantolták el.

A szerző oly tulajdonságokkal ruházta fel a Bölcs Elshie-t, amelyeknek láttán az egyszerű nép természetfölötti képességeket tulajdonított neki. Ilyen emberként kapta szárnyra a hír David Ritchie-t is. A környékbeli szerény és együgyű parasztok, akárcsak a gyerekek, azt híresztelték róla, hogy vajákos. Ő cseppet sem tiltakozott; ez a hiedelem kiterjesztette azt a valójában nagyon is szűk kört, amelyen hatalma volt, ez egyrészt hiúságának hízelgett, másrészt emberutálatát is csillapította, hiszen hozzásegítette ahhoz, hogy ellenségeit félelemben és rettegésben tartsa. Persze a varázslattól már harminc évvel ezelőtt sem túlságosan félték az emberek, még az olyan elzárt skóciai völgyecskékben sem, mint amilyen ez volt.

David Ritchie szívesen barangolt néptelen tájakon, különösen arrafelé, ahol a közhit szerint rossz szellemek tanyáztak, s nagyra tartotta magát, amiért volt mersze odamenni. Szó, mi szó, önmagánál csúfabb teremtesre úgysem igen akadhatott. Titokban azonban babonás volt; kunyhóját kőrissfával ültette körül, hogy megvédje a kísértetektől. Minden bizonnyal ezért szerette volna, hogy a sírja körül is kőrissfák őrkdjenek.

Már említettük, hogy a természet alkotásaiban sokszor gyönyörködött. Minden élő teremtmények közül csak a kutyájához és macskájához ragaszkodott, őket becsülte a legtöbbre, s persze a méheket, melyeket odaadóan gondozott. Idővel odavette nőtestvérét egy szomszédos kunyhóba, de neki tilos volt belépnie az övébe. Nőtestvére kissé tompaeszü volt, de nem nyomorék; együgyű, talán ütődött is, de nem olyan mord és fura, mint a fivére. David nem mutatta ki érzelmeit, az ilyesmi idegen volt természetétől, de megtúrte maga mellett. Mindketten abból éltek, hogy veteményeit és a kaptárakból begyűjtött mézet eladta, később az egyházközségtől is kaptak némi segílyt. Való igaz, hogy ez idő tájt még meghittebb és családiasabb kapcsolat fűzte egymáshoz a vidék lakóit, s a Davidéhoz és a nőtestvéréhez hasonló helyzetben levő faluárvaiknak csurrant-cseppent kevéske adomány. Csak a szomszédos urasághoz vagy módosabb gazdához kellett fordulniuk, és számíthattak rá, hogy a legszükségesebbekkel készséggel ellátják őket. David gyakran kapott idegenektől is ezt-azt, jóllehet semmit sem kért, igaz, nem is utasított vissza, de sohasem érezte, hogy az adomány fejében hálával tartozna. Senki sem ütközött meg azon, hogy a Természet mostohagyerekének tekinti magát, akinek természet adta joga, hogy felebarátai istápolják, különös tekintettel nyomorékságára, amely őt megfosztotta attól a lehetőségtől, hogy más, épkézláb ember módjára munkával keresse meg kenyerét. Mindehhez járult, hogy a malomban mindig ott lógott egy tarisznya, David Ritchie istápolására. Az örleményükkel hazaindulók ritkán felejtették el, hogy lökjenek bele egy-egy marékkal a szánnivaló nyomorultnak. Egyszóval Davidnek nem volt mire a pénzét költeni, kivéve a tubákot, egyetlen fényűzését, melynek

viszont gáttalanul átadta magát. Midőn meghalt, valamikor a századunk elején, kereken húsz fontot találtak nála. Hogy ennyit összekuporgatott, nem mond ellent alaptermészetének, hiszen a vagyon hatalom, s David éppen erre: hatalomra vágyott, hogy kárpótolja magát kitisztottságáért.

Nőtestvére még akkor is élt, amikor közrebocsátottam történetemet, amelyhez ez a néhány megjegyzés bevezetőül szolgál. A szerző sajnálattal értesült róla, hogy egyfajta „helyi rokonszenv”, s az a kíváncsiság, amely a „Waverley Szerzője”, valamint regényeinek tárgya iránt megnyilvánult, oda vezetett, hogy a szegény asszonyt vallatóra fogták, akképp, hogy zaklatással is felért. Amikor arról faggatták, milyen volt a bátyja, válasz helyett azt kérdezte, miért nem hagyják nyugodni a holtakat? Másoknak, akik azt firtatták, szülei miféleké voltak, hasonló módon felelt.

A szerző 1797 őszén látta ezt a szegény, nyugodtan mondhatjuk, szerencsétlen embert. Akkoriban meghitt barátság fűzte, s fűzi nagy öröme még ma is, a nagyérdemű dr. Adam Fergusson családjához. E jeles férfi bölcsész és történettudós, aki ez idő tájt Halyards-beli kastélyában lakott, a Manor patak völgyében, mérföldnyire Ritchie remetelakjától. Őt látogatta meg a szerző Halyardsban, jó néhány napig nála vendégeskedett, s közben megismerkedett ezzel a bogaras szerzettel, akit dr. Fergusson különleges isten teremtményének nevezett, s aki hol ezt, hol azt, legelsősorban is könyveket kölcsönözgetett neki. Gondolhatni, hogy ízlésük, a filozófusé és a földhözragadt paraszté, nem mindig találkozott,² ennek ellenére dr. Fergusson kiváló elmének, eredeti gondolkodónak tartotta, hozzátevé, hogy sajnos, józan ítélőképességét megzavarta az a rendkívül nagy mérvű önteltség és önimádata, amit az a tudat váltott ki, hogy kinevetik és semmibe veszik; a sokaságon, legalább gondolatban, zord embergyűlölettel bosszulta meg magát.

Míg élt, David Ritchie tetteit teljes homály fedte, s már évek óta halott volt, midőn a szerzőnek eszébe ötlött: az ilyen embert Isten is arra teremtette, hogy regényes történet hőse váljék belőle. Megírta hát a *Sokkövű Mocsár Elshiejé*-nek a történetét. Beszélyét hosszabbra tervezte, s úgy gondolta, hogy a végkifejletet mívesebben kidolgozza. Csakhogy közbeszólt egy barát, akinek írás közben megmutatta művét, hogy véleményét kikérje, s aki úgy vélte, hogy a Magányos Öreg képe felzaklatja, s inkább elriasztja, mintsem hogy érdeklődésre hangolná az olvasót. Jó okom van arra, hogy jeles barátomat a közvélemény tolmácsolójának tekintsem, ezért a témát rövidre fogva, igyekeztem a cselekményt mentül hamarabb befejezni; s minthogy egy kötetbe zsúfoltam a kétkötetesre szánt történetet, alkalmasint olyan művet alkottam, amely éppily felemás és torz, mint a Fekete Törpe, akit bemutat.

² Emlékszem, egy bizonyos könyvhöz, melyet, ha nem tévedek, *Finom Hölgyek* leveleinek nevezett, David kiváltképp szeretett volna hozzájutni. Azt állította, hogy ennél kiválóbb művet még nem olvasott: sajnos dr. Fergusson könyvtárában ez a kötet nem volt meg. (*Walter Scott jegyzete*)

Első fejezet BEVEZETŐ

Értesz valamit a tudományhoz, pásztor?

SHAKESPEARE, AHOGY TETSZIK, III. 2. 22.

(Szabó Lőrinc fordítása)

Egy pompás áprilisi reggel (nem számítva most azt a körülményt, hogy az éjszaka kiadósan havazott, és a tájat térdig érő, szikrázó hótakaró borította) két lovas érkezett a Wallace fogadóba. Egyikük izmos, magasra nőtt, vállas férfi volt, öltözéke szürke zeke, vízhatlan vászonnal borított föveg, csizma és egybeszabott abaposztó ruha; kezében öles lovaglókorbács, amelynek nyelén ezüst berakás csillogott. Durva nyeregtakarójú, de egyébként jól tartott, erős kötésű almáspej kancán lovagolt; az állaton lovassági nyereg, és kettős zablával ellátott katonai kantár. Az őt kísérő férfi minden jel szerint szolgálja lehetett, rozzant kis szürke lovon ült, fején kék sipka, nyaka körül tarka kockás kendő, a csizmát hosszú, kék daróc lábszártekeres pótolta, kesztyűtlen kezén szurokfoltok éktelenkedtek. Társa iránt nagy megbecsülést és tiszteletet mutatott, de viselkedésén nyoma sem látszott az alázatnak és szertartásosságnak, ami még mindig fellelhető a köznemesség és háza népe kapcsolatában. Ellenkezőleg: ez a két utas fej fej mellett léptetett az udvarba, s úti beszélgetésüknek ezzel a szinte egyszerre felszakadó fohászkodással vetettek véget: „Az Isten segéljen minket, ha ez a cudar idő tovább tart, szegény juhainknak felkopik az álla.” E kifakadásra előjött a fogadós, s miközben a ló kantárját megragadta, s a rangosabb személyt lesegítette a nyeregből (a tisztos férfiú kísérőjének hasonlóképpen segédkezett lovásza), köszöntötte a jövevényt Gandereleughba érkezte alkalmával, s azon nyomban megkérdezte: „No, mi hír a déli felföldön?”

- Hogy mi hír? - vette át a szót a gazda -, bizony elég rossz híreink vannak. Jó, ha annyit elérünk, hogy az anyajuhok átteleljenek. Még az is lehet, hogy a bárányokat a Fekete Törpe gondjaira kell bízunk.

- Hát bizony - vetette közbe a vén pásztor (mert az volt az öreg) fejét csóválva -, sokkal végez majd a tavaszon szegény párak közül.

- A Fekete Törpe! - szolt *nagytudományú barátom és patrónusom*,³ Jedediah Claisbotham -, s ki legyen ez a személy?

- Ne kíváncsiskodjék, tisztelt uram - intette le a gazda -, fog még hallani Agyafúrt Elshie-ről, a Fekete Törpéről, ebben biztos vagyok, hacsak nem tévedek nagyot. Mindenfelé mesélnek róla, csacskaságokat... badarságokat. Én ugyan egy szót sem hiszek belőle.

- Apád bizony vakon hitt benne - mondta az öreg, akinek a bögyében volt, hogy a gazda ilyen fitymálólág nyilatkozott.

- Igen, úgy van, Bauldie, csak hogy az még a feketepofájúak idejében volt, akkoriban sokféle hiedelem járta, de amióta a hosszú szőrű juhok meghonosodtak, már csak legyintenek rá az emberek.

³ Ebben és néhány más esetben dőlt betűvel szedtünk egy-két szót, melyet a nagyérdemű kiadó, Jedediah Claisbotham úr csempészett be szépeplékű barátja, Pattieson úr fogalmazványába. Meg kell mondanunk mindenkori érvénnyel, hogy a tudós férfiú csak ott engedett meg magának efféle önkényeskedést, ahol az ő jellemére és viselkedésére történik utalás. Igaz, ami igaz, az ő jellemét és viselkedését érintő kifejezések íztét ő maga tudja a legmértékadóbban megítélni. (Walter Scott jegyzete)

- Elég baj az, elég nagy baj - hajtogatta az öreg. - Az apád - és ezt már nemegyszer elmondtam neked, gazduram - kitért volna a hitéből, ha látja, hogy az öreg őrtornyot csak úgy szétverik, s köves utakat csinálnak belőle. És az a kedves rekettyés domb, ahol annyira szeretett estenden üldögdélni a vállkendőjében, és el-elnézte a domboldalon lefelé ballagó nyáját, bizony összefacsarodott volna a szíve, ha látja, hogyan szántják fel, mai divat szerint, ezeket a szép napfényes dombokat.

- Oda se neki, Bauldie - csitította a gazda -, hajtsd csak föl azt a kis szíverősítőt, amit eléd tett a fogadás, sose emészd magad, hogyan fordul a világ sora, örülj, hogy kutya bajod, s eleven vagy, mint a csík.

- No, egészségetekre, urak - emelte fel a poharat a pásztor, s miután a pálinkát felhajtotta, s megdicsérte az erős italt, még hozzátette: - A magunkfélék véleménye nem sokat nyom a latban, ez már igaz, de bizony mesés hely volt ez a rekettyés domb, s az olyan csikorgó reggelen, mint ez a mai is, a bárányok pompásan meghúzódtak ott.

- Ez már igaz - mondta a kenyéradója -, csakhogy jómagad is tudod, bátyó, a hosszú juhoknak répa kell, azt meg nem könnyű kiforgatni sem ekével, sem kapával; kinek van most ideje a rekettyésben üldögdélni, Fekete Törpékről meg ilyesféle agyrémekről képzelődni, mint ahogy hajdan tették, amikor még a kurta juhok bégettek körülöttünk.

- Úgy ám, gazduram - felelte az öreg cseléd -, kurta juhok után kurta volt az adó, ha nem csal az emlékezetem.

Ekkor az én *nagyérdemű és tanult* pártfogóm megint közbeszólt, mondván, hogy „soha életében nem észlelt semmi különbséget hosszúság dolgában egyik vagy másik birka között”.

Erre a gazda éktelenül hahotázni kezdett, a pásztor pedig csak bámult rá megrökönyödve.

- A gyapjúról, kérem, a gyapjúról, nem a testükről hívják hosszúnak meg kurtának őket. Amondó vagyok, ha megmérnénk a hátukat, kiderülne, hogy a kurta juh a hosszabb testű; csakhogy manapság a gyapjú után fizetsz, minden szálja után.

- Így igaz, Buldie-ből a szintiszta igazság beszél, a kurta juhok után kurta volt az adó, apámat mindössze háromszor húsz font terhelte az állományért, engem meg kereken háromszáz, ha a garasokat nem számítom. Bizony így van ez, no de nincs arra időm, hogy lopjam a napot és szaporítsam a szót. Fogadás, hozd a reggelit, lökj egy kis abrakot a lovak elé. Hajnalban indulok Christy Wilsonhoz, kíváncsi vagyok, meg tudunk-e alkudni annyiban, amennyit én a másodfű birkáira szántam. A St. Boswell-i vásáron megittunk vagy hat iccényt, hogy összehozzuk az alkut, de akárhogy forgattuk a beszédet, csak nem akart illeni a szó. Amennyi időt akkor elfecséreltünk, erősen kétlem, hogy most egyezségre jutnánk. De figyeljen csak, szomszéd - folytatta *nagyérdemű és tanult* pártfogómhoz fordulva -, ha közelebbit akar tudni a hosszú meg a kurta juhokról, visszajövek a kelkáposztalevesre úgy egy óra tájban, ha meg özvönvíz előtti történeteket akar hallani a Fekete Törpéről vagy más effélét, itasson meg Bauldie-val egy fél iccével, fog ő mesélni, csak győzze kívárni a végét. Én magam is meghívom egy pohárkára, tisztelt uram, ha sikerül az alku Christy Wilsonnal.

A gazda megjött a mondott időben, vele volt Christy Wilson is, mivel szerencsésen megegyeztek, anélkül, hogy a taláros urakhoz kellett volna folyamodniok. *Tudós és nagyérdemű* pártfogóm nem tudta megállni, hogy ne tartson velünk, vonzotta a kilátásba helyezett lélek- és szíverősítő, bár az *utóbbival* - jól tudjuk - *csupán csekély mértékben élt*. Így azután a társaság, melyben a fogadás is helyet kért, késő estig együtt üldögdélt, poharazás közben jóízű meséket mondtak, meg nótáztak. Még arra emlékszem, hogy az én *tudós és nagyérdemű* pártfogóm éppen befejezte a mértékletességről tartott hosszú elmefuttatását, és

elszavalta a *Derék juhász* két sorát, amelyet sugárzó boldogsággal úgy költött át, hogy a fösვნყség helyett az iszákosságot kárhoztatta:

*Egy kis jó ital valóságos gyógyír,
Aki becsiccsent, lépni is alig bír,*

majd pedig len lefordult a székről.

A Fekete Törpe egész este ott járt az eszükben, Bauldie, a vén pásztor, annyi mindent mesélt róla, hogy a hallgatóság érdeklődését kellőképpen felcsigázta. Kiderült - igaz, csak a harmadik kupica után -, hogy a gazda kételyei sem rendíthetetlenek, s bár korábban az ősi félelmektől ment, szabadgondolkodó színében tetszelgett, ami illő is olyan férfiúhoz, aki évi háromszáz font adót fizet, valójában a lelke mélyén ő is hitt az ősi hagyományokban. Szokásom szerint tovább kérdezősködtem a többi szereplő után, akik errefelé éltek, ezen a zord, nyájak tiporta vidéken, ahol a következő történet játszódik. Szerencsém volt, sikerült kibogoznom az események jó néhány, kevésbé ismert szálát-fonalát. Ezek - legalább részben - magyarázatot adnak arra, miként alakult ki az a túlzó csodálat, amellyel az egyszerű nép emlegette a történetet.

Ma már alig emlegetik, de valamikor a Határvidék völgylakói rettegett lénynek tartották a Fekete Törpét, és bármi baja esett birkának, marhának, őt okolták érte. „Úgy tudták, hogy rossz szellem, a legrosszabb fajtából való” - írja dr. Leyden, aki bőven merít alakjából a *Cowt of Keeldar* című balladájában -, maga volt a valóságos Északi Doergar. Legteljesebb és leghitelesebb rajzát e veszedelmes és titokzatos lénynek abban a mesében találjuk, amelyet a kiváló régiségbűvár, Richard Surtees, Mainsforth lovagja, *A durhami püspökség története* című könyv írója juttatott el a szerzőhöz.

Ahogy ez a szépen kikerekített legenda tartja, egyszer két north-umbriai ifjú vadászni ment, s messze elkalandoztak a mocsaras, hegyektől szabdal tájon, amely Cumberland határáig terjed. Hogy új erőre kapjanak, megálltak a patakparton, eldugott szűk völgyben. Itt, miután a magukkal hozott elemózsiából befalatoztak, egyikük álomra szenderült. A másik nem szívesen zavarta volna meg a pihenését, s azzal a szándékkal, hogy kissé körül néz, óvatos léptekkel a domboldal felé vette útját; hát uramfia, egyszer csak előtte áll egy nem eviláginak látszó teremtmény, valami rusnya törpe, de olyan, amelyet még nem hordott hátán a föld. Feje emberi méretű, kiáltó ellentétben testének többi részével, hiszen termete négy lábnál is alacsonyabb volt. Fejét más nem borította, csupán hosszú, fakó, vöröses haja, mely sűrűn nőtt, mint a borz szőre, színe pedig rozsdabarnába hajlott, akár a hangafű virágjáé. Karja-lába erőtől duzzadt, de azon kívül, hogy a vastagságuk nem aránylott apró természetéhez, semmiféle torz vonást nem lehetett felfedezni rajta. A halálra rémült vadász dermedten bámult a félelmetes jelenségre. Végül a Törpe dűhtől tájékozva ráförmedt, hogy mi jogon csatangol itt a hegyek között, s pusztítja a vidék ártatlan lakóit. A megrettent jövevény megpróbálta kiengesztelni a dühöngő Törpét, mondván, hogy felajánlja neki a vadat, amint az evilági földesurak esetében szokásos. Az ajánlat, ha lehet, csak növelte a Törpe haragját, aki kijelentette, hogy ezeknek a hegyeknek ő a kizárólagos ura, s hogy ő istápolja a félreeső zugokban meghúzódó vadakat. Hozzátette, hogy undorodik minden olyan haszontól, amelynek ára az ő szenvedésük vagy pusztulásuk. A vadász végül könyörögni kezdett a felbőszült koboldnak, és égre-földre esküdözött, hogy minderről nem volt tudomása, s hogy megfogadja, soha többé nem teszi a lábát erre a környékre; úgyhogy végül sikerült is kiengesztelnie. A torzszülöttnek most már kissé megeredt a nyelve, elmondta magáról, hogy az ő fajtája valahol a szellemek és az emberi nem között foglal helyet. Hozzáfűzte még - és ezt aligha sejtette volna bárki -, hogy reméli, Ádám fajtájával ő is részesül majd a megváltásban. Biztatta a vadászt, csak keresse fel közeli otthonában, és szavát adta, hogy épségben

hazatérhet övéihez. De ebben a szempillantásban felharsant a vadász társának barátját hívó kiáltása, a Törpe pedig, mintha csak viszolyogna attól, hogy új, egynél több személy szerezzen tudomást róla, megpillantva a völgyből feléjük igyekvő legényt, egyszeriben eltűnt, mintha ott sem lett volna.

Az efféle ügyekben legjáratosabb emberek egyöntetűen úgy vélekedtek, hogy ha a vadász enged a mézesmázos szellemnek, a Törpe vagy szétmarcangolja, vagy időtlen időig valami varázshegy üregébe zárja.

Ez hát a legutolsó és leghitelesebb értesülésünk a Fekete Törpe nevű jelenésről.

Második fejezet

Herne vadász tölgye alját, ne feledjük.

SHAKESPEARE, A WINDSORI VÍG NŐK, V. 5. 110.

(Devecseri Gábor
fordítása)

Skóciában, messze a déli végeken, ahol fenséges és zord hegláncok alkotnak az ország és a testvérkirályság között természetes határt, egy jómódú gazda, Halbert vagy Hobbie Elliot nevezetű ifjú, aki azzal büszkélkedett, hogy a Határvidék hőstörténeteiben és dalaiban megénekelt Preakin-vári Martin Elliot leszármazottja, éppen hazatérőben volt a szarvasvadászatról. A szarvasokból, amelyek valamikor oly nagy számban tanyáztak ezeken a néptelen pusztákon, ekkor már csupán néhány csordára való legelészett; az a körülmény, hogy ezek is a legeldugottabb horhosokba húzódtak vissza, üldözésüket igen küzdelmessé, egyben kockázatosá tette. Akadt azonban a vidéken jó néhány ifjú, aki minden fáradtságával és veszedelmével együtt nagy szenvedéllyel üzte ezt a kedvtelést. A Határvidéken a kard már hüvelyében pihent több mint száz esztendeje, azóta, hogy angliai I. Jakab uralmával létrejött a koronák háborítatlan frigye. A korábbi állapotoknak azonban még számos jelét viselte az ország. Minthogy az előző századok belviszályai rendre megzavarták a békés munkálkodást, az itt lakóknak még nem válhatott természetévé a mindennapi szorgoskodás, a juhtartás nem honosodott meg egészen, a hegyoldalak és a völgyek jóformán csak a fekete ridegmarhának nyújtottak eleséget. A gazdának rendszerint sikerült a tanyákat övező szántókon annyi zabot meg árpát termesztetnie, amennyi elég volt a család élelmére. E mellett a tessék-lássék gazdálkodás mellett magának is, háznépének is sok ideje maradt, a fiatalok ezt többnyire vadászatra és halászatra fordították; az a buzgóság, amellyel ezeknek a mezei kedvteléseknek hódoltak, elárulta, hogy a korábban torzsalkodásokat és csetepatékat szülő kalandvágý még most is elevenen lobog kebelükben.

Abban az időben, amikor történetünk kezdődik, az ifjak közül a harciasabbak több bizakodással, mint balsejtelemmel várták az alkalmat, hogy túlszárnyalják apáik haditetteit, amelyeknek elbeszélése családi körben legfőbb szórakozásul szolgált. A skót biztonsági törvény hatályba lépése riadalmat keltett Angliában. Arra mutatott, hogy a hatalmon levő Anna királynő halála után a két brit királyság szétesik. Godolphin, aki akkor az angol kormány feje volt, megsejtette, hogy a testvérharc várható gyötrelmeit csak úgy lehet elkerülni, ha Anglia Skóciát unióval bekebelezi. Hogy miként hozták tető alá ezt a szerződést, és milyen kevéssé mutatkoztak eleinte a később kibontakozó nagyszerű eredmények, megtudhatjuk a kor történelméből. A mi szempontunkból elegendő, ha annyit mondunk, hogy egész Skócia felzúdult, amiért a honatyák az ország függetlenségét felelőtlenül elprédálták. A közmegebotránkozásból a legkülönbélebb ligák és elképesztő tervek sarjadtak. A cameroniak⁴ azért készültek fegyvert fogni, hogy visszahozzák a Stuart-házat, amelyet pedig, nem is alaptalanul, elnyomójuknak tekintettek. A kor szövevényes viszonyai közepette előállt az a furcsaság, hogy pápisták, prelatisták, presbiteriánusok együtt kovácsoltak összeesküvést az angol kormány ellen, mert mindannyian szentül meg voltak győződve arról, hogy hazájukat méltánytalanság érte. A háborgás általános volt; és minthogy a biztonsági törvény értelmében az egész skót lakosság kitanulta a fegyverforgatást, meglehetősen jól felkészült a harcra, és

⁴ A skót presbiteriánus egyházat alapító Richard Cameron követői.

csupán arra várt, hogy valamelyik nemesúr jelszavára kirobbanjon a viszály. Történetünk a közforrongásnak ebben a szakaszában kezdődik.

Hobbie Elliot jócskán maga mögött hagyta azt a szakadékot vagy inkább vízmosást, ahova a vadat követte, és már jó nagy utat megtett hazafelé, midőn sötétedni kezdett. Ez a körülmény ugyan nem zavarta volna túlságosan a tapasztalt vadászt, aki behunyt szemmel is eligazodott szülőföldje hegy-völgyein, ha nem olyan helyen éri a sötétség, amelyről az a hír járta, hogy túlvilági jelenések látogatják. Az efféle mendemondákat Hobbie gyermekkorától fogva nagy odaadással hallgatta; és minthogy nem akadt még egy olyan sarka az országnak, ahol ilyen buján termettek volna a legendák, a hátborzongató történetekben senki emberfia nem volt járatosabb Dombalji Hobbie-nál, ahogyan hősünket errefelé nevezték, megkülönböztetésül az azonos keresztnévet viselő több tucatnyi Elliottól. Egyáltalában nem esett hát nehezére, hogy felidézze az útjába eső kiterjedt pusztasághoz fűződő rémtörténeteket; ellenkezőleg: oly elevenen jelentek meg képzeletében, hogy szinte megrémült.

Ezt a sivár senki földjét Sökkövű Mocsárnak nevezték arról a hatalmas, kifejtetlen gránit-oszlopról, amely egy halom tetejéről meredt a magasba csaknem a pusztá közepén, talán azért, hogy az ott porladó hősökre vagy az egykori ádáz csatára emlékeztessen. Létezésének valódi oka azonban feledésbe merült, a hagyomány pedig - amely éppúgy kútfeje a kitalálásnak, mint ahogy megőrzője az igazságnak - a maga módjára mondákat szőtt köré, melyek most mind életre keltek Hobbie emlékezetében. A földön körös-körül nagy kődarabok feküdtek, ugyanabból a kőzetből, mint maga az oszlop; ezeket a népképzelet alakjukról, s ahogy szerteszórtan ott heverték, a Sökkövű Mocsár Szürke Ludainak keresztelte el. A monda ezt a nevet és alakot azzal magyarázza, hogy itt érte utol a végzet azt a hírhedt és rettegett boszorkányt, aki hajdan a hegyeket látogatta, és akinek varázslatától az anyajuhok és a tehenek elvetéltek, egyszóval elkövette mindazt a gonoszságot, amit ezek az ártó rossz lelkek mívelnek. Itt a mocsárban szokott volt dáridózni boszorkánytestvéreivel, s még most is kitetszenek a karéjok, amelyeken sem fű, sem hanga nem terem meg, és olyan pusztá a földjük, mintha pokolbeli cimboráinak kénköves patái égették volna ki.

Történt egyszer, hogy ez a banya a lápon haladt keresztül, libanyáját hajtva maga előtt, amelyen busás haszonnal akart túladni a közeli vásáron; mert jól tudjuk, hogy a gonosz szellem bőkezű ugyan, ha a bajt osztogatja, máskor azonban nagyon is szűkmarkú, és arra kárhoztatja híveit, hogy közönséges paraszti munkával dolgozzanak a betéví falatért. A nap már magasán járt az égen, s ő csak úgy számíthatott jó vásárra, ha elsőnek érkeznek állataival a piacra. Csakhogy a libák, amelyek eddig szép sorban tipegtek előtte, mihelyt a tágas senki földjére, a tocsogók és apró tavak közé értek, minden irányban szétszéledtek, de nagy élvezettel lubickoltak a tócsákban. Hasztalan igyekezett, sehogyan sem tudta őket összeteregni. Nagy bosszúságában megfélemedezett arról, hogy úgy szerződött az ördöggel, hogy az teljesíteni tartozik parancsait. S haraggal felkiáltott: „Pokol fajzatjai! hogy merednétek kővé, velem együtt, de menten!” Alig mondta ki az utolsó szót, máris átváltozott libáival együtt, oly hirtelen, mint Ovidius meséiben. Mert hát a körmös angyal, akinek szolgálatába szegődött, akkurátusan szeretett eljárni, és el nem mulasztotta volna az alkalmat, hogy testét-lelkét végképp megrontsa, szó szerint teljesítvén a parancsot.

Azt beszélük, hogy amint megérezte magán a változást, ezt vágta az álnok ördög fejéhez: „Te család pokolfattya! szürke hacukát ígérsz nekem már jó ideje, most aztán kapok is, de olyat, ami nem nyúvik el soha!” A kőszál és a tuskók nagyságát azóta is sokszor emlegetik a régi idők magasztalói - akik az emberiség fokozatos csökevényesedésének kényelmes gondolatát vallják magukénak -, bizonyosságául annak, hogy milyen természetesek voltak akkoriban a ludak és a vénasszonyok.

Hobbie a lápon átkeltében felidézte a mondának minden részletét. Emlékezett arra is, hogy ezt a helyet a balvégzetű eset óta minden teremtet lélek elkerüli, kivált sötétedés után, mivel rendszerint itt tanyáznak azok a manók, lidércek és más gonosz szellemek, akik annak idején a boszorkánnyal dárídóztak, és még mostanság is itt gyülekeznek, mintha ma is kövé dermedt úrnőjüket szolgálnák. Hobbie azonban vele született vitézséggel üzte el tolakodó félelemérzetét. Maga mellé parancsolta két hatalmas agarát, akik elkísérték portyázásaira, és - hogy az ő szavával éljünk - fittyet hánytak nemcsak a csahos kutyáknak, de magának az ördögnek is; flintájának gyutacsára pislantott, és mintha a farsangi Csörgősipkást utánozná, a *Jock of the Side* kezdetű harci dalocskát kezdte füttyörészni, miként ama hadvezér, aki a dobok megperdítésével próbál lelket önteni elbátortalanodó katonáiba.

Ebben a lelkiállapotban nagy megkönnyebbüléssel hallotta, hogy baráti hang harsan háta mögött, és valaki útítársnak ajánlkozik. Visszafogta lépteit, s hamarosan ismerős fiatalember érte utol, aki módos ifjúnak számított ezen a távoli vidéken, és szintúgy vadászatról igyekezett hazafelé. Az éppen felserdült Ernscliff volt az, „ama bizonyos család” sarja, aki mostanában lett nagykorú, és csinoska vagyont örökölt. Ezt azonban jócskán megtépázták a kor kavargó eseményei, melyekből a család alaposan kivette részét. Tisztelték és becsülték őket a vidéken, és úgy látszott, hogy az ifjú Ernscliff is kiérdemli a közmegebecsülést, hiszen jó nevelést kapott, és nemes jellem volt.

- Nahát, Ernscliff - szólt Hobbie lelkesen -, micsoda öröm összeakadni veled, elkél a vidám társaság ezen a kopár zsombékoson - fene egy bocskorfogó kátyú ez -, hát te merre mulattad az idődet?

- Odafele a Carla-szakadékból, Hobbie - felelte Ernscliff viszonzva az üdvözlést. - Mit gondolsz, nem marakodnak össze a kutyáink?

- Hát az enyéme bajosan - mondta Hobbie -, kis híja, hogy le nem fordulnak a lábukról. A ménkübe is! Kipusztult innen a szarvas, úgy látom. Elkalandoztam egész a Kopaszhegy tövéig, de egy árva agancs nem sok, Hobbie komád annyit se látott! Mutatkozott, igaz, három jávorbika, de ezek is szagot kaptak, mielőtt rájuk lőhettem volna. Pedig térültem jó egy mérföldet, hogy kikerüljek a széljárásból. Nem a nagy zsákmányt bánom, csak azt a kis özpecsenyét, amit nagyanyámnak próbáltam felhajtani, csak üldögél szegény öreg a kuckójában, és egyre csak a hajdani aranykezü lövészekről meg vadászokról beszélget. Rusnya népség, amondó vagyok, mert ők pusztították ki a vadat berkeinkből.

- Ne duzzogj, Hobbie, én lőttem egy kövér bikát, hazavittem ma reggel az Ernscliffeknek, megkaphatod a felét öreganyád vigasztalására.

- Köszönet érte, Patrick uram. Ismeri az egész környék a te jó szívedet. Öreganyám bizonyára ellágyul tőle, kivált ha megtudja, hogy tőled való. Aztán nézz be hozzánk egyszer egy pohár borókára, mert esküdni mernék, hogy egy szál magad vagy az ódon vártoronyban, amióta a család a csúf Edinburghbe költözött. Nem tudom, mi örömet lelnek a palával fedett kőházak rengetegében, mikor itt is élhetnének, a mi nyájas zöld dombhajlatainkon.

- Az én neveltetésem, no meg a nővéreimé Edinburghhoz kötötte anyámat hosszú ideig - felelte Ernscliff -, de szavamra mondom, kárpótolni fogom magam az elszalasztottakért.

- Aztán kicsinosíthatnád is egy kicsit azt a poros sasfészkét - folytatta Hobbie -, és élhetnél szíves jó szomszédságban az atyafisággal, ahogy az Ernscliff urához illik. Elmondhatom, hogy szülém, azazhogy öregszülém - amióta anyánk meghalt, őt hol szülémnek, hol öregszülémnek hívjuk -, no, egyszóval ő azt tartja, hogy rokonok vagytok, s nem is csak szegről-végről.

- Így igaz, Hobbie, szíves örömet átnézek holnap Dombaljára ebédre.
- Ez már derék beszéd! Régi szomszédok vagyunk, emellett rokonok, aztán öregszülém is nagyon szeretne már látni, sokat emlegeti szegény édesapád, meg hogy miként ölték meg évekkal ezelőtt.
- Hallgass, Hobbie, szót se erről, jobb, ha nem hánytorgatjuk a múltat.
- Nem az én ingem, de ha a magunkfajtaival történt volna ilyesmi, bizony mi nem nyugodtunk volna, amíg vissza nem fizetünk érte. Persze urak dolgához urak értenek a legjobban. Azt rebesgetik, hogy Ellislaw húzta ki a kardot, de a barátja mérte a halálos döfést.
- Hagyd el, Hobbie. Esztelen öldöklés volt, bor és politika gerjesztette, sokan kardot fogtak akkor, s ma már senki sem tudja, hogy ki mérte a gyilkos csapást.
- Annyi mindazonáltal bizonyos, hogy a vén Ellislaw a kezére játszott, és bujtogatta; lelkem rá, ha kedved szottyanna megleckéztetni, nem szólna meg érte senki, hiszen a körme alja apád véréből fekete... különben sincs már életben senki más, akin bosszút lehetne állni, prelatista az, jakobitába rejtve, nem titok: a köznép igen várja már, hogy valami történiék közteték.
- Szégyelld magad, Hobbie - fakadt ki az ifjú földbirtokos -, hívó létedre törvényszegésre ösztökéled a barátodat, meg arra, hogy tettelesen álljon bosszút, és éppen itt az ingoványon teszed ezt, ahol ki tudja, miféle lények hallgatóznak körülöttünk.
- Csak csendesen! - mondta Hobbie, közelebb húzódva barátjához -, én bizony meg is feledkeztem róluk. Sejteti azonban sejtem, hogy mitől emeled megadásra a kezed, Patrick uram; a verebek is csiripelik, hogy nem a kurázsi hibázik nálad, hanem annak a bűbajos leányzónak, Isabel Vere kisasszonynak a szürke szeme hűti le a vitézséged.
- Biztosítlak, Hobbie - felelte Ernscliff bosszúsan - biztosítlak, hogy tévedésben vagy. Mellesleg nem veszem jó néven, hogy ilyesmire gondolsz, és ráadásul ki is mondd, nem tűnök olyan vakmerőséget, hogy összekössék a nevem bárki fehércselédével.
- Jól van, no - szólt vissza Elliot -, nem azt mondtam-é, hogy nem a kurázsi hibázik nálad, nem attól vagy te nebáncsvirág? Hidd el, nem a sértő szándék beszél belőlem; egy dolgot azonban megszívlelnél, ha jó barátod mondja. A vén Ellislaw úrnak bezzeg forróbb a vére, mint a tiéd - lelkemre, azt se tudja, hogy ezek az újsütetű szavak: béke meg nyugalom, mit jelentenek; ő a régi világ rendje szerint akar rajtaütni és hadisápot venni a szomszédokon. Meg aztán bővérű fickók vannak ám körülötte, tüzeli is őket minden gonoszságra, hogy csak úgy ficánkolnak, akár a kiscsikók. Hogy honnan telik rá neki, senki sem tudja, nagylábon él, adóssága sincs, pedig sokkal többet költ, mint amennyit a földje hoz. Ha viszály támadna, ő volna itt az első pártütő, és jól észben tartja ő kettőtök viselt dolgait. Amondó vagyok, egyszer még meglátogat az ernscliffi várkastélyban.
- Nos, Hobbie - felelte a fiatalúr -, ha valóban ilyen ártó szándékai vannak, majd rajta leszek, hogy illő módon fogadjuk őt az ősi házban, akárcsak őseim fogadták az övéit.
- Ez igen, ez férfias beszéd! - mondta a derék gazda -, s ha egyszer csakugyan megesnék, csak küldd fel a szolgát a toronyba, s én magam, két fivérem meg David Stanehouse minden erőnkkel melléd állunk, hamarabb, mint ahogy a kovakőről szikra pattan.
- Köszönet érte, Hobbie - háritotta el Ernscliff -, de remélem, manapság már nem kerülhet sor ilyen oktalán, keresztényekhez nem illő harcra.

- Ugyan már, uram - csillapította Elliot -, csak afféle szomszédok közötti összezörrenés volna ez. Isten és ember elnézné nekünk a sárba ragadt vidéken... Errefelé természete ez már a népnek meg a földnek... Mi nem tudunk olyan békességben élni, mint a londoni fajta... Meg aztán más dolgunk sincsen. Merő képtelenség.

- Ha meggondolom, hogy merre járunk, Hobbie - vélekedett az uraság -, meg kell mondanom neked, aki oly szilárdan hiszel a földöntúli lényekben, hogy istenkísértés itt Isten nevét szóba hozni.

- Miért nyugtalanítana engem a Sökkövű Mocsár jobban, mint téged, Ernscliff? - mondta Hobbie, kissé sértődötten. - Való igaz, legalábbis úgy hírlík, hogy kószálnak ezen a vidéken lidércek meg más kísértetek, de mi közöm nekem ezekhez? A lelkiismeretem tiszta, elszámolnivalóm nincs senkivel, ámbátor megcsiklandoztam egy-két menyecskét, ricsajoztam a vásáron, de ilyesmire szót sem érdemes vesztegetni. Lelkemre mondom, jámbor fiú vagyok én, amolyan kenyérre kenhető...

- Na és ki szakította be Dick Turnbull fejét, és az ki volt, aki rálőtt Willie Wintonra? - vetette közbe útitársa.

- Ejnye, Ernscliff, ugyancsak számon tartod az ember csínytevéseit! Dick koponyája behégedt már, s a számadásunkat majd elintézzük a Kereszt napján Jeddartnál. A dolog majd szépen eligazodik. Willie-vel újfent összekomázódtunk. Sajnálom szegény fejét. Különben is épp csak egy-két jég szem érte. Egy pint pálinkáért magam is elviselnék ennyit! Willie persze a lapályról való, szegény ördög, megretten a saját árnyékától is. Ami pedig a kísérteteket illeti, ha egy is felbukkanna itt...

- Nem lehetetlen - szólt az ifjú Ernscliff, mert nézd, Hobbie, ott áll a te vénséges boszorkád.

- Szavamat rá - vitte tovább a szót Elliot, aki a célzástól kissé megorrolt -, szavam rá, ha maga a vén banya bújna elő itt a szemünk előtt a földből, akkor se gyulladnék... De, szent ég, Ernscliff, nézd, mi az ott?

Harmadik fejezet

Ki vagy te, ki itt élsz, kis emberem,
E mocsár közepén?
„Társam a hangafü-virág, s nevem:
A Zord Mocsári Vén.”

JOHN LEYDEN

A jelenség, amitől hűsködése közben a fiatal gazdálkodónak torkán akadt a szó, kevésbé babonás lelkületű társát is meghökkentette. Mialatt beszélgettek, felkelt a hold, és elő-előtünedezett sápadt fénnel, errefelé így mondják: fulladozott a szakadozott felhőkben. A kibukkanó holdsugár fényénél, mely megvilágította az útjukba eső gránitoszlopot, ember-szabású, ám termetre embernél jóval kisebb árnyat pillantottak meg. Lassan haladt az öles szürke köveken, de nem mint aki határozott célt követ, hanem téován, imbolyogva, miként ha bús emlékezetű hely körül kószalna; olykor-olykor makogó, kivehetetlen hangot hallatott. Olyannyira hasonlított ahhoz az elképzeléshez, amelyet a szellemekjárásról Hobbie Elliot magában kialakított, hogy pillanatnyi halálos dermedtség után, miközben a haja szála is az égnek állt, odasúgta útitársának: - Hisz ez maga az öreg Allie! Belepuffantsak, Isten segedelmével?

- Az ég szerelmére, ne! - szólt a másik, kezével a célra emelkedő puskát leszorítva -, az ég szerelmére, ne! Valami szerencsétlen féleszű lehet az.

- Az vagy magad is, féleszű, ha odakívánczol hozzá - mondta Elliot, visszafogva indulni készülő társát. - Van annyi időnk, hogy elfűjjünk egy imát (ha ugyan eszembe jutna valamelyik), amíg onnan ide ér. Jó az Isten, lám, alig vánszorog - tette hozzá felbátorodva barátja hidegvérén, meg attól, hogy az árny szemmel láthatóan alig méltatta őket figyelemre. - Úgy sántikál, mint a tyúk a forró kemencén. Azt tanácsolom, Ernscliff - tette hozzá suttogva -, kerüljünk egyet, mintha szarvasnyomra bukkantunk volna, a kátyú legfeljebb térdig ér, aztán meg inkább a latyakos út, mint az ördög társasága.

Ernscliff azonban barátja ellenkezése és zsörtölődése dacára tovább haladt az ösvényen, és hamarosan szemtől szembe került vizsgálódásuk tárgyával.

Termetre a szörny, mely közelebb érve még inkább zsugorodni látszott, alig négylábnyi lehetett, alakra pedig, amennyire a ritkás fényben egyáltalában kivehető volt, széle-hossza egy, jobbra azonban gömbölyded, amit csak valaminő szokatlan testi elnyomorodás eredményezhetett. Az ifjú vadász kétszer is odakurjantott a különös jelenségnek, anélkül, hogy választ kapott volna, miközben útitársa egyre szorongatta a karját, amivel azt akarta tudtára adni, hogy legjobban teszik, ha tovább baktatnak, és nem háborgatnak egy ilyen természetfeletti külsővel rendelkező, csodaszámba menő teremtményt, ő azonban erre ügyet sem vetett. Miután már harmadszor is elhangzott a kurjantás: - Ki és mi vagy? Mit keresel itt ily késő éjszaka? - olyan érdes, rikácsoló hang felelt, hogy Elliot két lépést visszatántorodott, sőt társa is összerezzen. - Menj utadon, ne köss bele abba, aki veled nem kötözködik.

- Mit keresel itt, hol a madár se jár? Rád esteledett? Gyere, tarts velünk haza („Isten őrizz!” - szaladt ki Hobbie száján önkéntelenül), kaphatsz tőlünk szállást éjszakára.

- Inkább a Tarras-mocsár legmélyén húznám meg magam éjszakára, egyedül - sziszegte újra Hobbie.

- Menj utadon! - rikoltotta ismét az árny, hangja az indulattól még rikácsolóbbá vált. - Nincs szükségem rá, hogy vezessetek - nincs szükségem a szállásokra -, öt éve nem volt emberi fedél fejem fölött - és nem is lesz többé soha.

- Örült szegény - szólt Ernscliff.

- Szakasztott olyan, mint a jó öreg Humphrey Ettercap, az üstfoltozó, aki ebbe a mocsárba veszett öt esztendeje - válaszolta babonás lelkű társa -, csak hogy Humphreynak nem volt ilyen otromba nagy kobakja.

- Menj utadon - ismételte érdeklődésük tárgya -, emberi testetek miazmás gőze megposhasztja körülöttem a levegőt - emberi beszédetek hangja mint kifent tör, hasogatja fületem.

- Könyörülj rajtunk, Uram - rebegte Hobbie -, hogy aki meghótt, ennyire ne szívelje az életben maradottakat! - attól tartok, lelke rossz útra tévelyedett.

- Tarts velünk, barátom - mondta Ernscliff -, úgy látom, valami kegyetlen rontás bújt beléd; az általános emberi jóérzés tiltakozik az ellen, hogy magadra hagyjunk.

- Általános emberi jóérzés! - szólt indulattal az árny, rikácsolásnak hangzó gúnyos nevetéssel -, hol szedted fel ezt a velőtlen szóhüvelyt, ezt a nyulak nyakába való hurkot, ezt a csapdát rejtő közönséges gázt, ezt a csalétket, amelyről, mihelyt a gyanútlan nyomorult ráharap, rögtön kiderül, hogy sokkal hegyesebb horgot takar, mint amiket a barmoknak vetnek, melyeket a magatok mulatságára gyilkoltok rakásra.

- Hallgass rám barátom - szólt újra Ernscliff -, nem tudhatod, hogy mi vár rád, elnyel itt ez a lápvilág, testvéri érzésből magunkkal kell hogy vigyünk.

- Én nem adom ehhez se kezem, se lábam - szólt Hobbie -, az Isten megáldjon, hadd menjen ez a kósza lélek, amerre a szeme lát!

- Az én fejemre száll a vérem, ha itt veszek - szólt az árny. Aztán, amikor észrevette, hogy Ernscliff el akarja kapni, hozzátette: - A te véred meg a te fejedre száll, ha egy ujjal is hozzám nyúlsz, és bemocskolsz halandóságod fertőzésével!

Míg beszélt, Ernscliff a kiteljesedő holdvilágnál észrevette, hogy amaz kinyújtott jobb kezében valami ölöszerszámot tart, ami a hideg fényben megvillanva öles késpengének vagy pisztoly csövének látszott. Esztelenség lett volna tovább győzködni ezzel a felfegyverzett, fullánkossal dobálózó alakkal, különösen miután kitűnt, hogy barátja segítségére nemigen számíthat. Faképnél hagyta, hogy rendezze egymaga dolgát a kísértettel, ahogy tudja, és már ment is hazafelé. Így aztán Ernscliff is Hobbie után eredt. Néhányszor még visszapillantott a minden bizonnyal hibbant agyú szerencsétlen felé, aki a szóváltástól szinte esztét vesztve, kergén ugrándozott a nagy köoszlop körül, s rekedt szitkozódásaival felverte a kopár pusztaságot.

A két vadász kis ideig szótlán haladt egymás mellett, mígnem az idétlen hangok elcsitultak, de ekkor már jókora távolságra jártak a lápvidékeknek nevet adó kőbálványtól. Mindketten előadták, mit gondolnak az iménti jelenetről, majd Hobbie Elliotból egyszer csak kibuggyant a szó: - Amondó vagyok, hogy a szellem, ha egyáltalában szellem volt, tömérdek gonoszságot tehetett és szenvedhetett el életében, attól háborog még holtában is.

- Embergýűlölete a tébolyig fajult - toldotta meg Ernscliff, saját észjárása szerint.

- Nem hiszed, hogy túlvilági lény? - faggatta Hobbie a társát.

- Ki? Én? Nem, semmiképpen sem.

- Magam is arra hajlok, hogy e világból való, de mi tagadás, nem szívesen találkoznék olyannal, aki nála is jobban hasonlít az ördöghöz.

- Egyébiránt - mondta Ernscliff - visszakocogok ide holnap, hadd tudom meg, mi lett ezzel az Isten árvájával.

- Napvilágnál? - érdeklődött a gazda -, akkor, istenuccse, veled jövök. Most azonban, minthogy Dombalja két mérfölddel közelebb van ide, mint a te házad, okosabban tennéd, ha velem tartanál. Egy suttyót átugrasztunk hozzátok lovon, megüzenjük, hogy nálunk maradsz éjszakára, bár nem hinném, hogy bárki emberfia várna rád otthon, hacsak nem egy-két szolga meg a macskád.

- Jól van, Hobbie barátom, veled megyek - mondta az ifjú vadász -, s minthogy nem szívesen venném lelkemre, hogy a szolgák aggódjanak miattam, sem azt, hogy távollétemben a cirnos lemaradjon a vacsoráról, erősen leköteleznél, ha átküldenéd a fiút, amint mondtad.

- Ez már derék dolog. Szóval, most egyenesen hozzánk megyünk. Lesz nagy öröm a házban, annyi szent.

Ekként megegyezve egy darabig szaporán lépdelték, majd amikor egy ugyancsak meredek kaptatón a dombhajlathoz értek, Elliot lelkesen megszólalt:

- Tudod, Ernscliff, mindig megdobban a szívem, mikor ide érek, erre a helyre. Látnod azt a fényt odalenn? Ahonnan az jön, annál az ablaknál ül a jó öreganyó, rokkáját pörgeti, és az a másik fényesség, amelyik ide-oda jár egyik ablaktól a másikig, az Grace Armstrong, az unokahúgom - a ház körüli teendőkben túltesz minden nőtestvéremen. Ők maguk is elismerik ezt, mert hogy nagyon jóra való teremtések, nem akad e tájon hozzájuk fogható. Egyikük sem rejtí véka alá, még a nagyanyó sem, hogy Grace szorgoskodik a legtöbbet, ő intéz el mindent legügyesebben a városban, különösen azóta, hogy öreg szülém nem bírja többé a lábát. Mármint, ami a bátyókat illeti, az egyik kamarás keze alatt szolgál, a másik a mossphadraig tanyánkon van, s éppúgy ért a jószággondozáshoz, mint jómagam.

- Szerencse fia vagy, drága barátom, hogy ilyen nagyérdemű atyafiság vesz körül.

- Úgy ám, mi tagadás, sokat köszönhetek Grace-nek is. De elárulnád nekem, Ernscliff, te, aki kollégiumba meg Edinburghben magas iskolába jártál, vagyis ott pallérozódtál, ahol leginkább terem a tudás - kiokosítanál - no nem mintha személyemben érdekelve volnék - a Szent János-templom papja meg a mi tiszteletesünk a téli vásárban fülem hallatára erről disputáltak a minap - szépen beszélt ám mind a kettő -; no hát azt mondja a pap: tiltja a törvény, hogy unokatestvérek egybekeljenek; de én úgy vettem ki, a pap feleannyira sem járatos a szentírásban, mint a mi pásztorunk - messze Edinburghig a legjobb hittudós és a legékesebb szavú prédikátor hírében áll, mit gondolsz, Ernscliff, nem az ő oldalán van az igazság?

- Magától értetődik, legalábbis a protestáns keresztyének számára, hogy a házasság ma is olyan szabad, mint amilyennek Isten a bibliai törvényben megalkotta; ennek okáért, Hobbie, nem lehet semmilyen válaszfal, sem jogi, sem hitbéli, közted és Armstrong kisasszony között.

- Félre a tréfával, Ernscliff - mondta a társa -, te magad már akkor is felpaprikázódsz, ha csak szörmentén megtréfálnak. Nem is Grace miatt kérdeztem, tudnod kellene, hogy Grace nem vér szerinti unokatestvérem, hanem a nagybátyám feleségének a lánya, az első házasságából való, miáltal is nem rokonom, csak ismerősféle. De már itt is vagyunk a Sheeling-dombnál - durrantok egyet, hadd tudják, hogy jövök, szokásom ez már. Ha meg őzet hozok, kettőt zörrentek, egyet az őzért, egyet magamért.

Így is történt, elsütötte a flintáját, amire mécses fénye árasztotta el a házat, jutott belőle a ház elé is. Hobbie Elliot Ernscliff tekintetét azon fényre irányította, amelyik a ház felől a fészter irányába látszott mozogni.

- Ő az, Grace - mondta Hobbie. - Nem az ajtónál vár majd, efelől biztos vagyok, hanem megládd, sikerít valami vacsorafélét a kutyáimnak, szegény páráknak.

- Ha szeretsz, a kutyámat szeresd - vetette közbe Ernscliff. Ejh, Hobbie, szerencse fia vagy te.

Ezt az észrevételt sóhajtsásképpen kísérte, amit barátja nem engedett el a füle mellett.

- Hagyd el, mások nem kevésbé szerencsések nálam. Ezzel a két szememmel láttam, hogyan fordult Isabel Vere kisasszony egyvalaki után, amikor a Carlisle üggetőn elhúztak egymás mellett. Hogy mi minden meg nem esik ezen a világon!

Ernscliff motyogott valami válaszfélét, de hogy ez az elmondottakkal való egyetértést jelentette-e, vagy a nemtetszését fejezte ki, ezt nehéz volna kideríteni. Valószínű, hogy aki mondta, maga is kétes és homályos célzásnak szánta. Eközben leereszkedtek a széles földúton, amely a meredek partoldalt megkerülve, zsúpfedelese, de takaros parasztházhoz vezetett; ebben lakott Hobbie Elliot háza népével.

A kapuban vidám csöndület fogadta őket. Hanem hogy idegen is érkezett, erősen tompította ama megjegyzések életét, amelyeket Hobbie sikertelen szarvaslesének esetére tartogattak. A három szemrevaló lányka összesúgott, szemlátomást egymásra akarván hárítani a jövevény betessékelésének teendőjét, mindegyik azon volt, hogy eloldalogva kicsinyég rendbe szedje küllemét, minthogy restelltek a bátyjuknak már megszokott házias külsővel az ifiúr színe elé járulni.

Hobbie eközben istenigazából rájuk förmedt (Grace persze nem volt közöttük). Az egyik faluszépe kezéből, aki magát negédesen illegetve álldogált, kikapta a gyertyát, és a tisztaszobába vagy inkább afféle fogadószobába vezette vendégét. Minthogy a ház a régi időkben családi erődül is szolgált, a vendégszobát boltozatosra építették és kikövezték, s napjaink középbirtokos házaihoz képest nyirkos és rideg volt; most azonban, hogy jókora pattogó tűz- és rőzsetűz világította meg, Ernscliff szemében fölöttébb kellemes változatosság volt a hegyek homálya és csipős levegője után. A tiszteletre méltó öregasszony, a ház úrnője, szünni nem akaró istenhoztával fogadta. Szárnyas főkötő, testre szabott, takaros gypjú háziszőtt ruha volt rajta, amelyet azonban súlyos arany nyakék és fülöngyűgő egészített ki, és csakugyan annak látszott, aki volt: úrnő és a gazda hitvese. A nagy kandalló sarkánál elhelyezett nádfonatú székeben ülve igazgatta a leányok esti foglalatosságát, no meg két-három tagbaszakadt cselédét, akik úrnők háta mögött ülve pörgették a rokkát.

Miután Ernscliffet méltóképpen üdvözölték, és elhangzottak a szapora parancsok a vacsora kiegészítésére, nagyasszony és húgocskáik Hobbie Elliotra nyitottak tüzet, mondván, hogy a szerencse újfent elkerülte a vadászatot.

- Ugyan kár volt Jennynek megrakni a tüzet azért a semmiért, amit Hobbie hazahozott nekünk - nyelvelt az egyik nővér.

- Bizony kár, hucicám - toldotta meg a másik -, a pislogó tűzparázson is megpirulna, persze ha teli tüdővel fűjnánk, a mi Hobbie-nk egész özpecsenyéje.

- Úgy, úgy, vagy a gyertya lángján, ha a huzat meg nem lobogtatja - jegyezte meg a harmadik -, én az ő helyében inkább hoznék haza egy csúf varjút, minthogy harmadszor is hazabattyogjak dudának való tulók nélkül.

Hobbie hol az egyik, hol a másik felé fordult, rendre fanyar homlokráncolással viszonzva az évődést, ím, cáfolatul haragos vonásaira a jóízű kacagás. Később azzal próbálta őket megkezesíteni, hogy említést tett társa adakozó szándékáról.

- Ifjúságom idején - szólt az éltés asszonyság -, a föld alá süllyedt volna a férfiember, ha úgy kell visszatérnie a hegyekből, hogy nem lóg lováról kétoldalt egy-egy őzbak, és nincs úgy megrakodva, mint egy házaló prémkereskedő.

- Amondó vagyok, hogy ránk is gondolhattak volna, szülém - feleselt Hobbie -, írmagnak sem hagytak az őzekből a te hajdani jó pajtásaid.

- Másnak elébe sétál a vad, Hobbie, téged meg messzire elkerülnek - mondta a legidősebb nővér, az ifjú Ernscliffre pillantva.

- Ugyan már, asszony, csak te ne tudnád, hogy több a kutya, mint a konc, már elnézést a pórias mondásért, Ernscliff úr, ma neked, holnap nekem, úgy biza. Sehogy sincsen rendjén, hogy az ember kint suvad egész nap, hazafelé jövet ráijesztenek, vagy jobban mondva belékkötnék a kísértetek, aztán meg pörölnie kell a locska szájú asszonyokkal, akik egyebet sem csinálnak naphosszat, mint pörgetik azt a kis piszkafát, kunkorgatják rá a kenderkócot, esetleg csutakkal bíbelődnek.

- Ráijesztenek a kísértetek! - szörnyülködtek a fehérnépek valamennyien, mert akkortájt ezekben a szűk völgyekben igen nagy becsülete volt, talán van még ma is, mindennek, ami a képzelet szüleménye.

- Nem azt mondtam, hogy rám ijesztettek, csak hogy belém kötött az a rusnyaság. Én csak egy lidércet emlegettem, Ernscliff, láttad te is a két szemeddel, akárcsak én, nem így van?

Ezután töviről hegyire, alig tódítva rajta, elmesélte, hogyan akadtak össze a Sokkövű Mocsárban a titokzatos teremtménnyel, mígnem oda lyukadt ki, hogy el sem tudja képzelni, mi lehetett az, hacsak nem maga a sátán. Esetleg a régi Peghtek egyike, akik valamikor a vidéket bitorolták.

- A vén Peght! - szólt indulatosan az asszonyság. - No, no, ne vesd el a sulykot, lelkecském, nem Peght volt az, nem bizony, hanem a Mocsár Barna Embere. Elegünk van már a megpróbáltatásból! Mivégre jönnének elő, a rossz lelkek, hogy sanyargassák ezt a szerencsétlen vidéket, ahol most nyugalom, törvény és szeretet honol? Hogy a nyú essen belé! Sose hozott az jót erre a tájra, sem az itt lakókra. Apám gyakorta emlegette, hogy látták Peghtet a marstoni mocsárnál vívott csata évében, aztán a montrose-i öldöklésnél, majd a dunbari ütközetben, később, az én időmben, újra felbukkant, körülbelül Bothwell Brigg idején. Mondogatják hogy a vajákos Benarbuck úr összecimborált vele, kevéssel az előtt, hogy Argyle partra szállt, de ezt már csak hallomásból tudom, mert amarra történt, messze nyugaton. Hejh, lelkecskéim, cudar időkben szokott ő előjönni, igyekezzetek hát jóba lenni vele, még segítségünkre lehet, ha baj szakad ránk.

Ekkor Ernscliff közbeszólt, és erősen állította, hogy akit láttak, valami szerencsétlen eszelős lehetett, és nem a túlvilágról érkezett, a rontás vagy a háború hírnökeként. Szavait azonban hitetlenkedve fogadták, s valamennyien igyekeztek lebeszélni arról a tervéről, hogy másnap visszatérjen a színhelyre.

- Ejh, lelkecském - mondta az idős asszonyság (mert jószívűségében anyáskodását mindenkire kiterjesztette, akit szívébe fogadott) -, neked jobban kell ügyelned magadra, mint másnak. Apád szerencsétlen halálával, pörösködéssel, máiglan tartó csapásokkal már temérdek megpróbáltatás érte házatokat. Te vagy nemzetségeitek virága, az ősi hajlékot (ha Isten is úgy akarja) neked kell újra felépíteni, hogy díszbe légy a vidéknek, oltalmazója az itt lakóknak.

Neked aztán végképp nem szabad hebehurgya kalandokba keveredned. Vakmerő fajta a tiéd, eleget lakoltatok érte.

Nem azt kívánod tán, felebarátom, hogy ne legyen bátorságom világos nappal a szabad mezőre menni?

- Tudja Isten - mondta a jóságos öreg -, se fiamnak, se menyemnek nem mondanám, hogy igaz ügyből ne vegye ki a részét, akár magáról van szó, akár barátjáról. Ilyet nem tennék sem én, sem más jóra való ember. De ősz fejemből nem tudod kiverni, hogy a törvény és a szentírás ellen való keresni a bajt, ha elkerülhető.

- Ernscliff elállt a vitától, mert látta, hogy minden érvelése hiábavaló. Különben is hozták a vacsorát, ami véget vetett a beszélgetésnek. Ekkor megjelent Grace kisasszony, és Hobbie, miután jelentőségteljes pillantást vetett Ernscliffre, melléje telepedett. A jókedv és a vidám terefere, amelyből korához illő nyájassággal az idős asszony is kivette részét, visszacsalogatta a rózsákat a leányzók orcájára; rózsákat, amelyeket az imént hervasztott le róla bátyjuk kísértethistóriája. Úgy ropták a táncot, úgy danoltak a vacsora után még jó egy óra hosszat, mintha lidércek és más effélék nem is volnának széles e földön.

Negyedik fejezet

Misanthropos vagyok, gyűlölöm az
Emberiséget. Bár volnál kutya,
Hogy szeresselek egy kicsit!

SHAKESPEARE, ATHÉNI TIMON, IV. 3. 54.

(Szabó Lőrinc fordítása)

Másnap, miután megreggeliztek, Ernscliff elbúcsúzott vendéglátóitól, előtte azonban szavát adta, hogy időben visszatér, és megkóstolja az őz húsát, amely közben megérkezett kúriájáról. Hobbie a ház ajtajánál színleg elbúcsúzott tőle, de csakhamar utánaosont, és utolérte a dombtetőn.

- Te oda igyekszel, Patrick uram: szégyen volna, ha nagyanyám beszédje miatt magadra hagynálak. Mindazonáltal jobbnak láttam, ha csendben kisurranok, nehogy megszimtolja, mire készülünk. Semmivel sem szabad őt nyugtalanítanunk; ezt kötötte lelkemre utoljára az apám, halálos ágyán.

- Semmiképpen sem, Hobbie - mondta Ernscliff -, megérdemli, hogy kíméljétek.

- Meg bizony, s ami azt illeti, érted épp annyira odalenne, mint érettem. De mondd, valóban azt gondolod, hogy visszamerészkedhetünk anélkül, hogy sokat kockáztatnánk? Mert hát végtére is, nincs ott semmi keresnivalónk.

- Ha úgy gondolkodnék, mint te, Hobbie - mondta az ifjú uraság -, talán nem vizsgálódnék tovább ebben az ügyben. Minthogy azonban meggyőződése, hogy manapság szellemlények nem jönnek látogatóba, vagy csak nagyon ritkán, nem hagyhatok felderítetlenül olyasmit, ami az életébe kerülhet egy szegény szerencsétlennek.

- Jól van no, ha valóban így gondolod - válaszolta Hobbie meggyőződés nélkül. - De az is biztos ám, hogy ugyanezek a szellemek, akarom mondani jó szomszédok (merthogy aszondják, nem ajánlatos szellemeknek hívni őket), akik régen sötétedéskor minden zöld bokorban megjelentek, mostanság már nem mutatkoznak olyan gyakran. Nem állítom, hogy én magam láttam egyet is, de hallani hallottam egyszer, olyat füttyentett a hátam mögött a mocsárban, de szakasztott olyat, akár egy póling. Apám meg, Isten nyugosztalja, látott is sokat, amikor estenden, kicsit pityókosan, hazafelé ballagott a vásárból.

Ernscliff jólesően hallotta, hogyan enyészik a babona nemzedékről nemzedékre, amelynek bizonyossága volt az utolsó megjegyzés. Ilyesmiről vitatkoztak még hosszasan, s egyszer csak szemükbe tűnt a köoszlop, amelyről a mocsár a nevét kapta.

- Akármilyen legyen - szólt Hobbie -, máris ott téblábol az az alak. Szerencsénkre fényes nappal van, aztán meg nálad itt a puska, nálam pedig a vadászkés, bízvást odamerészkedhetünk.

- Mindenképpen - mondta Ernscliff -, de mi a csodát pepecsel az ott?

Valami kőszancot eszközöl a szürke ludakból, már ahogy ezeket a nagy, szétszórt köveket hívják. Szavamra, ilyet se hallottam még!

Amint közeledtek, Ernscliff egyre jobban meggyőződött barátja igazáról. Az alak, akit az előző este láttak, lassan, kínlódva rakosgatta egymásra a köveket, mintha kis karámot építene. Kő bőven volt körülötte, de többnyire olyan irgalmatlan nagyok, hogy valósággal emberfeletti munkát végzett; csodával volt határos, hogy néhányat máris sikerült arrébb vonszolnia; ezek, sorba rakva, az építmény alapját alkották. Amint a két ifjú odaért, éppen egy ormótlan

kőtömbbel bajlódott, s a munkája annyira lekötötte, hogy csak akkor vette őket észre, amikor melléje toppantak. Termetét, nyomorék alakját meghazudtoló erővel cipekedett, igazgatta a köveket, hogy a kívánt helyre kerüljenek. És valóban a legyűrt nehézségekből ítélve, herkulesi erő dolgozott benne; néhány olyan követ is sikerült megemelnie, amelyeknek pusztán megmozdításához különben legalább két emberre lett volna szükség. Ezt a nem mindennapi gyürkőzést látva, Hobbie-ban felébredt a bizalmatlanság.

- Amondó vagyok, valami kőműves hazajáró lelke ez! Ekkora malomköveket, mint amit megemelt! Ha meg mégiscsak ember, vajon mi motoszkál a fejében, hogy határsáncot épít? Cirnglehope és a Shaw között, ott bizony felettébb szükség volna rá. Atyafi (hangját felemelve), jó nehéz munkát végzel!

A megszólított ijesztő pillantást vetett rájuk, felegyenesedett, s így egész visszataszító mivoltában állt előttük. Feje szokatlanul nagy volt, koponyáját őszbe hajló bozont fedte; busa, előreugró szemöldöke mélyen ülő, szúrós, barna szemet árnyékolt, mely vérben forgott, mint az eszelősöké. Arca árkok volt, durva metszésű, olyan, amilyenek festményeken a mesebeli óriásokét ábrázolják. Ehhez a korcsokra jellemző indulatos, kifürkészhetetlen kifejezés járult. Zömök, szögletes testét, amely közepes termetű férfié lehetett volna, erős tuskólábak tartották. Lábáról, combjáról a természet úgyszólván elfelejtett gondoskodni, vagy legalábbis oly kurtára méretezte, hogy a ruha, amely testét fedte, tökéletesen betakarta. Hosszú, izmos karja inas kezében végződött, s ott, ahol köntösének ujja a veszélyes munka közben feltűródött, durva, fekete szőrzet éktelenkedett. Hosszú karja, vaserős alkata sehogyan sem illett mokány termetéhez, és azt a látszatot keltette, mintha testrészeit a természet külön-külön valamely óriás tagjainak szánta volna, de aztán futó szeszélyből mégis egy törpének ajándékozta. A szerzetesek csuhájához hasonló barna darócköntöst viselt, amelyet főkabór övvel szorított a testéhez. Üstökét borz- vagy ilyesféle közönséges szőrméből összeöltött sapka fedte, még inkább elrútítva amúgy is torz lényét, fanyar ábrázatát, amelyen az emberiség utálata tükröződött.

Ez a meghökkentő Törpe kis ideig szó nélkül, gyanakodva és izgatottan bámult rájuk; Ernscliff, aki jobb kedvre akarta hangolni, kisvártatva megjegyezte: - Megszakadsz a munkától, atyafi! Miben lehetnénk a segítségedre?

Azzal máris megmarkoltak egy követ, és közös erővel az épülő falra tették. A Törpe egy pallér tekintetével figyelte őket, majd dühös hadonászással hozta tudomásukra, mennyire bosszantja, hogy oly hosszadalmasan igazgatják a követ. Másik kőre bökött ujjával, s amikor azt is meglódították, a harmadikra, majd a negyedikre, emezek ketten igyekeztek mindent kedvére tenni, ami nem volt könnyű, mert a kéznél levők közül, szinte szántszándékkal a legbehemótabb köveket választotta ki.

- Barátom, ez így nem lesz jó - fakadt ki Elliot, látva, hogy a telhetetlen Törpe a korábbiaknál is nagyobb követ szemelt ki. - Hogy Ernscliff mit csinál, az az ő dolga; te pedig akár ember vagy, akár kísértet, bizony én nem szakadok meg miattad. Bújjon belém az ördög, ha egy perccel is tovább emelgetem a követ, holmi napszámosként, fizetség meg semmi, annyi sem, hogy köszönöm.

- Köszönöm! - vágta rá a Törpe, hadarintva egyet mély megvetése jeléül. - Ha csak ez kell, megkapod. Hájasodj tőle! Emészd meg, és gyarapodj tőle, mint ahogy én is gyarapodtam a többi csúszómászó féreggel együtt, akinek fülébe belopták ezt a szót kígyó fajtestvérei! Munkára hát, vagy el innen!

- Ez aztán a bőséges fizetség, Ernscliff! Kápolnát építünk az ördögnek, tetejébe elpredáljuk a lelkünket, mindezt segítség fejében!

- Attól, hogy itt vagyunk - felelte Ernscliff -, hibbant elméje még féktelenebbül háborog; jobban tennénk, ha magára hagynánk, és később menesztenénk hozzá valakit, lássa el ennivalóval meg a legszükségesebbekkel.

Így is történt. A cseléd, akit evégett kiküldtek hozzá, a Törpét továbbra is serény falrakás közben találta, de egyetlen szót sem tudott kicsikarni belőle. A vidék babonáival telitömött fejű legény megunt, hogy faggatózzon, s tanácsokat osztogasson ilyen madárijesztőnek, ehelyett tisztes távolságban letette egy kőre a Törpének szánt portékát, hogy csináljon vele az embergyűlölő, amit akar.

A Törpe hihetetlen, majdhogynem emberfeletti buzgalommal tett-vett napokig. Egy-egy nap gyakran két ember munkájával végzett, az építményből csakhamar falak bontakoztak ki, olyan kunyhó falai, amely apró volt ugyan, habarcs nélkül, csupasz kőből és tőzegből állt össze, és a falába épített hatalmas kövektől rendíthetetlennek látszott, ami merőben szokatlan az efféle odú nagyságú, hevenyészett viskónál. Ernscliff figyelemmel kísérte tevékenységét, s mihelyt rájött, hogy mit akarhat, tetőácsoláshoz alkalmas gerendákat vitetett oda, kissé távolabb lerakatta, és úgy tervezte, hogy másnap ácsokkal feltéteti őket. Terve azonban megghiúsult, mert a Törpe aznap este és egész álló éjjel, sőt hajnalban is oly megfeszítetten, oly ügyesen dolgozott, hogy a ház csaknem teljesen tető alá került. Ezután sást gyűjtött, hogy befedje hajlékát; ezt a munkát is bámulatos hozzáértéssel végezte.

Minthogy az arravetődöktől kapott alkalmi segítségen kívül más szolgálatot nem volt hajlandó elfogadni, építőanyagot adtak neki, és ellátták szerszámokkal, amelyeket mesterien forgatott. Kifaragta a kalyiba ajtaját, ablakát, összeácsolt egy hevenyészett fekhelyet, néhány polcfélét, és úgy látszott, ahogy a szállás csinosodik, neki is jobb kedve kerekedik.

Ezután hozzáfogott, hogy vastag kökerítést emeljen a ház körül, s megművelje a kikanyarított telket. Porhanyót hozott, azt a talajt pedig, ami a helyszínen akadt, jól fellazította, s ekképpen arasznyi kertecskét alakított. Magától értetődik, hogy, amint már szó volt róla, hébe-hóba kapott segítséget, részint azoktól, akik a mocsárban odavetődtek, részint azoktól, akiket a kíváncsiság hajtott, hogy munkájának eredményét megtekintsék. Tekintve, hogy szemre teljesen alkalmatlannak tűnt a kemény munkára, s mégis lankadatlan szorgalommal foglalatzkodott, nemigen akadt emberfia, aki meg ne állt volna, hogy segítsen neki egyben-másban; és - mivel az önkéntes buzgólkodók közül egyik sem tudta, milyen, s mennyi segítséget kapott a Törpe másoktól - mindenki elcsodálkozott a munka szembeötlően gyors előrehaladtán. Az, hogy a kunyhó erős volt és szilárd, s ráadásul ez a tuskóember készítette egyik napról a másikra, no meg az a felülmúlhatatlan ügyesség, amelyet a Törpe a különféle mesterségekben mutatott, gyanakvással töltötte el a környékelieket. Azt hajtogatták, hogy ha nem csodalény is - ezt a véleményt hamar elejtették azon egyszerű oknál fogva, hogy - akárcsak ők - hús-vérből valónak látszott -, bizonyára szövetség fűzi a túlvilágiakhoz; és nyilván azért szemelte ki ezt a félreeső zugot, hogy kedvére cimborálhasson az ördögökkel. Azt mondták, amit a bölcselők, csak persze más értelemben: nincs egymagában, ha igazán egymagában van. Híre ment, hogy a mocsárra jó kilátást nyújtó dombtetőről az arra járók nemegyszer láttak egy alakot a puszta lakójával, de rögvést eltűnt, valahányszor közelebb kerültek a kunyhóhoz. Más alkalommal is megfigyelték, akkor meg mellette kuporgott az ajtóküszöbön, vele ögyelgett a mocsárban, vagy segédkezett neki vizet hordani a csurgóról. Ernscliff ezt azzal magyarázta, hogy a tünemény feltehetően nem más, mint a Törpe árnyéka.

- Dehogy van annak árnyéka! - ellenkezett Hobbie Elliot, aki esküdött a közfelfogásra -, már hogy is lenne annak árnyéka, amikor ki se látszik a földből. Azonfölül - fűzte tovább józanabb érveléssel -, ki hallott már olyat, hogy egy árnyék az ember és a nap között lebegjen? Az a

micsoda pedig, bármi legyen is, ösztövérebb, mint a Törpe, és nemegyszer látták közte meg a nap között csavarogni.

E gyanús jelek, melyek; bárhol másutt az országban lázas vizsgálódáshoz vezettek volna, kellemetlen percekot okozva a feltételezett kísértetnek, itt csupán bámulatot és borzongást keltettek. A Remetét szemlátomást mulattatta a megilletődöttség, amellyel az arravetődő a tanyájához közeledett, a csodálkozó és riadt tekintet, amellyel személyét és birtokát szemügyre vette, no meg a szapora lépések, melyekkel a rettegett helytől igyekezett minél távolabbra kerülni. A legmerészebbek megálltak ugyan, de csak azért, hogy a viskót és a kert falait futólag megtekintve, kielégítsék kíváncsiságukat. Ám alighogy megálltak, máris előzékeny üdvözléssel megpróbálták engesztelni a gazdát, amit ő hébe-hóba egy szóval vagy fejbólintással méltóztatott viszonzni. Ernscliff gyakran megfordult errefelé, és nem mulasztotta el, hogy érdeklődjék a Magányos Öregtől, aki szemlátomást egész életére berendezkedett.

Személyét illetően lehetetlen volt nyilatkozásra bírni. Ugyanilyen szófukarnak és elutasítónak mutatkozott akkor is, ha bármi egyébről esett szó, noha féktelen embergyűlölete mérséklődött az utóbbi időben, jobban mondva kevesebbszer tört rá a kerge dühroham, amelyben az a másik kór csupán megnyilatkozott. Semmiféle unszolás nem használt, a legszükségesebbeken kívül semmit sem fogadott el, noha Ernscliff jótékonyaságból, a babonás szomszédok pedig mástól vezéreltetve, sok egyebet is felajánlottak neki. Ezen utóbbiak adományaiért jó tanácsal fizetett, hozzá fordultak (mert lassan-lassan ez is szokássá vált). Gyakran adott nekik gyógyírt, s tapasztalták, hogy nemcsak honi készítményei vannak, hanem külföldi is. A panaszosoknak azt is elárulta, hogy ő Elshender, a Remete, a nép azonban nemsokára Agyafűrt Elshie néven, vagy a Sokkövű Mocsár Bölcs Öregjeként kezdte emlegetni. Voltak, akik nemcsak testi fájdalmukkal fordultak hozzá, más dolgokban is tőle vártak kiokosítást. Szolgált is vele, még hozzá olyan vajákos éleselméjűséggel, hogy megerősödtek hitükben, miszerint természetfölötti képességekkel van felruházva. Az eligazítottak többnyire ott hagytak neki - a tanyától kissé távolabb, egy kövön - valamilyen ajándékot: ha pénz volt az, vagy olyasmi, ami nem volt ingyére, azt egyszerűen eldobta vagy ott hagyta, ahol volt, még csak hozzá sem nyúlt. Mindig érdemesen, sőt bántóan viselkedett, csak annyit szólt, amennyi elengedhetetlenül szükséges volt ahhoz, hogy megértesse magát, az elől, amiről úgy gondolta, hogy nem tartozik szigorúan a beszéd menetéhez, kitért. Midőn elmúlt a tél, és az ágyásokban dúsan nőni kezdtek a gyógyfüvek és a vetemények, jóformán minden figyelmét ezeknek szentelte. Nagy tisztességnak számított, hogy Ernscliff-től elfogadott két jerkét, ezek a mocsárban legeltek, és ellátták tejjel.

Mihelyt Ernscliff megtudta, hogy a Remete elfogadja adományát, hamarosan meglátogatta. Az öreg a kertkapunál ült egy széles hátú kövön, ami afféle bölcsesség trónja volt, és többnyire erre telepedett, ha kedve szottyant betegeket vagy a tanácsért hozzá fordulókat fogadni. Kunyhóját és kertjét szentélyként óvta bárki betolakodóktól, mint Otaheite őslakói a Morait, szemlátomást attól tartott, hogy az emberek beszennyezik lábukkal. Amikor bezárkózott odújába, semmiféle bűbájjal nem lehetett előcsalogatni, sem rávenni, hogy bárkit is beengedjen magához.

Ernscliff egy kis patakban horgászott kissé távolabb. A botot kezében tartotta, a pisztránggal teli kosarat meg maga mellé helyezte. Csaknem szemközt ült egy kövön a Törpével, aki már megszokta, hogy ő is a világon van, és csak annyi figyelemre méltatta, hogy rábámult, fel-emelte nagy formátlan fejét, majd mintha gondolataiba temetkezne, újra lehorgasztotta. Ernscliff körbejáratta tekintetét, s észrevette, hogy a Remete tovább gyarapította vagyunkáját: ólat eszkábált a tőle kapott kecskék számára.

- Derekasan munkálkods - szólította meg a magának való öreget, azzal a szándékkal, hogy szóra bírja.

- A munkálkodás - visszhangozta a Törpe - még legelviselhetőbb kínja az emberiség nyomorultjainak; jobb így munkálkodni, mint henyélni-vadászgatni, ahogyan ti teszitek.

- Nem állítom, hogy a mi falusi kedvtelésünk a legnemesebb időtöltés, Elshie, mégis...

- Mégis - vágott szavába a Törpe -, jobb, mint az a mesterség, amit legfőképp gyakoroltok: jobb dolog, hogy a néma halakat kínozzátok fáradság nélkül, kéjjel, mintha embertársaitokkal tennétek ugyanezt. De minek hánytorgatom mindezt? Öklelje, döfje, fojtogassa egymást az emberfalka, míg egy marad belőlük írmagnak: rengő hájú, torkig zabált Behemoth, aki, miután összemorzsolta és megörölte a testvércsontokat, a zsákmányból kifogyván, betevő falat nélkül jajveszékel majd naphosszat, és végül a mardosó éhségtől apránként fordul fel nyomorultul... ez a végpusztulás lenne méltó ehhez a fajhoz!

- Tetteid mutatják jobbik éned, Elshie, nem az, ahogyan beszélsz - válaszolta Ernscliff -, azért fáradozol, hogy tovább éltesd a fajt, amit gyűlöletedben fertelmesen pocskondiázol.

- Pocskondiázom bizony, de miért? Hallgass meg. Azok közé tartozol, akiket a legkevésbé utálok. Nem átallok most, szokásomat meghazudtolva, szólni hozzád, szánalomból, dőre vak-ság-god láttán. Ha már nem szabadíthatok pestist az emberekre, dögvészt a barmokra, miért ne érhetném el célomat éppúgy azzal, hogy jótékonyan meghosszabbítom életét azoknak, akik a pusztításnak hatásos eszközei lehetnek? Ha Alice Bower a télen meghalt volna, vajon leszúrnák-e tavasszal az érte epekedő ifjú Ruthwint? Kinek jutott volna eszébe, hogy a bástya falai közé terelje a marhákat, amikor mindenki azt hitte, hogy a westburnflati Veres lóköto halálos ágyát nyomja? Főzetekkel, szakértelemmel visszahoztam a sírból. És most ki meri a réten hagyni a nyáját őrizetlenül, ki meri álomra hajtani a fejét anélkül, hogy kopóit szabadon engedné?

- Bevallom - válaszolta Ernscliff - ezen utóbbi gyógykezeléssel nem sokat használtál a közjónak. De máris jóvátetted vétkeidet, mert Hobbie barátomat, a derék nevhfeoti Hobbie-t is te mentetted meg tudományoddal hidegrázós nyavalyától, ami könnyen elvihette volna.

- Így gondolkodnak tudatlanságukban a sár fiai - mondta a Törpe gonosz mosollyal -, és így beszélnek együgyűségükben. Megfigyelted már a házhoz vett vadmacskakölyköket? hogy ugrabugrálnak, incselkednek, hogy dörgölöznek - de ereszd csak össze a jószággal; kisbáránnyal, naposcsibével, a fenevad, ami a vérében van, máris feltámad; megmarja, szétszaggatja, elpusztítja és felfalja.

- Ilyen az állat ösztöne - válaszolta Ernscliff -, de mi köze van ennek Hobbie-hoz?

- Őt festi a kép - vágott vissza a Remete. - Most jámbor, szelíd, a légynek sem árt, mert nincsen módja rá, hogy kimutassa a foga fehérjét, de harsanjon csak a csatakürt, fogjon csak vérszagot, a növendék véreb máris tűzbe jön, mint határvidéki barbár ősei, akik felperzselték a gyámoltalan parasztok viskóit. Nem igaz-e tán, hogy mostanában is arra biztatgat, állj vérbosszút a sérelemért, mely még gyermekkorodban esett rajtatok?

Ernscliff megdermedt; a Remete úgy tett, mintha nem venné észre megrökönyödését, tovább beszélt: - A kürt riadni fog, vérszagot érez majd a növendék véreb és lefetyelni fogja a vért, én meg majd kacagok, és emlékeztetlek: ezért mentettem meg az életét! - Kicsit elhallgatott, majd folytatta: - Hát így gyógyítok én! Céлом, fáradságom értelme, hogy a nyomor ne szűnjön, ki akarom venni részem, még itt a pusztában is, az egyetemes végromlásból. Ha te ágnak esnél, neked részvétből méregpohárral kedveskednék.

- Roppant hálás vagyok, Elshie, és okvetlenül hozzád fordulok majd, ha gondoskodásodhoz ily csábos reményeket fűzhetek.

- Ne ringasd magad túlságosan abban a reményben - felelte a Remete -, hogy a részvét gyarlóságának valóban behódolok. Miért fosztanék meg ilyen jó bolondot, aki beletörődött az élet keserveibe, attól a nyomorúságtól, amelyet a gonosz világ tartogat számára? Miért játsszam a Nagylelkű Indiánt? Tomahawkommal a rab koponyájából azért loccsantsam ki az agyvelőt, hogy elrontsam a fajtámbéliek három napra szóló vigalmát, midőn már pattog a tűz, izzik a szorító vas, fortyog a katlan, és vár a kifent kés, hogy a halálra szántat megnyúzzák, leforrázzák, megpörköljék és felnégyeljék?

- Hátborzongató képet festesz az életről, Elshie, de nem csüggedek - válaszolta Ernscliff. - Bizonyos értelemben tűrésre és szenvedésre születünk, más szemszögből viszont boldogságra és azért, hogy cselekedjünk. A dolgoz nap után este jön a megnyugvás, a szótlan szenvedést is követi a feloldódás, s vigaszunk lehet a jól végzett kötelesség tudata.

- Megvetem ezt a tant, amely kegyetlen és szolgaszellemű - mondta a Törpe, miközben szeme szikrát szórt a féktelen indulattól. - Semmibe veszem, mert az elhulló baromnak való; s most nincs több szavam hozzád.

Hirtelen felugrott, de mielőtt visszahúzódott volna kunyhójába, erős nyomatékkaal hozzátette: - De nehogy azt gondold, hogy az emberiség iránti látszólagos jótekonyságom abból az alázatos dőreségből fakad, amit emberszeretetnek nevezünk, tudd meg, ha valaki megcsúfolná lelkem féltve őrzött álmait, szívembe taposna, addig lövellne lángot agyamba, mígnem felizzana, mint a vulkán, és ha én ennek az embernek sorsát és életét a kezemben tarthatnám, miként ezt a romlandó cserepet (ekkor felkapta a keze ügyében levő fazekat), nem törném össze így (ekkor az edényt dühösen a falhoz vágta) - nem! (most már visszafogottabban, de egyre nekikeseredettebben szavalt), vagyonhoz és hatalomhoz juttatnám, hogy felébresszem gonosz szenvedélyeit, s véghezvihesse sötét terveit; mindent megadnék neki, amire a bűnhöz és a gazemberséghez szüksége van, azt kívánnám, hogy a tengeri örvény közepe legyen, melynek percnyi nyugta ne legyen, de forrjon, kavargjon és törje pozdorjává a célja felé igyekvő hajót, azt kívánnám, földrengés legyen, amely megrázza saját otthonát, és a környék minden lakóját baráttalan, elesett csavargóvá züllessze, amilyen én vagyok.

Az utolsó szavakat már a kunyhó felé rohantában hadarta a szerencsétlen. Magára csapta az ajtót, mindkét reteszt gyorsan a helyére tolta, mintegy kívül rekesztve mindenkit a gyűlölt fajból, amely lelkét örületbe kergette. Ernscliff a szánalom és borzongás vegyes érzésével ballagott hazafelé a mocsárból, azon töprengve, hogy milyen ismeretlen baljós események taszíthatták ebbe a nyomorúságos kedélyállapotba ezt a férfit, aki - beszédéből ítélve - a köznépnel magasabb állású és jóval pallérozottabb. Különösnek találta azt is, hogy ez a férfi, aki csupán ilyen rövid ideje és ennyire magának él ezen a vidéken, mennyire pontosan van értesülve a helybeliek gondolkodása és személyes ügyei felől.

- Nem csoda - mondta magában -, hogy ilyen jólétesültség, ilyen életmód, ilyen torzonborz külső, és ilyen leplezetlen embergyűlölet láttán a köznép azt tartja a szerencsétlenről, hogy magával a Sátánnal cimborál.

Ötödik fejezet

A fagyba dermedt, árva szikla is
Tavaszt érez, ha zápor öntözi
Áprilisban, s dől májusban a fény:
Didergő testén fű nő, zöld moszat.
Eként a szív: fásult bár, felsajog
Ha nő sír, s mosolyában zsongva éled.

BEAUMONT

A tavasz előrehaladtával az idő egyre jobban megenyhült, és a Remetét mind gyakrabban lehetett látni, amint kalyibája előtt ül a széles hátú kövön. Egy napon, déltájban, amint ott üldögélt, egy urakból és hölgyekből álló társaság csörtetett át a pusztán, jó lovakon, népes szolgakísérettel, kőhajításnyira a Törpe tanyájától. Vadászkutyák, sólymok, vezetékek lovak egészítették ki a kíséretet. A táj visszhangzott a vadászok szapora kurjantásától és a szolgák recsegettétől kürtök zenebonájától. A zajos sereglet láttán a Remete megpróbált visszahúzódní a kunyhójába, de mielőtt eltűnhetett volna, a szolgáktól körülfogva egyszeriben ott termett három ifjú hölgy, akik letérve útkról azért szakadtak el a többiektől, hogy szemügyre vegyék a Sokköví Mocsár Öregjét, és kielégítsék kíváncsiságukat. Az első, amikor megpillantotta a felettébb fura alakot, kezét szeme elé kapva felsikoltott. A második idétlen vihogás közepette, amellyel rémületét próbálta palástolni, megkérdezte, hogy ért-e a jövendőmondáshoz. A harmadik, a legszebb lovon ülő a legszebben öltözött, a legcsinosabb valamennyi között, előreléptetett, mintha csak takargatni akarná társai tapintatlanságát.

- Letértünk az útról, amely átvezet az ingoványon, elszakadtunk a többiektől - szólt az ifjú hölgy. Amikor megláttunk, bátyó, itt a ház előtt, errefelé jöttünk, hogy...

- Nocsak! - vágott közbe a Törpe -, milyen fiatal vagy, s milyen ravasz máris! Azért jöttél, valld be, hogy összemérd fiatalságodat, gazdagságodat és szépségedet a vénséggel, a nincstelenséggel és a rútsággal. Ennek akarsz örülni. Apád lányához illő szórakozás ez! De mennyire méltatlan anyád magzatához!

- Úgy hát ismered apámat, anyámat s tudod, hogy én ki vagyok?

- De mennyire! Először látlak ébren, nyitott szemmel, de álmomban már többször láttalak.

- Álmodban!

- Úgy van, Isabel Vere. Ébren a gondolataim elkerülnek téged és a tiedet.

- Ébren a te gondolataid, uram - mondta csúfondáros komolysággal Vere kisasszony társai közül a második -, minden bizonnyal szilárdan állnak a bölcsesség talaján; a döreség csak álmodban látogat el hozzád.

- Téged meg, akár alszol, akár ébren vagy - vágott vissza a Törpe filozófusnál és remeténél szokatlan ingerültséggel -, örökké hatalmában tart a döreség.

- Te jóságos ég! - így az ifjú hölgy -, ez egy próféta, úgy igaz.

- Az bizony - folytatta a Remete -, mint ahogy te nő vagy. Nő. Mondhattam volna hölgyet is - nemes lelkű hölgyet. Arra kértél, hogy tárjam fel jövődet - mi sem könnyebb ennél; egész életedben elérni sem érdemes csacsкасágokat hajszolsz, eléred, elveted őket sorban, ábrándokat kergetsz attól kezdve, hogy járni tanulsz, mankón járó öregkorodig. Játék, bohóság a gyermekkorban - szerelem, szerelmi balgaság ifjú éveidben - spadille és basto aggkorodban, ezekért hajszolod magad, egyik a másik után - virág és pillangó tavasszal - pillangó és

bogáncspihe nyáron -, száraz levelek ősszel és télen - kergetitek valamennyit, valamennyit elkapjátok és valamennyit félrevetitek. Mehetsz - sorsodat feltártam.

- De legalább elkapjuk valamennyit - vágta rá nevetve a szép hölgy, Vere kisasszony unoka-testvére. - Ez is több a semminél, ugye, Nancy? - tette hozzá a bátortalan leányzó, aki elsőnek közeledett a Törpéhez. - Téged nem érdekel, hogy számodra mit tartogat a sors?

- A világért sem - szólt amaz, visszahúzódva -, elég volt nekem a tiédet hallanom.

- Akkor - mondta Ilderton kisasszony pénzt nyújtva a Törpének -, én mindenestre kifizetem a magamét, hercegnői mód.

- Az igazságot - vetette oda a látnok - nem lehet adni-venni - s azzal utálkozva visszalökte a feléje nyújtott pénzt.

- Nos, akkor - mondta a hölgy -, megtartom magamnak, Elshender uram, hasznomra lesz az ábrándkergetésben.

- Szükséged lesz rá - felelte az embergyűlölő -, enélkül kevesen érnek el sikert, s még kevesebb az olyan, akihez házhoz megy a siker. Te itt maradsz! - mondta Vere kisasszonynak, amint társai eltávoztak. - Veled még van beszélnivalóm. Neked megvan az, amit a barátaid szeretnének, vagy amivel megáldva látszani szeretnének: szépség, vagyon, rang, pallérozottság.

- Ne neheztelj rám, ha most a társaim után megyek, apó. Engem nem indít meg sem a hízélgés, sem a jövőendőmondás.

- Itt maradsz -, folytatta a Törpe, kezében tartva a ló kantárját -, én nem jövődölök, és nem hízélgék neked. Mindazon erények, melyeket felsoroltam, egytől egyig, rosszal párosulnak: szerelmi kinnal, megnemértéssel, zárdai magánnyal, vagy utált szövetséggel. Én, aki átkot szórok az emberiségre, nem kívánhatok több rosszat neked, mint amennyi amúgy is vár rád életed során.

- Meglehet, apó, ám hadd élvezzem a nyomor enyhítésének örömét, míg megvan mindenem, amit szemem-szám megkíván. Öreg vagy és szegény; házadhoz ügyel-bajjal jut el, aki segíteni akar; beteg lehetsz, vagy más baj érhet. Körülményeid olyanok, hogy gyanúba keverhet a pórnép, amely könnyen kapható a kegyetlenkedésre. Hadd érezzem, hogy legalább egy ember nyomorán enyhítettem. Engedd, hogy tőlem telhetően segítek rajtad. Tedd meg ezt, ha nem magadért, legalább az én kedvemért, hogy amikor mindaz a rossz, amit talán nagyon is jövőmbé látva megjósoltál, bekövetkezik, ne furdaljon a lelkiismeret, hogy az időt, midőn a sors kegyes volt hozzám, hagytam teljességgel veszendőbe menni.

Az öreg - szavait szinte nem is az ifjú hölgynek szánva - elcsukló hangon felelte:

- Igaz, így kéne gondolkodnod - így kéne beszélned, de mikor esett egybe embernél a szó és a szándék? Soha, soha. Fájdalom, ez nem is lehet. De várj kicsit, ne mozdulj innen, amíg vissza nem jövök. - Elsietett a kert felé, és egy nyiladozó rózsával tért vissza.

- Könnyet csaltál a szemembe, hosszú idő óta először. Jótettedért, hálám jeléül, fogadd el ezt a szál rózsát. Közönséges vadrózsa, de vigyázz rá és őrizd meg jól. Keress meg, ha életed rosszra fordul, hozd magaddal ezt a szál virágot, vagy csak egyetlen szirmát, ha mégoly kiszáradt legyen is, akár az én szívem, s jöllehet akkor épp a szokottnál is keserűbben háborgok a gyűlölt világ ellen, ez a virágszál visszaidézi bennem a gyöngéd gondolatokat, és talán szerencsésebb napokat hoz neked. De ne üzengess! - emelte fel a hangját, a nála megszokott embergyűlöletre visszaváltva. - Ne üzengess nekem holmi fullajtárral. Magad

gyere! és ez a szív, ez az ajtó, mely bezárult minden más földi lény előtt, megnyílik előtted, hogy fájdalmad befogadja. És most menj Isten hírével.

A Törpe elengedte a kantárt, az ifjú hölgy pedig köszönetet mondott a különös lénynak, nem hallgatva el, mennyire jólesik neki, hogy szavaival ilyen szokatlan kegyben részesítette, majd elügetett, sűrűn visszapillantgatva a Törpére; az még jó ideig ott álldogált a kunyhó ajtajánál, tekintetével követve a lányt, aki elügetett apja ellislaw-i várának irányában a mocsáron keresztül, mígnem a dombhát mögött a kis csoport eltűnt a szeme elől.

Eközben a két hölgy élcekkkel ugratta Vere kisasszonyt a szokatlan társalgás miatt, amelyet a messze földön híres Mocsári Kísértettel folytatott.

- Isabellát nem hagyja el a szerencse sem otthon, sem a hegyek közt. Az ő sólyma csap le a fajdkakasra, az ő tekintete sebzi meg a hódolót, mellette - legyen az barátnő vagy rokon lány - mindenki hoppon marad. Bájjainak varázsló sem tud ellenállni. Szánj meg minket, és hagyj fel a halmozással, kedves Isabella, vagy nyiss boltot legalább, ahol néhány portékához, amely téged kiszolgált, mi is hozzájuthatunk.

- Megkapjátok olcsón egytől egyig - felelte Vere kisasszony -, a varázslót meg ráadásnak.

- Nem! A varázsló Nancyé lesz - mondta Ellington kisasszony -, ami belőle hiányzik, tőle megkaphatja. Ő maga nem teljesen boszorkány, hisz tudod.

Úristen, nővérkém, mihez kezdenék én ezzel a csámpás szörnyszülöttel? A szemem is behunytam, mihelyt megpillantottam, de esküszöm, úgy tűnt, egyre csak magam előtt látom, bármennyire igyekeztem is erősen behunyni a szemem.

- Nagy baj - mondta a nővére -, ha száz évig élsz is, Nancy, mindig olyan udvarlót válassz, akit szépek látsz, mihelyt a szemed lehunyod. Akkor hát, úgy látom, rám marad a Törpe; sebj, beteszem majd a mama üvegszekrényébe, hadd lássák, hogy terem Skóciában olyan Isten teremtménye, amely tízezerszer rútabb azoknál az agyrémeknél, amelyeket porcelánba öntve Kantonban és Pekingben megörökítettek, ahol pedig ugyancsak hemzsegek a szörnyek.

- Van valami szívfacsaró abban, ahogy ez a szerencsétlen ember él. Hiába próbálom, sehogy sem tudom most beleélni magam, Lucy, a te jókedvedbe, ami pedig máskor oly könnyen sikerül. Ha ennyire nincstelen, hogyan fogja eltengetni magát, ennyire távol minden jótét lélektől, ebben a pusztaságban? Ha pedig úgy-ahogy boldogul majd, nem fog-e pusztán a kíváncsi gyanakvás, hogy vajon miként sikerülhet ez neki, arra csábítani egynémely fondorlelkű szomszédot, hogy kirabolja, és az életére törjön?

- Arra nem is gondolsz, hogy varázslónak tartják? - jegyezte meg Nancy Ilderton.

Ha pedig ördögi varázsa cserbenhagyná - felelte nővére -, rávenném, vesse latba természetes varázsát; ormótlan nagy fejét ajtón, ablakrésen kidugva, madárijesztő ábrázatával bámuljon bele egyenesen a betolakodók képébe. A legvakmerőbb betörőnek is, akit csak hátán hord a föld, elmegy a kedve attól, hogy még egyszer rápillantson. Sokért nem adnám, ha egyszer, csak egy félórácskára, ezt a Gorgó-fejet birtokba vehetném.

- Mit tennél vele, Lucy? - tudakolta Vere kisasszony.

- Ó! Kikergetném vele a várból Frederick Langley urat, ezt a hiú és pökhendi hólyagot, akit jó atyád legalább annyira kedvel, mint amennyire te viszolyogsz tőle. Örökre hálás leszek a Kísértetnek, esküszöm, már csak azért is, hogy kedvéért faképnél hagytuk a társaságot, s legalább egy röpke félórára megszabadultunk ettől az alaktól.

- Na és mit szólnál ahhoz - mondta Vere kisasszony, hangját suttogóra fogva, meg ne hallja a húga, aki előttük léptetett, mivel a keskeny ösvényen nem haladhattak egymás mellett -, mit szólnál ahhoz, Lucy drágám, ha más akaratából egy egész életet vele kellene eltöltened?

- Hogy mit szólnék? Azt, hogy *nem, nem és nem*. Így háromszor egymás után, egyre hangosabban, hogy Carlisle-ben is meghallják.

- És erre Frederick úr azt felelné, hogy tizenkilenc *nem* felér egy fél igennel.

- Ez csak attól függ - felelte Lucy kisasszony, hogyan hangzik ez a *nem*. Az enyémben egy szemernyi biztatás sem volna, esküszöm.

- És ha az apád ripakodna rád - folytatta Vere kisasszony -, hogy márpedig így lesz, vagy...

- Vállalnám azt, ami a vagy után következik, még ha olyan apa lenne is, aki a legvadabb rémtörténetből lépett elő, hadd lássam, milyen választást tartogat számomra.

- S mit szólnál, ha katolikus nagynénivel, apátnővel és zárdával fenyegetne?

- Akkor én - mondta Ilderton kisasszony - azzal vágnék vissza, hogy protestáns veje lesz, s örülni fogok az alkalomnak, hogy lelkiismeretemet követve szembefordulhatok vele. És most, hogy Nancy nem hall bennünket, hadd mondjam meg szívemből, amit gondolok: sem Isten, sem ember nem ítélné el, ha minden követ megmozgatsz is ez ellen a képtelen frigy ellen. Pökhendi, gonosz, törtető alak; ármánykodik az állam ellen; hírhedt zsugori és vérszopó; rossz fiú, rossz testvér, minden atyafiának ártalmára van - Isabella, én inkább meghalnék, semhogy hozzá menjek.

- Csak apám meg ne hallja, hogy mit tanácsolsz nekem - mondta Vere kisasszony -, különben, Lucy drágám, elbúcsúzhatsz az ellislaw-i vártól.

- Elbúcsúznék én ettől a vártól szíves örömet - folytatta a barátnője -, csak téged révben láthatnád, és látnám, hogy megértőbb gyámolítód akadt, mint amilyet a természettől kaptál. Ó, ha szegény apám visszanyerné régi erejét, de boldogan magához venne, istápolna téged, amíg tart ez a kegyetlen, nevetséges hajsza.

- Adná Isten, hogy így legyen, Lucy drágám - válaszolta Isabella. - De attól tartok, édesapád, megrendült egészségével, úgyszólván megvédelmezni téged, ha megindul a hajsza, hogy visszahurcolják az árva bujdosót.

- Én is tartok tőle - felelte Ilderton kisasszony -, de majd összedugjuk a fejünket, és kieszelünk valamit. Mostanában sok idegen fordul meg nálatok az ősi várban anélkül, hogy bárki is nevükön nevezné őket; kengyelfutók üzenetekkel futkároznak; előszedik a fegyvert, tisztogatják, mogorva képpel, lázas sietséggel jár fel s alá, tesz-vesz a férfinép - a jelekből ítélve atyádnak, vendégseregletével együtt, minden gondolatát lefoglalja valami titkos cselszövés; nem lehetetlen hát (a zűrzavarban nyílik alkalom ilyesmire), hogy saját ügyünkben mi is szöjünk egy icipici fiókcelszövést. Bízom benne, hogy a közügyeket a férfiak teljesen maguknak foglalják le. És van egy fegyvertárs, akit szívesen itt látnék körünkben.

- Nancy?

- Ó, nem! - mondta Ilderton kisasszony. - Igaz, Nancy derék teremtés, ragaszkodik hozzád, de ügyetlen cselszövő lenne, olyan gyatra, mint Renault és a pártütők többi másodhegedőse a *Velence megmentése* című darabban. Nem. Ez egy Jaffier, egy Pierre, ha az utóbbit többre becsülöd, és mégis: tudom bár, hogy megörölsz neki, nevét nem merem számra venni, félek, hogy túlságosan felcsigázlak. Nem találsz ki? Van benne sas is, szikla is. Sas jön először, de nem az angol változatban, hanem a skóthoz hasonlóan.

- Csak nem az ifjú Ernscliffre gondolsz, Lucy? - kérdezte Vere kisasszony, fülig elpirulva.

- Ki másra gondolnék? - vélekedett Lucy. - Egy Jaffier, egy Pierre ritka madár ezen a tájon, jól tudom, Renault és Bedamar viszont jóval több akad.

- Hogy beszélhetsz ilyen butaságokat, Lucy? A sok színjátéktól, kalandos regétől furán forog az eszed kereke. Nem beszélve arról, ahhoz, hogy bárkivel is összeházasodjam, szükséges apám beleegyezése, amit ahhoz, amire te gondolsz, sohasem kapnánk meg; eltekintve attól is, hogy te ugyan ábrándokat szősz és képzelődsz, azonban semmit sem tudunk az ifjú Ernscliff hajlandóságáról - nos, mindemellett ott van az a végzetes viszály.

- Melynek során az apját megölték? - kérdezte Lucy. - Ez fölöttébb régen történt. Bízom benne, hogy efféle véres marakodás ma már nem fordulhat elő. Akkoriban a családi pörpatvarokat folytatásban játszották apák és fiúk, akár a spanyol sakkot. Minden nemzedékből felkoncoltak valakit, esetleg kettőt, nehogy a dolog feledésbe menjen. Manapság már úgy bánunk pörös ügyeinkkel, akár a ruhánkkal: magunk számára szabjuk, magunk is nyújtjuk el őket; apáink csatározásai csak annyiban nyomasztanak minket, amennyiben viseljük kardtól hasogatott mellényüket és térdnadrágjukat.

- Túl könnyedén veszed te ezt a dolgot, Lucy - válaszolta Vere kisasszony.

- Nem hinném, kedves Isabellám - vágta rá Lucy. - Gondold csak meg, atyádról, bár ott volt a balvégzetű csetepatéban, soha senki nem állította, hogy ő mérte a végzetes csapást; vedd hozzá, hogy annak idején, ha össze is kaszabolták a törzsek egymást, ettől még másnap nyugodtan szövetségre léptek, olyannyira, hogy a megbékélést leányuk vagy testvérhúguk keze pecsételte meg. Azzal csúfolsz, mennyire otthon vagyok a regényes történetekben, de hidd el, ha megírnánk a te történetedet is a sok, kevésbé balsorsú és kevésbé érdemes hősnőé után, a jó szemű olvasó hamar rájönne - épp az általad úgy felnagyított akadályokból -, hogy csak te lehetsz Ernscliff gyűrűjének és szerelmének várományosa.

- De nem a regényes történetek idejében élünk, hanem a zord valóságban, minthogy, nézd, amott áll Ellislaw vára.

- Frederick Langley úr pedig ott ácsorog a kapuban, arra várva, hogy a hölgyeket lovukról lesegítse. Inkább hüllőt simogatnék. Csalódni fog ám, mert pejkomat nem őrá bízom, hanem a jó öreg Horsingtonra, a lovászra.

Ezzel a fürge teremtés előrerúgtatott, nyájas fejbólintással elhúzott Frederick úr mellett, aki ott állt, hogy segédkezzen a leszállásnál, továbbügetett, majd kis idő múlva belevetette magát a jó, öreg istállómaster karjaiba. Isabella boldogan követte volna példáját, ha lett volna mersze hozzá. De ott állt az apja, közvetlen közel, s a rosszallás már redőket vont ábrázatára, amely különösképp a zordabb indulatok jelzésére volt berendezve. Isabella kénytelen volt hát elfogadni a kéretlen segítséget utált széptevőjétől.

Hatodik fejezet

Ne hagyd, hogy ránk, akik az éjszaka rendjének
lovagjai vagyunk, azt mondják, lopjuk a
fényes napot; hadd legyünk Diana erdészei,
az árnyék uraságai, a hold kedvencei.

SHAKESPEARE, IV. HENRIK, I. I. 2. 22.

(Vas István fordítása)

Hátralevő részét a napnak, melyen a fiatal hölgyekkel beszélgetett, kertjében töltötte a Magányos Öreg. Estefelé megint ott ült a kövön, melyet annyira kedvelt. A nap vörösen áldozott le, és a szélhajtotta felhők közül komor ragyogással árasztotta el a mocsaras tájat, égvörös színbe vonta a pusztát körülölelő hangával benőtt, széles hegykaréjt. A Törpe ültéből figyelte a felhőzetet, amint a gomolygó párafoszlanysok egymásra torlódnak. A lebukó tűzgolyó baljós fényárjában, amely elöntötte magányos és toprongyos alakját, beillett volna a készülő vihar szellemének vagy valamely földtúró manónak, akit a közelgő égháború hírnökei riasztottak elő barlangi odújából. Amint ott ült, és mély, barna szemével az egyre fenyegetőbb, egyre komorabb égboltot fürkészte, hirtelen lovas termett előtte, kissé visszafogva paripáját, hagyta, hogy kifújja magát az állat, miközben félig kihívóan, félig zavarodottan odabiccentett a Remetének.

Termetre a lovas magas, karcsú, kissé ösztövé, de meglehetősen jókötésű, inas és erős csontú legény volt; mint aki világéletében olyan kemény elfoglaltságokat üzött, melyek megóvták az elhízástól, megedzették és megacélozták testi erejét. Éles metszésű, szeplős, napbarnított arca rossz érzéseket keltett, mert erőszakosság, hányavetiség, fufang tükröződött rajta, melyek közül hol az egyik, hol a másik volt szembetűnőbb. Veres hajzat, vörhenyes szemöldök, mely alól szürös szürke szem kandikált elő, és tette a lovas ábrázatát még baljóslatúbbá. Táskájában pisztoly lapult, a másik kettő az övéen lógott, kikandikálva begombolt mellénye alól, noha látszott, hogy igyekezett jól elrejteni őket. Rozsdás acélsisakot, meglehetősen régimódi bivalybőr ujjast és hosszú szárú kesztyűt viselt, melyek közül a jobbkezest apró acélpikkelyek borították, mint valami ősi lovagi kesztyűt; felszerelését hosszú és széles pengéjű kard egészítette ki.

- No - szólt oda a Törpe -, a testet öltött gyilok és rablás megint lóra ült.

- Lóra? - vetette oda az útonálló -, úgy, úgy Elshie, a gyógytudományod, az ültetett fel kedves pej lovamra.

- Hát azt, amit betegségemben ígértél, hogy jó útra térsz, már elfelejtetted? - toldotta meg Elshender.

- Elszállt, mint a köd - felelte a szégyentelen himpellér. - Ismered, Elshie, hisz azt mondják, urak közt forogtál:

*Az ördög betegen szerzetesnek készült,
Ördög-szerzet, az lett megint, hogy felépült.*

- Jól mondd - felelte a Magányos Öreg -, farkashoz nem nőtt hozzá jobban a farkasétvágy, keselyűhöz a dögvész vágya, mint tehozzád a megátalkodottság.

- Na és mi bajod van velem? Így születtem; csontomban-véremben van ez. Úgy ám, pajtás, a Westburnflat fiúk tizedízigen rajtaütéssel, marhatolvajlással foglalkoztak. Sokat isznak, könnyen élnek, kis sértésért nagy árat vesznek, s portyák előtt sohasem kell kurázsiért a szomszédba menniök.

- Így igaz - mondta a Törpe -, de nálad farkasabb farkas nem lopakodott még a juhakolba. Mi rosszban töröd már megint a fejed?

- Kitalálhatnád ekkora ésszel.

- Én csak azt tudom - mondta a Törpe -, hogy szándékos rossz, amit teszel, még rosszabb, s ami ebből kisül, az a lehető legrosszabb.

- S te csak annál jobban kedvelsz engem, Elshie apó, ugye? - mondta Westburnflat -, mindig ezt hallottam tőled.

- Jó okom van rá - válaszolta a Magányos Öreg -, hogy becsben tartsam azokat, akik korbáccsal simogatják embertársaikat, te pedig véres korbáccsal pattogatsz.

- Nem. Ez nem terheli a lelkem, vért csak akkor ontok, ha valaki nem engedelmeskedik, attól persze felborzolódom, az már igaz. De hát ez nem olyan égbekiáltó dolog. Épp csak megnyesegetem a fiatal kakas taréját, ha szerfelett fülsértően kukorékol.

- Az ifjú Ernscliffét? - tudakolta a Magányos Öreg.

- Nem; nem az övét, ez még nem az ifjú Ernscliff, de őrá is sor kerülhet, ha nem ért a szép szóból, nem takarodik vissza a rangjához illő vakondvárba, ha tovább izgágáskodik: irtja azt a kevés őzet, ami a sűrűben még megmaradt, s a városbíró szerepében tetszeleg, arról üzengetve a méltóságoknak Auld Reekie-be, hogy fejetlenség támad országunkban. Hát csak ne ártsa bele magát a más dolgába.

- Akkor bizonyára Dombalji Hobbie az - érdeklődött Elshie. - Mit ártott neked az a legény?

- Ártott? Ártásról nincs szó; de hallom, azt fecsegi, azért maradtam ki Fastern Eenben a labdakergetésből, mert tőle tartottam; valójában a csendbiztostól féltem, aki ott szaglászott utánam. Állók Hobbie és egész pereputtya elébe. De nem is annyira emiatt neheztelek rá; azért koppintok az orrára, hogy máskor ne hordjon össze hetet-havat azokról, akik fölötte állnak. Akármi legyenek, ha holnap reggelig nem hull ki a legszebb, pennának való faroktolla. No, béke veled, Elshie. Amott a bozótosban vár rám egy-két ravaszdi kópé. Dolgom végeztével újra felkereslek, elszórakoztatlak majd egy vidám történettel cserébe a kuruzsló tudományodért.

Westburnflat megsarkantyúzta a lovát, mielőtt a Törpe szólhatott volna. Az állat az egyik ott heverő sziklatömb mellől iramodott neki, és leugratott az ösvényről. Lovasa teljes erőből, kíméletlenül sarkantyúzta. A jószág megvadult, hányta magát, farolt, rúgkapált, ágaskodott, majd szarvas módjára olyat szökkent, hogy egyszerre mind a négy lába a levegőbe lendült. Hasztalan; a rettenthetetlen himpellér úgy megülte a lovat, mintha hozzánőtt volna; rövid tusakodás után a betört állat szélesebben repült tova az ösvényen, és csakhamar eltűnt lovasával együtt a Magányos Öreg szeme elől.

- Ez a gazember - kiáltotta a Törpe indulatosan -, ez a szenvtelen pimasz, konok léhűtő, ez a senkiházi, akiben bűnnel fertőzve fogan minden gondolat, ép tagok, inak és izmok, vasgyúró erőnek ura, melyekkel a nála külön állatot leigázza, hogy gaztettének színhelyére hajtsa. Én pedig, ha gyengeségből eszembe ötlene, hogy a szerencsétlent, kit áldozatnak kiszemelt, védtelen családjával vigyázatra intsem, hiába terveznék bármi jót; röghöz köt nyomorú bénaságom. De miért is volna másképp? Ez a kuvikhang, ez a korcs termet, ez a fancsali ábrázat mindenképp elválaszt azoktól, kiket a természet arányosra formált. Nem borzadályal,

ügyetlenül leplezett utálattal fogadják azt is, ha javukra teszek valamit? Miért aggódnék azért a fajzatért, mely csodabogár- és csavargószámba vesz, s így is bánik velem? Nem. Jótett helyébe a sok rossz, amit kaptam, a sok döfés, amit elszenvedtem - a börtön, a korbács, a bilincs jó lecke volt, hogy ne buzogjak az emberszeretettől. Nem leszek, mint voltam, jó bolond, aki - hiszékenyen - egy kérő szóra feladja elveit. Mintha én, akit nem szán senki, köteles volnék mindenki baján megkötődni. Jöjjön csak lándzsás harci szekéren a Végzet, gázoljon bele a bénán remegő emberi sokaságba! Ezzel a rozzant testtel, ezzel a torz, esendő porhüvellyel - én legyek az az örült, aki odaveti magát a kerekek alá? én, a Törpe, a Kísértet, a Púposhátú mentsek meg a pusztulástól néhány csinos arcot, délceg termetet, hogy mindezért cserébe az egész világ markába nevessem? Nem, sohasem!... De mégis, ez az Elliot - ez a Hobbie - oly fiatal, oly nyíltszívű, oly... Eh, mi dolgom vele? Ha akarnék, sem tudnék segíteni rajta, úgy döntöttem, s ehhez kötöm magamat: akkor sem segítek, ha pusztán óhajommal megmenthetném a megpróbáltatástól.

E magának mondott szavak után a Törpe a vihar elől, amely gyorsan közeledett, visszahúzódott a kunyhójába. Nagy, súlyos cseppekben megeredt az eső. A nap utolsó sugarai is felhő mögé bújtak. Gyors egymásutánban két-három távoli mennydörgés zendült, melyek többszörösen visszaverődtek a hangával benőtt hegyfalakról; úgy hangzott, mint távoli ütközet robaja.

Hetedik fejezet

Sebesröptű madár, a szárnyadat lemessük!
A tanyákra vissza, mind, mind egyedül!
Mert pernye és hamu jelzi, hogy otthon
állt,
És anya sír ott, éhező porontyaiért.

CAMPBELL

Egész éjszaka háborogtak az elemek; reggelre azonban mintha az esőtől újjászületett volna a táj. Még a Sökkövű Mocsár is, ahol zsombékos, sekély tavak váltakoznak zord, csupasz hátú kőlapályokkal, mosolygott szinte az égbolt nyugodt derűjétől, amiként a jókedv megnyerővé varázsolja a legeggyűbb emberi arcot is. A pusztán buján virított a hangafű. A méhek, amelyekkel a Magányos Öreg gazdaságát gyarapította, szerteröpdöstek, és szorgos zümmögéssel töltötték meg a levegőt. Amint az öreg kíváncszorgott kunyhójából, két kecskéje sietett üdvözlésére, és hálásan nyaldosták a kezét a kertben letépdessett abrakért, melyet odavetett nekik.

- Ti legalább - szólt -, ti legalább nem adtok a külsőre, amelytől így megváltozik jótévőjük az emberek szemében. Ha az én korcs testem helyett, melynek szolgálatait megszoktátok, bármilyen szép alkat tűnne föl előttetek - még ha szobrász formálta volna is tökéletesre -, ti egykedvűen, sőt, riadtan fogadnátok. Kaptam-e a világban ily hálás viszonzást? Soha; szolgám, akit én neveltem gyermekkorától, majompofát mutatott rám, hátam mögé kerülve; a barátom, akivel mindenemet megosztottam, akinek javára magamat is megaláztam - ekkor görcsös rángatózással, némán összeborzadt -, még ez a barátom is azt hitte, hogy inkább vagyok való az örültek közé, hogy csúful megkötözzenek, szánszalmát nem ismerve sanyargassanak, mintsem, hogy ember módra az épeszűekkel együtt éljek. Egyedül Hubert más, és még Hubert is magamra hagy majd egyszer. Egyívásúak ezek, egyetlen gonosz, törtető, hálátlan falka - álnok fajzat, amelyik áhítat képében is bünt forgat fejében; szívük annyira megkeményedett, hogy még az istennek magának sem képesek őszinte szívvel hálát mondani meleg napjáért és tiszta levegőért.

Ezek a komor gondolatok foglalkoztatták, amikor lódobogást hallott a kert túlsó vége felől. Mély hangú énekszó is megütötte a fülét, amely mintha csak könnyű szívből fakadna, tisztán és vidáman csilingelt:

*Csalfa Hobbie Elliot, büszke, szép legény,
Csalfa Hobbie Elliot, veled megyek én.*

Ebben a pillanatban hatalmas agár szökkent át a Remete kerítésén. Ezeken a pusztákon jól tudják a vadászok, hogy a kecskék külsőre meg szag szerint is annyira hasonlítanak a vadakhoz, amelyeket üzni szoktak, hogy a legvakmerőbb kopók nemegyszer rájuk vetik magukat. Az a bizonyos vadászbeg egyetlen szempillantás alatt letépte és torkon ragadta az öreg kecskéjét, olyannyira, hogy Hobbie hiába ugratott oda, hiába vetette le magát a lóról, nem sikerült kiszabadítania mancsai közül a jámbor állatot, csak midőn már kilehelte páráját. A Törpe csak nézte kedvenc jószágá halálvergődését, mint múlik ki a szegény pára, remegés és rángások közepette, ekkor azonban dührohamot kapott, előrántotta hosszú, hegyes kését, valami törzserű pengét, melyet kabátja alatt hordott, és éppen a kutyába akarta vágni, amikor Hobbie, szándékát elérve, odakapott, s kezét megragadva rákiáltott.

- Hozzá ne nyúlj a kutyámhoz, hé, hozzá ne nyúlj! Na, na, Killbuckkal nem engedek így bánni, még vele sem.

A Törpe minden dühét az ifjú gazda ellen fordította, majd egyetlen rándítással, amely sokkal erősebb volt, mint aminőt a maga fajtájától várni lehetett volna, kitépte csuklóját a szorításból, s törét Hobbie mellének szegezte. Mindez egy szempillantás alatt ment végbe, s a felbőszült Remete véghez is vitte volna bosszúját, a pengét Elliot szívébe mártva, ha nem szólal meg benne egy hang, mely félredobatta vele a gyilkos eszközt.

- De nem - mondta visszafojtott indulattal, miután önszántából elvetette a szerszámot, amellyel dühét kiélhette volna -, soha többé, soha többé.

Hobbie két-három lépést visszahőkölt, lelkében elképedés, zavar és bőszerű indulat kavargott, hogy ilyen faluszégyenétől rettegnie kellett.

- Ebben egy ördög ereje és gonoszsága lakik! - ezek a szavak csúsztak ki először a száján, majd mentegetőzni kezdett, hogy ilyesmi történt, ami miatt így összekülönböztek. - Killbuckot sem akarom fehérre mosni, egyáltalán nem, Isten látja lelkem. Engem is éppúgy bánt, mint téged, Elshie, hogy a baj bekövetkezett. De küldök neked két szép kecskét, meg két kövér másodfű kost, és valahogy csak kiegyezünk. Olyan okos ember, mint te, nem fenekedhet oktalan állatra. Úgy van az, hogy a kecske meg a szarvas félig-meddig tejtestvérek, az a szegény pára sem tett másképp, csak ahogy a természete súgta. Egy gödölye esetében már másként vélekednék. Bárányt tartsál, Elshie, ne kecskét ezen a pusztán, ahol ennyi kopó szaladgál. No de küldök én neked juhot is, meg kecskét is.

- Vadorzó! - förmedt rá a Remete -, elragadtál tőlem egy teremtményt, egyet a kevés közül, aki jószívvel lenne hozzám.

- Drága Elshie - válaszolta Hobbie -, fáj, hogy ilyesmit kell hallanom tőled; hidd el, én nem tehetek róla. Elismerem azonban, hogy vigyázatlan voltam, mert látva a kecskét, egymáshoz szíjazhattam volna a két kutyát. Lelkemre mondom, ha az aklom legszebb ürüjét tépte volna szét, az sem bántana jobban. Gyere no, felejtsd el, ne tarts haragot! Téged sem sújthat le jobban a dolog. Egyébiránt én vőlegény vagyok, az ám, ez már pedig, úgy hiszem, jó búfelejtető. A lakodalmi ebédet, legalábbis nagy részben, két bátyám hozza, kerülővel a Lovas-hágón át, három csodaszép őzbakot, Dallomea-ba nem nőtt még külön, ahogy a nóta mondja; nem jöhettek a rövid úton a latyak meg a sár miatt; juttatok neked is egy kicsit belőle, bár talán nem is fogadod szívesen, mert hogy Killbuck fogta el.

E hosszú lére eresztett mondókát, amelynek során a jólelkű gyeplakó mindennel, ami csak eszébe jutott, megpróbálta kiengesztelni a megkárosítottat, a Törpe tekintetét földre szegezve hallgatta végig, mintha mélyen gondolkodna, de végül kitört: - A természete? igen! ez a Természet régtől követett rendje. Az erős letiporja, széttépi a gyengét; a gazdag leigazza, kifosztja a szegényt; a boldog (aki szánivaló balgaságában boldognak hiszi magát) megcsúfolja a szerencsétlent, elorozza az elesettek vigaszát. Pusztulj a szemem előtt, te fattyú, aki rájöttél, hogyan tetézheted a legsárbataposottabb ember szenvedését, aki megfosztott attól, amiből vigaszt meríthettem volna. Pusztulj innen, rohanj az otthon reád váró boldogság felé!

- Itt sülyedjek el - mondta Hobbie -, ha nem vinnélek magammal, egykomám, ha csak egyet is mukkannál, hogy szívesen részt vennél hétfőn a lakodalomban. Százával mutatják be majd a nyalka Elliotok lovastudományukat. Ehhez foghatót nem látott a világ a Preakin-várbeli jó öreg derék Martin napjai óta. Menesztenék érted egy tüzes csikóval röpülő szánkót.

- Arra bízatsz, hogy megint az alávaló nyáj közzé vegyüljek? - vetette oda a remete mélységes utálattal.

- Alávaló? - méltatlankodott Hobbie -, nincs azok között alávaló egy sem. Az Elliotok, amióta világ a világ, előkelő család hírében állnak.

- Lódulj, el innen! - förmedt rá a Törpe. - Érjen utol a balsors, amiben engem részeltettél! S bár tőlem most megszabadulsz, igyekezz magad megkímélni attól is, amivel két segédem: a Bosszú és a Romlás téged megelőzve, házadhoz érkezik.

- Nem tetszik nekem ez a beszéd - mondta Hobbie. - Magad is tudod, Elshie, nincs ember, aki téged szerencsefiának tartana, nomármost, hogy rövidre fogjam a szót, ha jól értettem, olyasmit emlegettél, hogy baj érhet, családotul; ezért ha akár Grace-nek, ne adj isten, akár ennek az oktalan állatnak valami bántódása esnék, akár megrövidítenének vagyonban, jószágban vagy személyemet illetően, tudni fogom, hogy merről, honnan fúj a szél.

- Takarodj, te golyhó! - rivallt rá a Törpe -, fuss haza egyenest, s gondoldj rám, ha meglátod, hogy mi sorsra jutottál.

- No, ég veled - mondta Hobbie, miközben felkapaszkodott a ló hátára -, mire jó vakarékokkal veszekedni, megrogyasztotta őket a rosseb; de annyit mondok, szomszéd, ha Grace Armstrongnak a haja szála görbül is, megpörkölköm az irhád, ha csak csöbörnyi kátrány akad a hét határban.

Ezzel elvágtatott; a Törpe csúfondárosan hahotázva pillantgatott utána, majd fogta az ásót, a kapát és hozzálátott, hogy elhantolja jobblétre szenderült kedves állatát.

Szomorú foglalatosságából a Törpét halk fütttyentés, meg „Hé, Elshie, hé” kiáltás zökkentette ki. Felnézett, hát Westburnflat, a Veres Gézengúz állt előtte. Az arca véres volt, mint Banquo gyilkosáé, de véres volt sarkantyújának taraja és agyonhajszolt lovának vékonya is.

- Na, mi újság, te jómadár? - érdeklődött a Törpe -, elintézted a dolgod?

- Mi az hogy, alaposan, Elshie - válaszolta a széltoló -, ha én lóra kapok, sebet osztogatok. Nagyobb tüzet raktam Dombalján ma reggel, mint amekkora a családi tűzhely melegéhez kívántatik. Üres és tágas az istálló, zokog, jajveszékkel a szép menyasszony.

- A menyasszony?

- Az, az, Erdőcsaló Charlie, már ahogy mi hívjuk, más szóval Charlie Foster of Tinning Beck szavát adta, hogy vigyáz rá Cumberlandban, amíg a felfordulás tart. A kicsike meglátott, azon nyomban felismert, minthogy álarcom egy villanásnyira félrecsúszott. Ha visszaszökhethetne, ép bőrrel bajosan úsznám meg; az Elliotok sokan vannak, és jóban-rosszban összetartanak. Nem másért jöttem, hanem hogy tanácsodat kérjem: hogyan szavatolhatnánk a biztonságát?

- Úgy hát nem oltod ki az életét?

- Ugyan, dehogy, ehhez nem folyamodom, csak akkor, ha muszáj. De ravasz fickók - hír szerint -, értik a módját, hogyan kell zugkikötőből ültetvényekre munkásokat csempészni; no meg olyasmit is, amiben felgerjedve kedvük lelhetik. Keresik ezeket a szukákat a tengeren túl, itt bezzeg nem hiányoznak. De nem leszek ennyire rossz a kicsikéhez. Van itt egy szépasszony, akit, hacsak nem kezesedik, tetszik, nem tetszik, külhonba menesztenek. Arra gondoltam, hogy Grace a társalkodónője lehetne, hisz jóképű teremtés. Hobbie meg úszni fog a boldogságban, amikor hazatér, és látja, hogy volt, nincs, eltűnt a menyasszony jószágostul.

- Úgy; no és nem sajnálod?

- Ő tán szánna engem, ha Jeddartnál a Bástya-hegyre vezetnének?⁵ A kisasszonyka miatt persze bánkódom. Sebaj, Hobbie talál helyette mást, az egyiknek olyan a csókja, mint a másiké. No de mondd, te, aki a kópéságoknak nagy barátja vagy, hallottál-e már különbségről, mint ez az enyém, ez a ma reggeli volt?

- Ördög és pokol - fortogott a Törpe -, az orkán, a földindulás, a vulkán tűzesője becéző simogatás az ember haragjához képest. És ez a fickó, ez sem rosszabb, mint a többi, csak hogy a célját, mely emberlétéből fakad, sokkalta ügyesebben éri el. Ide hallgass, te gazfickó, most elmész oda, ahová az imént küldtelek.

- A tisztartóhoz?

- Oda; kérsz tőle egy aranyat, mondd meg neki, ez Elshender, a Remete parancsa. De vedd eszedbe, a leányt sértetlenül szabadon bocsátod, visszaküldöd övéihez, előbb azonban fogadja esküvel, hogy bűneidet titokban tartja.

- Esküvel? - ellenkezett Westburnflat -, és ha esküjét megszegi? Az asszonyok ritkán tartják meg adott szavukat, tudhatná a magadfajta tapasztalt ember. És sértetlenül - ki tudja, mi minden megtörténhet vele, ha sok ideig Tinning Beck viseli a gondját? Erdőcsaló Charlie kemény legény. De ha az az egy arany húszra szaporodna, tennék róla, hogy huszonnégy órán belül hazatérjen.

A Törpe kivette zsebéből írotábláját, jelet tett rá, majd papírlapot. - Nesze - mondván, átnyújtotta a rablónak. - De ne feledd, engem nem lehet ravaszkodással lóvá tenni. Ha mást merészelsz tenni, mint amit lelkedre kötöttem, az életeddel fizetsz hitványságodért.

- Jól tudom - mondta a fickó, szemét lesütve -, hogy hatalmad van a földön, akárhogy is tettél rá szert. Megteheted, amit senki más, van hozzá erőd és bűverőd. Az arany is markomba potyog, ha te parancsolod, még hozzá olyan sebesen, mint a makk deres októberi reggelen. Eszem ágában sincsen ujjat húzni veled.

- Eredj már, hagyj békén, torkig vagyok veled.

A rabló megsarkantyúzta lovát, és szó nélkül elvágtatott. Hobbie közben lázasan igyekezett hazafelé, s attól, hogy valami nincs rendben, egész úton homályos balsejtelem gyötörte, az az érzés, amit rossz előérzetnek szoktunk nevezni. Mielőtt elérte volna a domb hajlatát, ahonnan máskor megpillantotta otthonát, a dajkával találkozott. Tudvalevő, hogy a dajkákat ez idő tájt minden családban, a felső és a középosztálybeliekben egyaránt, igen nagybecsben tartották Skócia-szerte. A köztük és a babusgatott gyermek között fogant kapcsolatot később is nagy gonddal ápolták. Évek hosszú során gyakran megesett, hogy a dajka odaköltözött a gyermek családjához, segédkezett a házi teendőkben, s a családfőtől megkülönböztetett figyelemben, tiszteletben részesült. Mihelyt Hobbie ráismert a piros köpenyes, fekete főkötős Annapple-re, önkéntelenül is arra gondolt: „Mi hozhatja ide az öregasszonyt, ilyen messzire, a háztól puskalövésnyinél messzebbre nemigen szokott ő elkóricálni. Nocsak, tán bizony áfonyát gyűjt, piros vagy fekete fajtát, esetleg más fű bogyóját, csemegének vagy áfonyás pitébe a hétfői lakomához. Nem megy ki a fejemből, amit ez a fránya, vén tuskólábú ördögfattyá mondott - már a saját árnyékomtól is összerezzenek. Ej, Killbuck, te, nem akadt szarvas vagy más kecske senki emberfiánál széles e határban, épp az övére fáj a fogad? azt kellett neked összeropogtatni?”

⁵ Kivégzőhely ebben az ősi városban, ahol sok Westburnflat-féle alak végezte életét. (Walter Scott jegyzete)

Ekkorra Annaple, akinek arcáról lerítt a rémület, odatípegett hozzá, s elkapta a lova kantárját. A rettenet annyira kiült tekintetébe, hogy ennek oka felől Hobbie-nak már nem is maradt ereje tudakolódni.

- Szívecském - jajveszékelt az öreg nő -, egy tapodtat se menj tovább, egy tapodtat se - a puszta látványtól megfagy a vér az ereiben, leginkább is tebenned.

- Az ég szerelmére, mi történt? - kérdezte riadtan a lovon ülő, miközben megpróbálta kiszabadítani a kantárt az öregasszony markából. - Ne kísértsd az Istent, állj félre az útból, látni akarom, mi történt.

- Jaj nekem, hogy ilyesmit kellett megélnem! Az istálló összedőlt, a szérűskert pernye és korom, a jószág elhajtván mind! Maradj veszteg, a te gyöngé szíved, kis szentem, megszakadna, ha látnád, amit én ma reggel vén szememmel láttam.

- Ki mert ilyet tenni? Ereszd el a kantárt, Annaple; hol a nagyanyó? hol vannak a húgaim? hol van Grace Armstrong? Úristen! Fülembe zúg, amit az a vajákos mondott!

Leugrott a lóról, hogy Annaple-től megszabaduljon, eszeveszetten rohant a dombtetőnek. Ott szeme elé tárult mindaz a rémség, amivel a dajka riasztotta. A látvány valóban szívfacsaró volt. A tanya, melyet a hegyi folyócska őrizetében, a falusi jó mód látható jeleitől körülvéve hagyott hátra reggel, mostanra fekete foltta változott. A szétmállott, üszkös falakból még szállongott a füst. A szín, a csűr, a marhaistálló, e korszak földlakó földműveseinek minden gazdagsága, amelyből szegény Elliot nem mindennapi részt mondhatott magáénak, martaléka lett a tűznek, vagy elhurcolták egyetlen éjszaka. Egy pillanatig dermedten állt, majd fájdalmasan felkiáltott: - Tönkretettek! Mindenem odavan! A földi javakért nem is búsulnék, ha mindez nem egy héttel az esküvő előtt történik. De nem vagyok kisdéd, hogy földre vessem magam és siránkozzam. Csak legalább Grace-t, a nagyanyót, nővéreimet megtalálnám, hadba vonulnék Flandriába, mint egykor az apám, Bellenden zászlaja alatt, az öreg Buccleuch-csal. Akárhogy s mint, nem adom fel a reményt, különben nekik kell elpusztulniuk reménytelen.

Hobbie kemény léptekkel haladt lefelé a dombról, megfogadta, hogy nem ereszi bűnnek a fejét, s ha már fájdalma nem enyhül is, maga keres rá vigaszt. Akik közel laktak hozzá a szűk völgyben, különösen az Elliotok, már mind odagyülekeztek. A zsengebbek fegyvert szorongattak, s fogadkoztak, hogy bosszút állnak, jóllehet nem tudták, hogy kin; az éltesebbje azon fáradozott, hogy enyhítsen a mindenéből kiforgatott család szenvedésén. Minthogy Hobbie-éknál csaknem mindent elemészített a tűz, a magukéból cipeltek át ezt-azt Annaple házacskájába, mely lentebb, a gáztett színhelyétől távolabb állt a folyóparton, hogy itt rendezzenek be szükségszállást a nagyanyónak és leányainak.

- Itt ácsorogjunk naphosszat, jó urak? - rikkantotta egy természetes legény. - Csak bámuljuk az üszkös négy falat, ami vérrokonunk házából megmaradt? A füst, amely itt gomolyog, keserű gyalázatot hoz ránk! Lóra hát! Hajszojzuk őket! Kinek van itt közelben vérebe?

- Az ifjú Ernscliffnek - felelte a másik -, de ő már jó régen elporzott hat lóval, hogy üldözőbe vegye őket.

- Gyerünk utána, lármázzuk fel a vidéket, toborozzunk, amerre lovainkkal járunk, aztán rajta, csapjunk le ezekre a cumberlandi haramiákra! Üsd, vágd, égesd, ahol éred! Aki közel lapul, azt csípjuk nyakon legelébb.

- Ne heveskedjete! csendesebben egy kicsit, nagyhangú szájhősök - ripakodott rájuk az egyik öreg -, tudjátok, hogy mit beszéltek? Még mit nem! Két megbékélt országot újra összeugrasztanátok?

- Mire való hát az a sok mese, hogy így meg úgy az apáink - feleselt a legény -, ha csak tátjuk a szánkat, és elnézzük, hogy lángol a mieink feje fölött a fedél? Egyetlen ököl sem lendül bosszúra? Nem így volt ez őseink idején.

- Nem az ellen ágaskodom én, hogy Hobbie sebéért visszavágjunk, galambocskám, de manapság már a törvényt is bele kell vonni a dologba, Simon - tette hozzá a megfontolt öreg.

- Azonfölül - mondta egy másik öreg -, kötve hiszem, hogy lenne ember manapság, aki tudná, mi a törvényes módja annak, hogy a határon túlra menjünk portyázni. Tam o' Whittram, ő értett hozzá; csakhogy a kemény tél elvitte szegényt.

- Úgy biza - toldotta meg a harmadik -, ő részt vett a nagy táborozásban, amikor egész Thirwallig kalandoztak. Ez a philiphaughi csatát követő évben történt.

- Ugyan már - vágott közbe egy újabb vitatkozó -, nem kell ide fenenagy hozzáértés. Tőzegcsóvát a dárdavégre vagy a kardélre, vasvillára, fűjjük meg a kürtöt, kiáltsuk el, hogy hadba, legények! No meg aztán ki tiltja azt, hogy a jószágok után átsapjunk Angliába, visszaszerezzük erővel, ami a mienk, vagy másokat ragadjunk el az angoloktól, feltéve persze, hogy a zsákmány nem több, mint amennyi volt a mi kárunk. A régi Határegyezség rendelkezik így, amit Black Douglas idejében kötöttek Dundrennanban. És ez szentírás ma is. Világos, mint a nap.

- Gyerünk hát, nosza, legények - rikoltotta Simon -, fel a paripákra, visszük magunkkal Duccie-t, az ispánt is. Ő tudja, hogy mennyit ér az elpusztult vagyon meg lábasjószág. Hobbie csűrjei, istállóí újból megtelnek egykettőre. S ha a régi házat nem tudjuk felrakni addig, leromboljuk cserébe, ugyanúgy, egy ángliusét. Ezt követeli a lovagiasság széles e világon.

A tüzes szózatot a fiatalság dörgő tapssal fogadta, majd hirtelen suttogás hallatszott a sorok közt itt is, ott is: „Hobbie van itt, szegény, szerencsétlen, majd ő vezet bennünket!”

A fő-fő kárvallott a dombról leérve keresztültört a sokaságon, lelki tusájában csak arra volt képes, hogy viszonozza a sok-sok baráti kézszorítást, amellyel szomszédai és a rokonság szó nélkül is tudomására hozták, hogy mellette állnak a bajban.

Midőn azonban Simon of Hackburn kezét szorongatta, a fájdalom feltört belőle: „Köszönöm, Simon, köszönöm, barátaim, tudom, hogy mit akartok mondani. - De hol vannak ők? Hol vannak...” Elhallgatott, mintha félne megnevezni azokat, akikre gondol; atyafisága ugyanúgy érzett, s válasz helyett a kunyhóra mutattak, Hobbie hanyatt-homlok berohant, oly kétségbeesetten, mint aki a legrosszabbra van felkészülve. Az egész sokaság fájdalmas sóhajokat küldött utána. Ő szegény szerencsétlen - szerencsétlen Hobbie!

- Most tudja meg a legszörnyűbbet!

- Csak megtud valamit Ernscliff a szegény teremtésről.

Ilyen kiáltások hangzottak a tömegből, amely rátermett vezető híján, aki irányítaná, csüggetegen várta, hogy a boldogtalan visszatérjen; el voltak szánva, hogy azt teszik, amit ő parancsol.

Hobbie és szerettei, amikor meglátták egymást, könnyekig meghatódtak. Húgai karjába vetették magukat, majd megfojtották ölelésükkel, mintha azt akarták volna, hogy ne tudjon körülnézni, ne lássa, hogy nincs köztük az, akit a legjobban szeret.

- A Jóisten megsegít, fiacskám! Ő akkor is segít, ha a világban egy tört karó az egyetlen támaszod. - Így próbált lelket önteni az idős asszonyosság sorsüldözött unokájába. Hobbie nyugtalan tekintettel fürkészett körül, kezét szorongatta két nővérenek, a harmadiknak a nyakába borult.

- Ti megvagytok mindnyájan... nagymama, Liliás, Jean és te, Annot - de hol van... (szava elakadt, s csak nagy nehezen tudta kinyögni) Grace hol van? Ez a perc nem alkalmas a bűjőcskázásra... incselkedni most nincs idő.

Kérdéseire csupán ez volt a válasz: „Szegény bátyánk! Szegény, szerencsétlen Grace!” Ekkor a nagymama felemelkedett, a zokogó lányok karjaiból kimentette Hobbie-t, helyetl kínálta, s kisvártatva megszólalt, de oly átható derűvel, amelyet csak a belső lelki béke - a háborgó hullámverésre permetezett olaj - árasztott a leggyötrőbb kétségbeesésre.

- Szívem szerelme, amikor nagyapád a háborúban meghalt, és egyedül maradtam hat árvával, úgyszólván betéví falat és fedél nélkül, akkor nekem volt erőm ahhoz, nem a magam ereje, hanem az az erő, amit kaptam, hogy így szóljak: „Legyen meg az Úr akarata!” Fiacskám, békés otthonunkat álarcos martalócok, talpig vasban, feldúlták éjnek idején; mindenünket elszedték, felégették, Grace-t elhurcolták. Könyörödj, hogy legyen erőd így szólni: „Legyen meg az Ő akarata!”

- Anyám! Anyácskám! Ne kérlelj - nem tudok - most nem. - Bűnös ember vagyok én, megpróbált, akaratos fajta. Álarcbán, talpig vasban. - Grace-t elhurcolták! Vedd elő kardomat, apám kenyeres zsákját - igazságot teszek, ha a poklok mélyére kell is mennem érte.

- Szívecském, szentem! Viseld türelemmel a keresztet! Ki tudja, mikor veszi le rólunk a kezét az Úr? Az ifjú Ernscliff, Isten megáldja, Davie of Stenhouse-zal, és azokkal, akik először ide értek, már utánuk eredt. Kérleltem, hagyja, hadd égjen a ház meg minden hozzávaló, csak Grace-t, őt hozza vissza a gazemberektől. Ernscliff a gáztett után, három óra sem telt bele, már a hegyek között vágatott. Az Isten áldja meg! Tösgyökeres Ernscliff ő, olyan, akár az apja, hűséges barát.

- Igazi hű barát; Isten megáldja! - kiáltotta Hobbie -, indulunk máris, hajtunk őtána.

- Gyermekeim, ah, mielőtt a veszély torkába rohansz, csak annyit mondj: Legyen meg az Ő akarata!

- Engedjen most, anyám, ez egyszer. - Ezzel rohant is kifelé, de amint visszanézett, látta, hogy a nagyanyót fojtogatja a sírás. Odasietett hozzá, s karjai közt így szólt: - Igen, anyácska, meglátod, meglesz az Ő akarata, mert az megnyugosztal téged.

- Kísérjen utadon, kísérjen utadon, drága szentem; segítsen, hogy elmondhasd, amikor megjössz: Legyen áldott az Ő neve.

- Jó szerencsét, anyácska, jó szerencsét testvérekéim! - kiáltotta Elliot, és kirohant a házból.

Nyolcadik fejezet

Nyeregbe s gyerünk! - kiáltá a Lord,
Rajta, ki bátor és legény!
Aki Telfer nyájáért nem nyargal velünk,
Ne kerüljön még egyszer elélem.

HATÁRVIDÉKI SKÓT BALLADA

- Lóra! Lóra! dárdát kézbe! - kiáltotta Hobbie a rokonság felé. Sok fürge láb kengyelben volt máris; és miközben Elliot azon iparkodott, hogy fegyvereit, egyéb hadi cókmojkját előkerítse, ami ekkora felfordulásban nem volt könnyű dolog, a kis völgy zúgott visszhangzott ifjú társainak biztatásától.

- Ez igen, jól van, Hobbie! - harsogta Simon of Hackburn -, így kell azt csinálni! Üljenek az asszonyok itthon, siránkozzanak! A férfi dolga, ha ütést kap, azonnal visszavágni! ez áll a szentírásban is.

- Fogd be a szádat, úrfi! - torkollta le az egyik öreg -, ne gyalázd meg az Istent! Az eszed fel se fogja, mit beszélsz!

- Van tudomásod valamiről is? Vagy sejtelled, Hobbie? Tejfelesszájúak, csak ne heveskedjete! - mondta az öreg Dick of the Dingle.

- Mire való ez a prézsmítálás már megint? - mondta Simon. - Aki segíteni nem tud, legalább hátramozdító ne legyen.

- Csigavér, pajtás, ha ennyire fűt a bosszú, tudod-e, hogy ki az, aki ártott?

- Tán azt hiszed, az apáink ügyesebbek voltak, és mi nem találjuk meg az utat Angliába? Minden nyavalyánk onnan jön ránk - régi mondás ez, de igaz is! Úgy oda nyargalunk estére, mintha az ördög sarkantyúzná lovainkat dél felé.

- Ernscliff lovainak a patanyomát követjük keresztül a pusztán - kiáltotta az egyik Elliot.

- Ráismerek a Határ leghabarákosabb kátyújában is, pedig sokan megfordultak arrafelé a minap vásárba menet - dicsekedett Hugh, Ringleburn kovácsa -, mindig én patkolom a lovát, ezzel a két kezemmel.

- Hagyatkozzunk a kopók szimatára - hangoskodott a másik -, csak itt lennének már!

- No ne mondd, a nap magasan jár, a harmat felszikkadt, és elillant a szag is.

Ekkor Hobbie odafütyentett a régi ház omladéka körül ögyelgő, fájdalmasan vonító kutyáknak.

- No, Killbuck - mondta Hobbie -, ma meglátjuk, mit tudsz. - És aztán, mint akit villám ért: - Ez az ármányos manó kotyogott ilyesmiről! S talán még egyébről is tudomása van, földönfutó lókötőktől, vagy a földbe bújó ördögöktől. Kiszedem belőle, ha másképp nem, bárdal hasítom ki abból a rút, nagy fejéből.

Ezután parancsokat osztogatott szaporán pajtásainak: - Ti négyen, Simonnal, jobb kéz felé tartotok, fel a Graeme hegyszűkületig. Ha angolok, erre hurcolkodnak majd vissza. A többiek kettesével, hármásával szétszélednek a pusztaságban, majd megkeresnek a Trysting-tónál. Öcsémnek, ha ideérnek, megmondjátok, hogy ők is oda jöjjenek. Szegény fiúk, fészket rak a keserűség az ő szívükben is, akár az enyémben. Aligha sejtik, hogy milyen gyászba borult házhoz közelednek az őzhússal. Én a Sokkövű Mocsár felé veszem az utam.

- Ha neked lennék - mondta Dick of the Dingle -, beszélnek az Agyafűrt Elshie-vel; őtöle, ha jókedvében találod, mindent megtudhatsz, ami ebben az országban történik.

- Szóra bírom majd - mondta Hobbie, miközben fegyvereit igazgatta -, mit tud a ma éjszaka történetekről, vagy kipuhatolom, mi oka van rá, hogy nem beszél.

- Jó lesz, de nyájasan szólj hozzá, Hobbie, nyájasan szólj hozzá, édes egykomám; az őfélék nem állhatják a goromba beszédet; annyit civakodik rossz lelkekkel meg izgága szellemekkel, hogy ettől mogorva lesz, csipked és harap.

- Bízd csak rám, megkezesítem én - válaszolta Hobbie -, mindazzal, ami ma a szívemet nyomja, túljárok az összes földi kísértet, valamennyi pokollakó rossz szellem eszén.

Felszerelését rendbe téve, felszökkent lovára, s oldalába vágva a sarkantyút, gyors iramban nekivágott a meredek kaptatónak.

Egykettőre fent volt a dombtetőn, s megállás nélkül egy iramban futtatott tovább túloldalt a lejtőn; átvágott egy erdőn, végignyargalt egy hosszú szurdokon, míg végül kijutott a Sökkövű Mocsárhoz. Lovára még sok megpróbáltatás várt, lépésre fogta hát, és csendes poroszkálás közben azon tanakodott, hogyan fűzi majd a szót, amíg a Törpével beszél, hogy kiszedje belőle, amiről minden bizonnyal tudomása van: kik azok, akik boldogságát megrontották? Jóllehet Hobbie, miként a legtöbb gazda ezen a vidéken, igen melegszívű s fölöttébb tanulatlan volt, nem állotta a cifra szót, mindazonáltal nem hiányzott belőle a vele egyívásúak természetes agyafúrtsága. A Törpe első látásakor, azon az emlékezetes éjszakán tapasztaltakból, no meg abból, ahogyan ez a titokzatos lény azóta viselkedett, kiolvasta, hogy kedélye - alkalmasint fenyegetés meg erőszak folytán -, ha lehet, még jobban elborult.

- Nyájás leszek hozzá - mondta -, úgy, ahogy a jó öreg Dickon javallotta. Igaz, rebesgetik, hogy a Sátánnal cimborál, mégse hinném, hogy maga volna a testet öltött ördög, akinek nem esik meg a szíve a magamfajta szerencsétlenül; mondják, hogy jótékonykodik is, ha kedve szottyán. Nem mutatom meg neki a fenevadat, amely itt benn lapul, csak úgy a prémjével simogatom; ha meg nagyon hepciáskodik, teketória nélkül kitekerem a nyakát.

Ezzel a nyugodt elszánással közeledett a Magányos Öreg viskója felé.

A vénembert nem találta sem ülőkéjén, ahol látogatóit szokta fogadni, sem a kertjében, sehol az egész portán.

- Behúzódtok a vakondvárba - mondta Hobbie -, nem akar mutatkozni, de kiráncigálom a két fülénél fogva, ha másképp nem férhetek hozzá.

E szavakat önmagának szánta, majd hangját felkapva, egyszersmind kérlelőre fogva (már amennyire egymással felelő érzelmei megengedték), hívogatni kezdte Elshie-t: „Hé, Elshie, hol vagy?” Válasz nem jött. „Elshie, hé, pajtás, szólj már, te kópé!” A Törpe meg se nyikkant. „A frász essen abba a görbedt hátadba!” - sziszegte a fogai közt; majd újra esdeklőre váltva: „Hé, Elshie apó, gyere, oszd meg bölcsességedet a legutolsó nyomorulttal!”

- Úgy kell neked! - rikácsolta a Törpe egy szűk ablaknyílásból, amely akkora lehetett, mint egy lőrés; ezt a kémlelőnyílást a bejárat közelében vágta, innen minden közeledőt megfigyelhetett, őt viszont nem látta senki.

- Úgy kell nekem! - szólt Hobbie megütközve -, mi kell nekem, Elshie? Hányszor mondjam, hogy a legnyomorultabb féreg áll előtted!

- És én hányszor koptassam a nyelvem, úgy kell neked! Amikor reggel itt reptél a boldogságtól, nem megmondtam, hogy szomorú este fog rád köszönteni?

- Igen, így volt - mondta Hobbie -, de épp ez az, ami felbátorít, hogy eligazítást kérjek tőled; aki így megorrontja a veszedelmet, az ellenszerét is bizonyára kimódolja.

- Nem ismerek gyógyírt a földi gyötrelmekre - felelte a Törpe -, de még ha ismernék is, azokért törjem magam, akik engem veszni hagytak? Hova lett a sok kincs, kincseim garmadája, melyen, ha nem vész el, százszor megvehettem volna a te sivár dombaljaidat? és rangom, melyhez képest póri a tiéd? hol van a seregnyi jó barát, akikkel meghánytam-vettem a szív és az elme dolgait? Mindez nincs sehol. És nem itt lakom-é, vadonba vetett útszéli nyomorultként, a Természetnek ebben a fertelmes, léleknemjárta pusztaságában? És mind e fertelmek közt nem én vagyok-e a legfertelmesebb? S a többi féreg, kit eltapostak, miért hozzám jön nyöszörögni, épp hozzám, ki gázoltan fetrengek magam is a harci szekér alatt?

- Jóllehet mindenedet elveszítetted - válaszolta Hobbie fogcsikorgatva -, földed, vagyonod, jószágaidat, barátaidat, mindezt elveszíthetted, még sincs annyi okod a búsulásra, mint nekem, akitől Grace Armstrongot rabolták el, és most minden reményem odavan, mert talán sosem látom többé.

Hobbie hangja el-elcsuklott, majd jó darabig hallgatott, mert jegyese nevének pusztá említése is lecsendesítette dühödten fortyogó érzelmeit. Folytatni szeretne volna, de ekkor a kis ablaknyílásban előrenyúlt a Törpe hosszú ujjú, csontos keze, mely testes bőrtasakot szorongatott; amint az ujjak engedtek a szorításból, s a csomag csattanva lezuhant, a Törpe, érdes hangján, újra megszólalt:

- Nesze, itt van a gyógyír minden emberi nyomorúságra; legalábbis minden ágrólszakadt hajlamos ezt gondolni. Most menj a szemem elöl; dúskálj a vagyonban pazarabban, mint tegnapelőtt; de ne faggass, ne siránozz többé, ne zaklass hálálkodások áradatával; az egyik éppúgy undorral tölt el, mint a másik.

- De hisz ez arany, istenemre! - ujjongott Hobbie, amint belekukkantott a bőrtasakba; aztán újra a Remetéhez fordult: - Jótetteddel örök hálára köteleztél; örömet adnék neked váltót, legalább részéről, vagy lekötném zálogul a Széles-határában fekvő földemet; és még hozzátennék valamit, Elshie; már megbocsáss, de csak úgy fogadhatom el a pénzt, ha biztos lehetek, hogy becsületes úton jutottál hozzá; mert meglehet, beleüt a rontás, kővé változik, s valami szegény ember pórul jár vele.

- Nyomorult tökføj! - csattant fel a Törpe -, méreg ez a szemét, aminél valódibbat nem kaptak ki még a föld gyomrából! Vidd, forgasd, és fiaddzon neked is százannyit, mint nekem!

- De lelkemre mondom - bizonykodott Elliot -, eszem ágában sem volt kincsekről diskurálni veled. Hej, mi tagadás, remek egy marhaistálló volt az, és nem akadt még harminc ilyen szépen tartott jószág a Catrailtól innen; no de vesszen a jószág, csak legalább egy szemernyi híred lenne Grace felől; nem tudnál olyasmit kérni, amit meg ne tennék érte boldogan, persze ha üdvösségem nem forogna kockán. Kérlek, beszélj, Elshie, no szólj már!

- Legyen hát - vetette oda a Törpe, éreztetve, hogy torkig van Hobbie unszolásával -, ha nem elég neked a saját gondod-bajod, tetézni akarod máséval, nyugaton keresd azt, akit elvesztettél.

- Nyugaton? Ez a szó nem sokat mond nekem.

- Ez a legtöbb, amit mondhatok - felelte a Törpe, és ezzel becsapta a zsalut, hadd főjön Hobbie feje a talányos válaszon.

- Nyugat! Nyugat! - töprengett Elliot -, arrafelé a fűszál se rezdül, esetleg Jock of the Todholes lehetett; persze ő már kiöregedett az efféle tolvajkodásból. Nyugat! Westburnflat volt az, senki más, nyakamat teszem rá. „Hé, Elshie, még egy kurta szóra! Jól gondolom? Ugye Westburnflat volt az? Igazíts ki, ha tévedek. Nem szeretném, ha ártatlanul lakolna bárki. Nem felelsz? A Veres Gézengúz, csak ő lehetett! Nem hittem volna, hogy épp rám fenekedik, akinek ilyen népes rokonsága van. Ebből azt gyanítom, hogy más is áll mögötte, nemcsak cumberlandi cimborái. Béke veled, Elshie, szívből köszönöm. Az arannyal pedig most nem bajlódom, sietnem kell, várnak a bajtársak a Trysting-tónál. Nohát, ha rest vagy kipislantani, majd becipeled akkor, ha elmegyek.”

De a Törpe csak nem válaszolt.

- Süket ez, vagy megkukult, vagy süket is meg kuka is. De hogy vele veszködjem, arra nekem most nincs időm.

Ezzel elnyargalt arrafelé, ahol találkozója volt a barátaival. Négy-öt lovas már összegyülekezett a Trysting-tónál. Egy csomóban álldogáltak tanakodva, lovaik a széles tó partján, a csendes vízre hajló nyárfák között szabadon legelésztek. Egy nagyobb csoport közeledett dél felől. Ernscliff és emberei érkeztek oda, akik a jószágok nyomán egészen az angol határig nyomultak, ott azonban megálltak, mert híre jött, hogy a környéken nagy sereg gyülekezik az ottani Stuart-párti nemesurak vezetésével; fülükbe jutott az is, hogy Skócia-szerte zendülés támadt. Mindebből az is kitetszett, hogy az elkövetett gaztett nem holmi személyes izgágaság vagy rablási vágy szüleménye, Ernscliff nem tudta elhessegetni azt a gondolatot, hogy máris tombol a belháború. Az ifjú uraság együttérző szavakkal köszöntötte Hobbie-t, majd előadta, hogy miről értesült.

- Hát így vagyunk! - mondta Elliot -, itt süllyedjek el, ha nem a vén Ellislaw fundálta ki ezt az alávaló gazemberséget! Tudvalevő, hogy szövetségre lépett a cumberlandi katolikusokkal; jól összevág ez azzal, amit Elshie Westburnflatról megpendített. Ellislaw támogatta Westburnflatet, s most azt forralja, hogy mielőtt harcba száll, kifosztja a környéket s elszedi fegyvereinket.

Némelyekben felötlött, hogy fültanúk szerint a martalócok maguk mondogatták, hogy VIII. Jakab szolgálatában állnak, s parancsuk van a lázadók lefegyverzésére. Mások hallották, amikor Westburnflat nagy hangon arról szájalt az ivócimboráknak, hogy Ellislaw hamarosan fegyvert fog a Jakobiták oldalán, s őrá is csapatokat bíz majd; s akkor összerúgják a patkót az ifjú Ernscliffel és mindazokkal, akik a törvényes kormányt szolgálják. Mindebből meggyőződtek, hogy a rablóbandát Westburnflat vezette, Ellislaw zsoldjában. Úgy döntöttek, hogy azonnal az előbbi házába indulnak, s ha lehet, foglyul ejtik. Ekkorra már húsnál is többen lehettek a portyázók; s habár nem egyformán, meglehetősen el voltak látva lóval s fegyverekkel.

Egy kis patak, amely szűk völgyben fakad a hegyek között, Westburnflatnál ér ki a mocsaras síkságra, amely szélteben-hosszában mintegy fél mérföldre terjed; a vidék erről kapta a nevét. Errefelé a vízfolyás természete megváltozik, mielőtt ide érne, fűgén szökdécsel a sziklákon, itt azonban ellustul, s mint valami duzzadt hasú kék kígyó kanyarog lomhán a vizenyős lapályon. A patak partján, csaknem a síkság közepén emelkedik a Westburnflat-torony, amely még néhányadmagával megmaradt ama erődítmények közül, amelyek hajdanta a Határvidéken őrködtek. Itt, ahol a vár áll, a talaj mintegy száz yard kiterjedésben kissé a mocsár fölé magasodik, és a torony közvetlen közelében kényelmesen járható, tözeges padkát alkot. Ezen túl azonban az idegen járhatatlan, lélekvesztő kátyúba kerül. Csak a torony gazdája és lakói ismerték azokat a többé-kevésbé szilárd talajon kanyargó zezzugos ösvényeket, amelyeken az

oda látogatók bejuthattak szállására. Ernscliff csapatában azonban akadtak néhányan, akik kitűnő kalauznak bizonyultak. Bár a várúr jellemét és életmódját mindenki jól ismerte, mégis, a magántulajdonnal kapcsolatos nemtörődömség megkímélte őt attól, hogy azzal az utálkozással tekintsenek rá, amit viselt dolgai egy pallérozottabb országban föltétlenül kiváltottak volna. Jámbor lelkű szomszédai úgy gondolkodtak felőle, ahogyan manapság a kártyamesterekről, kakasviadorokról vagy zsokékról szokás, azaz olyasvalakinek tartották, persze, aki megvetendő dolgokat művel, akinek a társaságát lehetőleg kerülni kell, akit azonban mégsem kell feltétlenül úgy tekinteni, mintha letörölhetetlen bélyegét viselné annak a gyalázatnak, mely ott, ahol általános a törvénytisztelet foglalkozásától elválaszthatatlan. Felháborodásukat az eset kapcsán nem annyira magának a tettnek mibenléte váltotta ki, amely egy cseppet sem különbözött attól, amit az effajta himpellértől várni lehetett, hanem inkább az, hogy olyan szomszédal kegyetlenkedett, aki erre nem szolgált rá, szívbéli jó barátukkal, mi több, egyik ékességével az Elliot-hadnak, amelyhez, kevés kivétellel, maguk is tartoztak. Nincs semmi furcsállnivaló hát abban, hogy a kis csapatban jó pár ember akadt, aki töviről hegyire ismerte a várúr birtokának elhelyezkedését, és olyan otthonosan igazgatta társait, hogy az egész csapat csakhamar kijutott a szilárd földpadkára, a Westburnflat-torony alá.

Kilencedik fejezet

A lovag után szólott az óriás:
Vidd el a lányt, ne teketóriázz,
Engedd hozzám a békességet;
A gyöngyszemű szűz síma homlokáért,
Tejben uszó piros orcájáért
Nem vágyom harcba szállni véled.

ISMERETLEN SZERZŐ: A SÓLYOM ROMÁNCA

A torony, amely előtt csoportban megálltak, kis négyzet alakú, vastag falú, fölöttébb zord építmény volt. Az ablakokat, jobban mondva a réseket, amelyek ablakként szolgáltak, szemlátomást inkább méretezték arra, hogy kilövőállást biztosítsanak, mintsem hogy fényt és levegőt bocsássanak a helyiségbe. A falakon kissé előreugró pártázat futott körbe, amely a lőréses mellvéddel a védők dolgát jócskán megkönnyítette. A mellvéden belül szürke kövekből rakott, meredek tető emelkedett. Az egyik szögletben a pártázat fölött magányos tornyocska nyúlt a magasba, amelyet durva vasszegekkel kivert ajtó erősített meg. Ebből - a benne kanyargó csigalépcsőn - lehetett feljutni a tetőrészbe.

A csoport tagjai gyanút fogtak, hogy innen a toronyból figyelheti őket valaki, és nem alaptalanul, hirtelen női kéz nyúlt ki, keszkenőt lobogtatva, mintha nekik jelezne a figyelőnyíláson. Hobbie repesett az örömtől és boldogságtól.

- Grace keze, karja volt az - ujjongott -, esküszöm, ezer között is megismerném. Nincs ahhoz fogható ezen a tájon, Lowdenstől innen. Kiszabadítjuk, kövenként kelljen is elhordanunk Westburnflat várát.

Ernscliff ugyan erősen kételkedett, hogy a szerelmes szempár szíve hölgyének kezét ekkora távolságról felismerhette, mégsem szólt semmit, nehogy lehűtse barátja forró lelkesedését. Úgy döntöttek, hogy előhívják a várőrséget.

Kiáltozni kezdtek, megzendítettek egy-két kürtöt, míg nagy sokára a bejárat melletti kémlelőnyílásban megjelent egy csúnya vénasszony szipirtyóábrázata.

- Ez a Gézengúz anyja - szólt az egyik Elliot -, tízszerre vásottabb, mint a fiacskája, és mindenki feni rá a fogát a teméntelen gonoszságért, amit országszerte elkövetett.

- Mifélék vagytok? Mi keresnivalótok van itt? - érdeklődött a tiszteletre méltó ős.

- Westburnflati William Graeme-t keressük, személyesen - mondta Ernscliff.

- Nincs itthon - felelte a vénasszony.

- Mikor ment el hazulról? - faggatózott Ernscliff.

- Sejtelmem sincs - mondta a szoknyás ajtónálló.

- És mikor jön haza? - kérdezte Hobbie Elliot.

- Nem kötötte az orromra - felelte a rettenthetetlen várőrző.

- Van rajtad kívül még valaki a várban? - szegezte neki a kérdést újra Elliot.

- Rajtam kívül senki - felelte a vénség.

- Nyisd ki a kaput, hogy bejuthassunk! - szólt Ernscliff -, békebíró vagyok, büntett ügyében nyomozok.

- Görcs húzza össze a kezét annak is, aki a reteszt megmozdítja - pattogott a szoknyás ajtónálló -, én bizony ki nem nyitom nektek. Nem sül le képetekről a bőr, ennyien idecsődülni, karddal, dárdával, acélsisakkal, halálra rémisztetni egy szegény magára maradt özvegyasszonyt.

- Kétségtelen bizonyítékaink vannak - mondta Ernscliff. - Durva erőszakkal elhurcolt javak után nyomozunk.

- Meg egy fiatal hölgy után, akit kíméletlenül börtönbe vetettek, és aki százszorta becsesebb, mint az összes cókmók együttvéve - tette hozzá Hobbie.

- És figyelmeztetem - folytatta Ernscliff -, hogy csak egy módon bizonyíthatja be fia ártatlanságát: ha békésen bebocsát bennünket, hogy a házat átkutathassuk.

- Na és ahhoz mit szölk, ha én meg ilyen csürhének, mint ti vagytok, nem adom át a kulcsot, nem nyitom ki a reteszt meg a rácsot? - szölk a vénasszony gúnyosan.

- Akkor behatolunk a király kulcsával! Fejét vesszük minden teremtet léleknek a várban, ha ki nem adod tüstént! - rivallt rá Hobbie, haragra lobbánva.

- A fenyegetés megfiatalít - mondta a banya éppoly csúfondárosan. - Ott van a vasrács, próbáljátok ki, mit tudtok, süldő legénykék, nálatok különbeknek is megálljt parancsolt már az.

Mondókáját éktelen hahotával fejezte be, majd visszahúzódott a szűk nyílásból, ahonnan szóval tartotta öket.

Az ostromlók ezután tanakodni kezdtek. A zömök falak, szűk nyílásaikkal bizonyára jó ideig ellenállnak még az ágyúzásnak is. A bejáratot legkívvül erős rácsos kapu védte, amely szintisza kovácsoltvasból készült. Súlyából ítélve úgy tervezték, hogy a lehető legvadabb ostromnak is ellenálljon. - A fogó meg a pöröly visszapattan róla - mondta Hugh, a ringleburni kovács -, annyit ér az, mintha pipaszárral ütögetnének.

A várkapuban, kilenc lábbal beljebb - ilyen vastag volt a fal -, másik ajtó zárta el az utat. Ezt tölgyfából ácsolták, és szélteben-hosszában egymáshoz kapcsolt vaspántokkal erősítették meg, és széles fejű szegekkel is ki volt verve. E védműtől eltekintve sem voltak bizonyosak afelől, hogy a vénasszony igazat mondott, amikor azt állította, hogy egy személyben ő alkotja a várórséget. A csoport szemfülesebb tagjai megfigyelték, hogy a csapás, amelyen az erődöt megközelítették, lópatkók nyomait örzí. Ebből nem volt nehéz rájönni, hogy kevés elöttük népes csoport vonulhatott rajta.

A nehézségeket fokozta, hogy a támadáshoz hiányzott a szükséges felszerelés. Semmi reményük nem lehetett arra, hogy kellő hosszúságú lajtorjákat kerítsenek, amelyekkel a pártázatra feljuthatnak. Az amúgy is szűk ablakréseket ráadásul vasrács védte, aminek folytán a felkapaszkodás eleve lehetetlennek bizonyult; az aláaknázás nem kevésbé, hiszen se szerszám, se löpor nem állt rendelkezésükre; élelmük is megcsappant, és sok egyéb mellett szálláshelyről sem tudtak gondoskodni. Így aztán arról, hogy az ostromot kiéheztetéssel pótolják, szintén eleve le kellett mondaniok. Arról már nem is beszélve, hogy időközben a gazfickó erősítést is kaphat cimboráitól. Hobbie dúlt-fűlt, fogát csikorgatta, amint az erődöt körüljárva, hiába törte a fejét, hogyan lehetne erőszakkal behatolniok a várba. Kis idő múltán azonban hirtelen felkiáltott: - Miért ne követhetnének apáink példáját? Dologra, fiúk! Vagdaljunk rőzsét, száraz gallyakat, hordjunk az ajtó elé, füstöljünk alá az ördög öreganyjának, mintha szalonnát pirítanánk!

Az indítvány lelkes fogadtatásra talált, egynéhányan karddal, késsel felszerelve máris nekiindultak, hogy ágakat hasítsanak az égerfákról, rőzsét a galagonyabokrok közül, amelyek sűrűn benőtték a csendes vízü patak partját. Akadt közöttük kiveszőfélben levő, szárazra aszalódott bőségesen. A tűzrevalót a többiek rakásba hányták, máglyába igazgatták a vaskapu tövében. Az egyik puskából tüzet csiholtak, s Hobbie, kezében a csóvával, már javában lépkedett a rőzserakás felé, midőn a kapunál ásitó egyik lőrésben a rabló vérfagyasztó képe s egy muskéta csöve villant elő. - Hálásan köszönöm - gúnyolódott a rabló -, hogy ennyi tűzrevalót gyűjtöttetek nekünk télire. De ha még egyet lépsz azzal a lámpással, a halál fia vagy.

- Erre én is kíváncsi vagyok - szólt vissza Elliot, rettenthetetlenül továbblépve a csóvával. A rabló ráfogta flintáját, de az, derék Hobbie barátunk szerencséjére, csütörtököt mondott. Ernscliff is nyomban odapörkölt a lyukban lapuló Gézengúznak; a golyóbis, amelyet a parányi célpontra megeresztett, végigborotválta a lókötő ábrázatát. Nem kétséges, hogy búvóhelyét a rabló biztonságosabbnak képzelte, mert alighogy megsajdult a horzsolásnyi seb, máris egyezkedni akart, az iránt érdeklődve, mi hozta őket ide, hogy orvul rátámadnak egy derék, béketűrő emberre, s ily törvénytelenül a vérét ontják.

- Követeljük - szólt Ernscliff -, hogy a foglyot sértetlenül bocsásd szabadon.

- Milyen joggal követeled? - vitatkozott a himpellér.

- Ehhez neked - vágta rá Ernscliff -, aki erőszakkal fogva tartod, semmi közöd nincsen.

- Nocsak, tehetnék talán egy ajánlatot - mondta a rabló. - Nos hát, uraságok, mivel a marakodás nem kenyerem, és nem szívesen csapolnék vért belőletek, bár Ernscliff nem kímélte az enyémet - mi tagadás, ő egy krajcárt is telibe talál -, ezért, hogy a további vérontást elkerüljük, a foglyot - ha már alább nem adjátok - hajlandó vagyok szabadon bocsátani.

- No és mi lesz Hobbie jószágaival? - rivallt rá Hackleburn Simon. - Azt hiszed csak úgy felprédálhatod egy nemesvérű Elliot aklait és istállóit, mintha az valami vénasszony tyűkketrece volna?

- Én kenyéren élek - fogadkozott Willie Westburnflat -, olyan igaz, ahogy itt állok, egyetlen rühös barmotok sincs nálam. A szittyósban tekeregnek már jó ideje. A várban egyetlen csonka szarvat sem találhattok. De iparkodom majd, hogy mielőbb visszakerüljön valami belőlük. Mához két napra meg Hobbie-val is összejöhetünk a Castletonnál; legyen ott harmadmagával, számba vesszük, hogy mi a felrónivalója.

- Rendben van - mondta Elliot -, ebben megegyezhetünk. - Majd oldalvást odasúgta az atyafiságnak: - Dögvész a barmokba! Az ég szerelmére, nehogy még egyszer felhánytorgassátok! Csak az én szegény Grace-emet menthetnének ki ennek a pokolfajzatnak a karmaiból.

- Fogadd meg hitedre, becsületedre és mindenre, ami szent előtted - mondta a csavargó, aki még mindig a lőrésnél leselkedett -, hogy nem csapsz le ránk, amíg elmozdulok innen; öt percet kérek, hogy a kaput kireteszeljem, másik öt percet meg arra, hogy ismét rátoljam a reteszt. Kevesebb nem elég, mert régen nem látott zsírozót. Rendben?

- Kapsz elég időt - mondta Ernscliff -, fogadom hitemre, becsületemre és mindenre, ami szent előttem.

- Ne mozdulj hát onnan! - szólt Westburnflat -, vagy jobb volna mégis, ha visszahúzódnál a várkaputól pisztolylövésnyire. Nem mintha kételkedék a szavaidban, Ernscliff, de biztos, ami biztos.

- Egy vágyam van, pajtás - fordult meg Hobbie fejében, miközben vitte a lába visszafelé -, mégpedig, hogy Turner's Holmnál⁶ szembenézhessek veled, és két kenyeres pajtásom szeme láttára tisztességgel megmérkőzzem veled. Esküszöm, megtanítlak kesztyűbe dudálni. Zokogni fogsz, hogy miért nem törted ki inkább a nyakad, mielőtt a jegyesemhez és jószágaimhoz hozzányúltál.

- A holló Westburnflat fehér tollakat ragasztott magára - mondta Simon Hackburn, megütközve a nem várt engedékenységen. - Mi az, mégiscsak messze esik az alma a fájától?

Eközben kinyílt a belső kapu, és a Gézengúz anyja feltűnt a külső rács mögött. Mindjárt megjelent Willie is, oldalán egy fehérnéppel, mire a vén banya gondosan rátolta a reteszt hátuk megett, s lecövekelte magát, mintha őrséget állna.

- Egyvalaki, esetleg kettő fáradjon közelebb - mondta a világcsavargó -, saját kezűleg adom át a lányt épségben-egészségben.

Hobbie ment máris, szaporán lépdelve, jegyes mátkája felé. Ernscliff a nyomában haladt, kissé hátramaradva, nehogy a barátját kelepcebe csalják. Egyszer csak Hobbie-nak földbe gyökerezett a lába, míg Ernscliff gyorsabbra fogta lépteit megütközésében. Aki ott állt előttük, nem Grace Armstrong volt, hanem Isabella Vere; jövetelükkel hát neki hoztak szabadulást.

- És Grace, ő hol van? Hol van Grace Armstrong? - rivallt rá Hobbie dühödt felháborodással.

- Ő nincs a kezeim közt - válaszolta Westburnflat -, tegyétek tűvé a várat, ha nem hisztek nekem.

- Hitszegő gazember, vagy megmondod, hogy hol van, vagy itt ütlek agyon, de nyomban - kiáltotta Elliot, fegyverét előrántva.

Társai azonban, akik ekkorra odaértek, a fegyvert kikapva kezéből szinte egyszerre rákiáltottak: - Ördög és pokol, hova gondolsz? Türtőztesd magad, Hobbie! Állnunk kell a becsületszót, még ha Westburnflatnál nagyobb kapcabetyárt nem hordott is hátán a föld.

E szavak hallatára a Gézengúz, aki Hobbie fenyegető mozdulatától kissé megszeppent, újra nekibátorodott.

- Nem szegtem meg a szavam, jó urak - mosakodott nagy hangon -, és azt sem szeretném, ha énmiattam összekapnátok. Ha ez a fogoly nem az, akit keresel - szájalt tovább Ernscliffhez fordulva -, legfeljebb visszaszolgáltatod. Elszámolással tartozom a gazdájának.

- Az Isten is megáldja, Ernscliff uram, segítsen rajtam! - könyörgött Vere kisasszony, belecsimpaszkodva védelmezőjébe. - Ne hagyja veszni azt, akit az egész világ magára hagyott.

- Szedje össze magát, kisasszony - sügta oda Ernscliff -, az életem árán is megvédelmezem. - Aztán Westburnflathez fordult. - Hogy merészelted bántani ezt a hölgyet, te imposztor?

- Erről azoknak tartozom számot adni - felelte a himpellér -, akiknek náladnál több joguk van ezt számon kérni tőlem. Ha meg erőnek erejével elragadod azoktól, akikre barátai rábízták, milyen mentséget találsz majd cselekedetedre? De hát ez már a te dolgod. Mit tehetek, sok lúd disznót győz. Nem érdemes feszíteni a húrt, mert elpattan.

- Szemenszedett hazugság - fakadt ki Isabella Vere -, erővel hurcolt el apám mellől.

⁶ Ott, ahol a Crissep nevű patakocska a Liddelbe ömlik, a két királyság határán tágas mező terül el, melyet Turners' Holmnak neveznek. A szájhagyomány szerint onnan kapta a nevét, hogy a Határvidék ősi történetében gyakran szolgált lovagi tornák színhelyül. (Walter Scott jegyzete)

- Ezt bizonyára ő mesélte be neked, kis csibém - felelte a rabló -, ez azonban már nem rám tartozik. Legyen, aminek lennie kell. Nos hát, nem bocsátod vissza hozzám?

- Vissza hozzád, te kőfic? Még mit nem! - felelte Ernscliff -, majd én gondoskodom Vere kisasszonyról, oda kísérem, ahova a szíve húzza.

- Úgy, úgy bizonyára jó előre összebeszéltek - mondta Willie Westburnflat.

- No és Grace? - csattant fel Hobbie, lerázva magáról barátait, akik nem győzték csillapítani, hogy tartsa tiszteletben a sértetlenségre adott szót, amelyben bízva a rabló előmerészkedett a várból. - Hol van Grace? - ezzel kardot rántva nekirontott a himpellérnek.

A kutyaszorítóba került Westburnflat azt kiáltotta: - Az Isten is megáld, Hobbie, állj meg egy szóra - aztán sarkon fordult, és hanyatt-homlok elmenekült. Az anyja résen volt, hogy a vasrácsot kinyissa és bereteszelve. Hobbie mindazonáltal akkorát sújtott a befelé iszkoló imposztor felé, hogy kardja jó mélyen behasította a boltíves ajtó szemöldökfáját, amit még manapság is mutogatnak, biznyságul arra, hogy a hajdaniak sokkalta erősebbek voltak a maiaknál. Hobbie-nak nem volt módjában újra lesújtani, mert az ajtót becsapták, és bereteszelték az orra előtt. Így hát kénytelen-kelletlen visszaballagott bajtársaihoz, akik már szedelőzködtek, hogy elvonuljanak Westburnflat alól. Őt is unszolták, hogy tartson velük békességgel.

- Máris megszegted a szavad - mondta az öreg Dick of the Dingle -, ha nem ügyelünk rád, még több baklövést is elkövettél volna. Rajtad nevetett volna az egész ország, s amellet a fejünkre zúdítottad volna a vádat, hogy hitszegően vért ontottunk. Várd meg a castletoni találkozást, amire ígéretet tettél. És ha ott nem rója le a tartozását, kiontott vérével kárpótolunk téged. De ésszel lássunk a munkához, álljuk szavunkat, s biztosíthatlak, Grace-szel együtt a teheneket meg minden egyebet visszaszerzünk.

E hidegfejű érvelést nehezen nyelte le a szerelmes, balsorsú Hobbie. Minthogy azonban a szomszéd atyafiságtól csak nekik tetsző segítségre számíthatott, mit volt mit tennie, méltányolnia kellett, amit ezek a becsületről és a megfontolt cselekvésről előadtak.

Ezután Ernscliff hozakodott elő azzal a kéréssel, hogy néhányan segédkezzenek neki visszajuttatni Vere kisasszonyt apja ellislaw-i várába. A lány rimánkodott, hogy ne hagyják magára; azok nem húzódoztak, öt-hat legény vállalta, hogy elkísérik, Hobbie nem volt közöttük. A nap megpróbáltatásai, no meg az iménti csalódás szörnyen megviselték: letörve bandukolt hazafelé, hogy családja ellátásáról és védelméről, amennyire tőle telik, gondoskodjék, s hogy szomszédaival megtanácskozza, mit tehetnek Grace Armstrong megmentéséért. A többiek, amint túljutottak az ingoványon, a szélrózsa minden irányában szétszéledtek.

A rabló anyjával egyetemben szemmel tartotta őket a várból, míg el nem tűntek a messzeségben.

Tizedik fejezet

Hó borítá, hogy este eljövök,
Kedvesem lugását,
Napfény fogad majd, hogyha visszamék,
S virágzó rózsáág.

RÉGI BALLADA

Hobbie-t dühítette, hogy barátai - legalábbis az ő megítélése szerint - ennyire érzéketlenül viselkedtek balsorsában, amely őt lelke mélyéig felkavarta. Faképnél hagyta őket, s egymagában ballagott hazafelé. - Bújjon beléd az ördög - dörögte, miközben a kimerültségtől meg-megbotló lovát türelmetlenül sarkantyúzta. - Szakasztott olyan vagy te is, mint azok. Én neveltelek, etettelek, takargattalak ezzel a két kezemmel, most meg csetleszbotlasz, hogy majd a nyakam töröm ki, pedig van más bajom is elég. De te még olyanabb vagy, mint azok - némelyik csak szegről-végről tartozik az atyafiságomhoz, én mégis a véremmel szolgáltam őket; most meg, isten az atyám, előbbrevaló nekik a Westburnflat-féle hétpróbás csirkefogó, mint a saját édestestvérük. De már látnom kellene a dombalji fényeket. Hol is járok most? - tette hozzá, felocsúdva képzelgéseiből. - Nem fog már ott többé sem szénparázs, sem mécses fénye világítani! Hej, ha ők nem lennének: nagyanyó, a három testvérhúgom, meg az az árva Grace, nem sokat gondolkoznék, mert olyan nehéz a szívem, hogy megsarkantyúznám a bestét, beleugratnám a part-meredélyről a vízbe, hadd legyen vége mindennek. - Ebben az életunt hangulatban lovát a házacska felé kantározta, amelyben családja menedéket talált.

Az ajtóhoz közeledvén jól hallotta, hogy a lányok cserfelnek, nevetgélnek. - Az ördög lakik az asszonyokban - duzzogott szegény Hobbie -, akkor is kelepelnek, kuncognak, vihorásznak, ha legjobb barátjuk fekszik a ravatalon. Igaz, még szerencse, hogy nem eresztették bűnük a fejüket, kis buta fejű libuskáim: persze a csúnya nehézség az én vállamat nyomja, nem az övékét.

Ekképp morfondírozott, miközben lovát bekötötte a fészerbe. - Most neked is be kell érned pokróc meg alom nélkül, gyöngyöm - becézgette az állatot -, ebsorsra jutottunk mind a ketten; a Tarras-mocsárba, annak is a legfeneketlenebb tavába veszünk volna inkább!

Szavait a kishúga szakította félbe, aki a házból rohant elő, és fojtott hangon, mintha erős felindulását fogná vissza, odakiáltott neki: - Mit babralsz te itt, Hobbie, a csikóval bíbelődsz, amikor bent Cumberlandből várnak rád jó egy órája, ha nem régebben. Szedd a lábad befelé, te rosszcsont. Majd én leszedem a nyeret.

- Várnak rám Cumberlandből! - kiáltotta Elliot, s ezzel a kantárt húga kezébe nyomta, besietett a házba. - Hol az a valaki? Hol van az a fickó? - kiáltotta, körbejártatva pillantását, de csak asszonynépet látott. - Grace-ről hozott valami hírt?

- Nem időzött egy percig sem - szólt a legidősebb hűg, kuncogását magába fojtva.

- Jól van, locskaszájú aranyoskáim! - szólt rájuk az idős hölgy nyájas rosszallással -, ne bolondozzatok a mi imádott Hobbie-nkkal. Nézz körül, bogaram, nézd csak meg, nem vagyunk-e többen reggel óta?

Hobbie türelmetlenül tekintett körül. - Téged látlak, meg a három virágszálat.

- Azóta négyre szaporodtunk, Hobbie-kám - mondta a betoppanó legfiatalabb.

Hobbie egykettőre karjaiba zárhatta Grace Armstrongot, aki az egyik nővér kockás vállkendőjébe bugyolálva már bent volt a szobában, amikor kedvese belépett az ajtón, de hirtelen kisurrant, anélkül, hogy Hobbie észrevette volna - Hogy tehetél ilyet? - vetette a szemére Hobbie.

- Nem én vagyok a ludas - szabadkozott Grace. Eközben igyekezett tenyerébe rejteni arcát, hogy pirulását eltakarja, no meg azért is, hogy megvédje magát a csókzáportól, amellyel mátkája elborította, büntetésül előbbi kis cselvetéséért. - Ne engem hibáztass, Hobbie, Jennie-t és a többieket csókolgassd, ők tehetnek róla.

- Kétszer sem kéretem magam - mondta Hobbie, s máris karjába zárta, összezsókolgatta három hűgát meg a nagyanyót. Az egész család könnyek közt kacagott határtalan örömeiben. - Én vagyok a legboldogabb ember - sóhajtott Hobbie, erőtlenül egy székre roskadva. - Én vagyok a legboldogabb ember ezen a földön.

- Akkor hát, kedveskéim - mondta a nyájas, idős asszonyság, aki nem mulasztott el egyetlen alkalmat sem, hogy amikor a szív leginkább kitért az ige befogadására, hitükben erősítse őket. - Akkor hát, fiacskám, adj hálát annak, aki a könnyekből mosolyt, a bánatból örömet fakaszt, miképpen teremtetted a sötétből a fényt, a semmiből világunkat. Emlékszel szavaimra? Akiben volt erő így szólni: Legyen meg az Ő akarata, annak megadatik, hogy ekképp magasztalja: Dicsértessék az Ő neve.

- Igen, emlékszem, nagyanyó. És bizony dicsérem is Őt az ő kegyelméért, s azért is, hogy ilyen csupa szív szülőt adott nekem, amikor az enyéim sírba szálltak - mondta a derék Hobbie a magáéba fogva nagyanyó kezét. - Ezért hát áldom Őt mind boldogságomban, mind nyomorúságomban.

Egy-két csendes percet az áhítatnak szenteltek, amivel szertartás nélkül, őszintén kifejezésre juttatták, mennyire hálásak a Gondviselésnek, hogy ily váratlanul visszahozta karjaikba elveszett barátjukat.

Hobbie először aziránt érdeklődött Grace-től hogy milyen hányattatáson ment keresztül. Grace kissé hosszadalmasan válaszolt, és mondókájának lényege a következő volt: Nagy lármára ébredt, amelyet a házba tolakodók és a néhány ellenszegülő szolga csapott, akiket azonban egykettőre legyűrték. Magára kapkodta holmijait, lesietett, s akkor látta, amint Westburnflatról a nagy kavarodásban leesik az álarc; meggondolatlanul nevéen szólította a rablót, és kegyelemért könyörgött hozzá. Az habozás nélkül szájára tapasztotta a kezét, kiráncigálta a házból, majd feltuszkolta egy ló hátára egyik rablótársa mögé.

- Kitekerem azt az átkozott nyakát - fakadt ki Hobbie -, hogy írmagja sem marad a Graeme nemzetségnek.

Ezután a lány előadta, hogy délnek hurcolták a jószágokkal együtt, amelyeket maguk előtt hajtottak egész a Határon túlra. Itt egy szélesebesen vágató, lovas, akit ő Westburnflat véréből valónak nézett, utolérte a martalócokat, s vezetőjük tudtára adta, hogy unokatestvére biztos értesülése szerint a lányt vissza kell szolgáltatniuk, különben egytől egyig pórul járnak. A vezér némi tanakodás után erre hajlandónak mutatkozott. Grace-t átültették új őrzője mögé, aki némán és sebesen a legnéptelenebb ösvényen vágatott Dombalj felé, s még az est beállta előtt földre tette az alélásig kimerült, halálra ijedt teremtet, Dombaljától nem egészen negyed mérföldnyire. A család tagjai a hallottakat őszinte elismeréssel fogadták.

Amint lelkesedésük alábbhagyott, kevésbé szívderítő gondolatok ülték meg lelküket.

- Szűk kuckó ez ennyiötöknek - mondta Hobbie körültekintve. - Én magam a csikó mellett is elhállok, a hegyekben nemegyszer éjszakáztam hasonlóképpen. De hogy ti hogyan fogtok itt

összekucorodni, azt már bajosan tudom elképzelni. Még nagyobb baj, hogy nem segíthetek rajtatok. Az meg aztán igazán hétbaj hogy beköszönt a holnap, a holnapután, s ti még mindig itt szorongtok egymás hegyén-hátán.

- Bizony elvetemült gonoszság kellett hozzá - mondta az egyik nővér körbetekintve -, hogy egy szegény családot a négy pusztá fal közé taszítsanak.

- Borjú meg tehén nélkül - szólt közbe az éppen betoppanó legifjabb fiútestvér -, birka meg bárány nélkül, sehol semmi fülegelő, abrakropogtató jószág.

- Ha valami elintéznivalójuk van velünk - mondta Harry, a második testvér -, tán nem állnánk ki velük becsülettel? Csak ne lettünk volna távol valamennyien - a hegyekben mind egy szálig. Fogadom, ha otthon maradunk, Willie Graeme nem kívánja a másnapi reggelit! No, persze, még elszámolhatunk, nem igaz, Hobbie?

- A szomszédokkal abban maradtam, hogy egy közeli napon, amikor ők is ott vannak, kiegyezem vele Castletonnál - mondta Hobbie kedvetlenül. - Kötötték az ebet a karóhoz, hogy ha nem a szájuk íze szerint cselekszem, a kisujjukat sem mozdítják értem.

- Kiegyezel vele? - kiáltott egyszerre két fivére is -, ilyen gyalázatos orvtámadás után, amelyet még nem látott az ország a hajdani lovasversenyek óta!

- Szívemből beszéltek, fiúk, forrt is a vérem tőle, de amint megláttam Grace Armstrongot, egyszeriben megjuhászodtam.

- No és a jószág, Hobbie? - szólt John Elliot. - Alaposan kisemmiztek bennünket. Harryvel éppen kóbor állatokért jártuk a határt, de egy pata nem sok, annyit sem láttunk. Ki tudja, mi lesz velünk. El kell mennünk a seregbe, azt hiszem. Westburnflat még ha akarná se tudna kárpótolni minket meglevőségéből. Csak annyit fogsz kapni tőle, amennyit a csontjaiból kisajtolsz. Nincs annak egy rühös négylábúja sem a sánta gebén kívül, amit megül, most meg már az is dögvőrszra került, annyira megviselte az éjszakai hajsza. Bizony, koldusbotra jutottunk valamennyien.

Hobbie fájdalmas pillantást vetett Grace Armstrongra, aki válaszul földre sütötte a szemét, és halkán felsóhajtott.

- Ne lógassátok az orrotokat, lelkecskéim - mondta a nagymama -, vannak még jó barátaink, akik gondukat viselik a ránk szakadt szerencsétlenségben. Itt van Sir Thomas Kittleloof, aki anyai ágon harmadik unokatestvérem. Majd felveti a pénz, sőt lovaggá is ütötték, mivelhogy ő az egyik megbízott az Uniónál.

- Nem ad az ilyen lyukas krajcárt sem, hogy szükségünkben megsegítsen. De ha adna is, torkomon akadna az azon vett falat, ha arra gondolnék, hogy az is a mi drága Skóciánk koronájának és szabadságának árából való.

- Aztán itt van Dundee lordja, az egyik legősibb tiviotdale-i család sarja.

- Benne van most ő is a csávéban, mama, kölcsönbe vett ezer márkát Saunders Wyliecoattól, most meg a mid-louden börtönben csücsül.

- Szegény feje! - sópáncodott Elliot asszony -, nem juttathatnánk neki valamit, Hobbie?

- Elfelejtetd, nagyanyó, hogy magunk is segítségre szorulunk - berzenkedett Hobbie.

- Bizony, bogaram, elfelejtettem egy pillanatra - felelte a békességre hajló asszonyság. - Természete már ez az embernek, előbb gondol az övéi sorsára, aztán a magáéra. És itt van az ifjú Ernscliff.

- Ő maga sem dúskál a vagyonban, s hozzá micsoda nevet kell becsben megtartania! - mondta Hobbie -, nem zaklathatjuk a nyomorúságunkkal. S ha már itt tartunk, nagymama, mire való az, hogy az egész sógorsággal, komasággal előhozakodol, mintha e díszes nevek varázseréjéből bármi hasznunk is származna. A nagyuraknak eszébe se jutunk, a magunkfajta meg örül, ha úgy-ahogy elboldogul. Nem ismerek senkit barátaink közül, aki képes vagy hajlandó volna segíteni, hogy pótolja az elveszetteket.

- Így hát, Hobbie, Őbenne kell bízunk, akinek szavára a pusztá mocsárból is barát és vagyon támad, ahogy a szólás tartja.

Hobbie talpra szökkent. - Igazad van, nagyanyó - mondta határozottan -, igazad van. Él egy jóakarónk abban a kietlen mocsárban, aki tud is meg hajlandó is segíteni rajtunk. Ez a sok kalamajka, ami ma rám szakadt, az eszemet egészen megkavarja. Annyi aranyat hagytam ma reggel a Sökkövű Mocsárban, amiből két Dombalja is kitelne, meg az egész hozzávaló jószág. Nem hinném, hogy Elshie kifogásolná, ha javamra fordítom.

- Elshie! - döbrent meg a nagymama -, miféle Elshie?

- Miféle Elshie, hát az Agyfűrt Elshie, a Sökkövű Mocsár Bölcs Öregje - felelte Hobbie.

- Isten őrizz, lelkecském, lyukas hordóból akarsz te vizet merni, olyanoktól vársz jótéteményt, akik az ördöggel cimborálnak? Nincs abban köszönet, amit ők tesznek érted, az ő útjuk a kárhozatba visz. Az egész ország tudja, hogy ez a fránya Elshie is nagy pernahajder, még hozzá a javából. Ha a törvény volna az úr, s érdem szerint tennének igazságot, ami nélkül nincs tisztességben virágzó ország, a hasonszőrűeket már régen akasztófára juttatták volna. A vajákosok meg a boszorkányok döntik romlásba, gyalázatba országunkat.

- Nem úgy van az, mama - válaszolta Hobbie -, bárhogy is vélekedsz, én csak azt tartom, hogy a boszorkányok meg a szellemek ma már korántsem olyan hatalmasok, mint egykor voltak. Én legalábbis szentül meg vagyok győződve, hogy az öreg Ellislaw-féle bajkeverők, meg az olyan haramiák, mint az az átkozott Westburnflat nagyobb veszedelmet és gyalázatot zúdítanak az országra, mint akár a leggonoszabb boszorkányok seregestül, akik seprűnyélen lovagolnak, és húshagyókedden vajákoskodnak. Ha régebben élünk, Elshie talán lángba borította volna házunkat, csűrjeinket. Feltett szándékom, hogy megpróbálom, hajlandó-e tenni valamit azért, hogy felépüljenek. Ügyes ember hírében áll országszerte, egészen a Stanmore alatti Broughig.

- Ne siesd el, bogaram, lásd be, hogy az ő szolgálataiból senkire sem származott haszon, Jock Howden attól a nyavalyától halt meg lombohulláskor, amelyikből Elshie - látszatra - megpróbálta kigyógyítani. Megengedem, abban, hogy Lambside szarvasmarháit nem vitte el a mocsári kór, volt néki is szerepe, ellenben a májmétely sokkal veszettebbül pusztított közöttük, mint korábban bármikor. Aztán meg hallottam, hogyan pocskondiázza az emberiséget, hogy az már felér a Gondviselő arcucsapásával. Emlékszel, magad mondtad, hogy eleinte te is inkább lidércnek nézted, mint elevennek.

- Nincs igazad, mama - mondta Hobbie -, nem is olyan, rossz fiú ez az Elshie. Mi tagadás, rossz lelkiismeretű embernek elborzasztó látvány, és az is igaz, hogy goromba a szava, olyan ám, mint az a kutya, amelyik ugat, de nem harap: no hát, ha kaphatnék egy kis ennivalót, merthogy ma még egyetlen falat sem volt a számban, két-három órára ledőlnek a csikó mellé, és pitymallatkor aztán elindulok a Sökkövű Mocsár felé.

- Miért nem éjszaka - szólt Harry -, én is veled tartanék.

- Pihennie kell a csikónak - mondta Hobbie.

- Ott van az enyém, elviheted - vágta rá John.

- Magam is hóttfáradt vagyok.

- Te fáradt? - csipkelődött Harry -, szégyellheted magad. Én meg azt hittem, ha huszonnégy órát nyeregben ülsz, akkor se csúszik ki a fáradt szó a szádon.

- Sötét van ma éjszaka - szólt Hobbie, kikandikálva a kunyhóablakon. - És az igazat megvallva, ami fricska az ördögnek, noha Elshie talpig becsületes legény, nekem jobban tetszik a napvilág a nála töltött vendégséghez.

Ez a színvallás elejét vette a további vitának. Miután Hobbie ilyenképpen bölcsen összeegyeztette fivére tanácsának heveségét a nagyanyó aggodalmas elővigyázatosságával, hozzálátott, hogy a kunyhóban található elemózsiával csillapítsa éhségét. Szívélyesen elbúcsúzott, hátrament a csűrbe, és elnyújtózott hűséges lovacskája mellett. Fiverei egy-egy nyaláb száraz szalmára heveredtek, amelyet az istállóból hoztak be, ahol Annaple tehene tanyázott. A fehérchselédek pedig odabent igyekeztek maguknak a viskóbeli állapotokhoz képest nyugodt alvást biztosítani.

Hobbie már pitymallatkor talpon volt. Lovát lecsutakolta, felnyergelt, s máris a Sökkövű Mocsár felé vette útját. Fivereit otthon marasztalta, arra gondolván, hogy a Törpe szívesebben látja azt, aki egyedül érkezik.

- Őkelme - motyogta haladtában - nem valami barátkozó természet. Egyszerre egy embert is nehezen tud elviselni, hát még többet. Vajon kibújt-e az odújából, hogy a zacskó aranyat visszavigye? Ha rest volt, valakinek kapóra jött, én meg hoppon maradok. Gyí, Tarras - biztatta a lovát oldalába vágva sarkantyúját -, frissebben, pajtás, elsőnek érkezzünk a mezőre, ha lehet.

Egykettőre kiért a pusztára, amelyet akkor kezdtek fűrösztetni a nap első sugarai. Egy kis lankásról, amelyen éppen lefelé ereszkedett, bár még elég messziről, jól láthatta a Törpe hajlékát. Nyílt az ajtó, s Hobbie most saját szemével láthatta, amiről már annyiszor hallott. Két emberi alak (ha a Törpére egyáltalán illik ez az elnevezés) bukkant elő a Remete magányos kunyhójából, majd mindketten megálltak, mintha tanakodnának a szabad ég alatt. A természetesebb lehajolt, mintha felszedne valamit a földről, aztán mindketten tettek előre néhány lépést, majd újra megálltak, mintha nagy gonddal tanácskoznának. E látványtól Hobbie-ban minden babonás félelem feltámadt. Hogy a Törpe ajtót nyit földi halandónak, ez éppolyan képtelenség volt, mint az, hogy bárki jószántából őt válassza éjszakai hálótársnak; s minthogy szentül meg volt győződve, hogy kísértetet lát szellemtársával beszélgetni, egyszerre fogta vissza a gyeplőt meg a lélegzetét, nehogy magára haragítsa őket azzal, hogy tanácskozásukat megzavarja. Bizonyára észrevették, hogy közeledik, mert Hobbie jóformán meg sem állt, a Törpe máris visszahúzódott kunyhójába. A nagyobb növésű, aki vele volt, megkerülte a portát, s az álmélkodó Hobbie szeme láttára mintha szertefoszlott volna.

- Ne lássak még egyszer ilyet életemben! - mondta Elliot -, csakhogy szorult helyzetben vagyok, és ha maga Belzebub az, akkor is lemerészkedem a partról hozzá.

E nekirugaszkodás dacára megtorpant, amikor csaknem azon a helyen, ahol utoljára látta a nagynövésűt, kis fekete gombolyagot pillantott meg, mely leginkább a magas hangafüben lapuló terrierhez hasonlított.

- Nem hallottam, hogy kutyája volna - mondta Hobbie -, de az ördögök rajzanak körülötte; Isten bocsássa meg a bűnöm, hogy ilyesmit beszélek! Lecövekelte magát, bármi legyen is. Ha jól látom, valami borzféle lehet. De ki tudja, milyen alakot ölt az ördög, hogy rémisztgesse a szegény embert. Előfordulhat, hogy oroszlán vagy krokodilus képében támad rám, ha közelebb lépek hozzá. Odasújtok egy követ, oda én, mert ha akkor bújik más bőrébe, amikor a

szemem előtt van, Tarras megbokrosodik tőle. Túl sok volna a lovat is zabolázni, meg az ördöggel is viaskodni.

Reszkető kézzel hajította el a követ, de az a valami csak nem mozdult. - Se nem ember ez, se nem állat - mondta feléje közelítve -, a zacskó arany az, amit tegnap kidobott az ablakon! És az a gólyalábú még előbb is hozta. - Odasettenkedett, felkapta a súlyos bőrtasakot, amely színültig volt arannyal. - Uram, irgalmazz! - rebegte Hobbie, szíve öröm és kétség között hánykolódott: örült is, mert új remények, új lehetőségek csillantak meg előtte, de balsejtelem is gyötörte, hogy vajon miért hull a markába a temérdek kincs. - Uram, irgalmazz! Csúnya dolog olyasmit tapogatni, amit nemrég ez a fránya alak szorongatott a mancsában. Nem tudok szabadulni a gondolatától, hogy mindez a Sátán praktikája; de megfogadtam, hogy úgy viselkedem, ahogy az a magamfajta talpig emberhez, jó keresztényhez illik. Jöjjön, aminek jönnie kell.

Ezzel az eltökéltséggel ment a kunyhóhoz, s minthogy többszöri zörgetésre sem kapott választ, hangját megeresztve bekiabált a kunyhólakónak: - Elshie! Hé, Elshie apó! Tudom, hogy bent vagy, s azt is tudom, hogy nem alszol. Láttalak az ajtónyílásnál, ahogy a dombhajlatot magam mögött hagytam. Gyere már ki, vakkants néhány szót az olyan emberhez, aki szeretne neked köszönetet mondani. Mind igaz volt, amit Westburnflatról mondtál. Grace-nek szerencsére a haja szála sem görbült, csak annyira, amit el lehet viselni vagy szenvedni. Gyere ki, pajtás, legalább egy szóra, vagy röffents legalább, hogy hallod, amit mondok. Nahát, ha nem is válaszolsz, azért elmondom a mondókámat. Tudod, arra gondolok, hogy két olyan fiatalnak, amilyen Grace meg én vagyunk, savanyú dolog volna évekre kitolni a menyegzőt, megvárni, amíg messzi idegenből hazatérek egy kis vagyunkával. Azt hallom különben, katonáéknál sincs már szabad préda, mint annak idején, a királynő zsoldja pedig vékonyan csurog, abból ugyan nehéz valamit is összerakosgatni, aztán nagyanyó is megöregedett, a testvérhúgaim meg ott nyafkálnának a kandalló mellett, hogy nincs, aki ráncba szedje őket, aztán Ernscliff, a szomszédok, de talán még te is, Elshie, kerülhetek szorult helyzetbe, amikor jól jönne, ha Hob Elliot mögöttetek állna. Bizony nagy kár, hogy Heughfootnál az ősi házat tönkretették csúful. Arra gondoltam hát, de félek, az ördög szállt meg, az ugat belőlem - tette hozzá aggályoskodva, hogy ha nehezemre esik is, pártfogást kérek olyasvalakitől, aki annyira tud hallgatni felőlem, hogy még azt sem árulja el, hallja-e, hogy beszélek hozzá.

- Beszélj, ahogy jólesik, csináld azt, ami tetszik - szólt ki a Törpe odújából - és hordd el magad, ne zaklass itt engem!

- No végre! - felelte Elliot -, mégiscsak hajlandó vagy meghallgatni, rövidre fogom hát a hosszú nótát. Minthogy voltál kedves tudtomra adni szándékomat, hogy aranyat adsz nekem, ráadásul annyit, hogy abból Dombalját újra felvirágoztathatom, nekem is szándékomban áll, hogy a szívességet köszönettel elfogadjam. Szavamra, nálam sem lesz rosszabb helyen, mint nálad, ha te az első jöttment prédájául szertehagyod a ház körül, nem számítva a kockázatot, hogy rossz szomszédok bezárt ajtó mögül, hét lakat alól elrabolják - amit saját káromból okulva mondok. Minthogy ennyire szíveden hordod a sorsomat, szíves örömet elfogadom az ajándékot. Anyám meg én (neki örökös bérlete van, én meg haszonbérlet vagyok Wideopen birtokán) nyugtát adnánk neked, vagy örökíthető adósságlevelet az aranyakról; az évi bérletet félévenként fizetnénk; Saunders Wyliecoat megírná a szerződést, s neked semmiféle gondod nem lenne az írományokkal.

- Ne fecsegy annyit, takarodj innen - förmedt rá a Törpe -, micsoda tökfes szószátyár becsületesség! Ettől te még elviselhetetlenebb átok vagy, mint a fürge ujjú udvaronc, aki mindent elszed az embertől anélkül, hogy megköszönné, magyarázatot adna, vagy bocsánatot kérne. Tágulj innét! Nem mondhatok mást: társaidal együtt bárgyú szolga vagy te is, a

szavad is ér annyit, mint az adósságleveled. Tartsd meg a pénzt, a prókátort és a kamatot, amíg nem kérem tőled.

- Csakhogy - fűzte tovább a szót a makacs határlakó, ahogy van életünk és halálunk, Elshie, ugyanúgy ehhez az alkuhoz is hozzátartozik a tinta meg a papír. Kanyaríts hát egypár sort, vagyis szerződést, rád bízom, milyen formában, majd én tisztességgel leírom, és aláírom nagyérdemű tanúk jelenlétében. Csak arra kérlek, Elshie, hagyj ki belőle minden olyasmit, ami kockáztatná az üdvösségemet, tudniillik a lelkipásztorunkkal is elolvastatom, és rád vetne rossz fényt, ok nélkül. De már itt sem vagyok, mert nem szeretnék untatni a kotyogásommal, oszt én is unom már, hogy csak kotyogok, te meg hallgatsz, mint a sült hal. Hozok majd neked egy szeletet a lakodalmi tortából, esetleg Grace-t is magammal hozom. Elolvadsz, ha Grace-t meglátod, pajtás, csak meg ne orroljon rám, hogy eljárt a szám! „Az is lehet, persze, hogy Grace helyett kéz-t értett, és valami mennyei kézre gondolt, amikor Grace Armstrongról beszéltem. Mennyire sajnálom: nagyon rossz bőrben van szegény. De úgy látom, engem kedvel, mintha a fia lennék; hej, savanyú képű apám lenne, ha annak születtem volna.”

Hobbie nem bolygatta tovább jötevőjét, virágos jókedvben kocogott hazafelé, hogy a kincset bemutassa, és megtanácskozza, miként tudnák helyrehozni a rombolást, amit Westburnflat, a Veres Gézengúz mívelt birtokukon orvtámadásával.

Tizenegyedik fejezet

Alig hogy virradt, hirtelen,
Három gazember ront nekem,
Felkapnak, bennszakad a szó,
Már nyargal is velem a ló,
A nevüket nem ismerem,
Segíts meg engem, Istenem.

CHRISTABEL

(Székely Magda fordítása)

Most pedig történetünkben vissza kell kanyarodnunk, hogy bemutassuk, minek folytán került Vere kisasszony abba a kényelmetlen helyzetbe, amelyből Ernscliff és Elliot, valamint barátai és jó emberei szabadították ki, váratlanul, úgyszólván akaratlanul, pusztán azáltal, hogy a Westburnflat-toronynál megjelentek.

Az előtt való reggelen, hogy Hobbie házat éjnek idején kifosztották, majd felperzseltek, Vere kisasszonynak azt indítványozta az apja, hogy ruccanjanak ki gyalogszerrel az Ellislaw vára körül elterülő vadregényes vidék egyik távoli zugába. Az apa, akár a keleti kényurak, azt vallotta: „A kiejtett szó parancs”: Isabella remegett, és szótlánul haladt utána, a folyó mentén kanyargó járatlan ösvényen, amely néhol meredek vízparti sziklákon át vezetett. Egyetlen szolga ment velük, akit alkalmasint ütődöttsége okán szemeltek ki a feladatra. Apja szótlansága miatt Isabellában felébredt a gyanú, hogy apja választása azért esett erre az isten háta mögötti helyre, hogy megint előhozza Frederick úr széptevését, amelyről már oly sokat vitatkoztak, és hogy azon töri a fejét, hogyan győzhetné meg a legcélravezetőbben: nincs más választása, mint hogy őt kérőjének elfogadja. Egy ideig úgy látszott, nincs semmi alapja félelmének. Apja nagy ritkán szólt hozzá egy-két mondatot, akkor is csak a vadregényes tájról, ahol sétáltak s amely szinte minden lépésnél más-más arculatot mutatott nekik. Noha ezek a megjegyzések érezhetően olyan szívből buggyantak elő, amelyben keserűbb és súlyosabb gondok kavargtak, Isabella a lelkét nyomasztó, toladó balsejtelmek közepette is igyekezett a lehető legkönnyedebben, minden feszélyezettség nélkül válaszolni.

Akadozott-döcögött a semmitmondó beszélgetés, így jutottak el egy erdő közepébe, amelyben hatalmas tölgyek között nyír-, kőris- és magyalfák, magasra nyúlt mogyoróbokrok álltak, alattuk mindenféle aljnövényzet. A fák lombja fent sűrűn összenőtt, lent a törzsek között pedig mindenféle folyondár. Az a hely, ahol megálltak, kissé levegősebb volt. A fák azonban boltozatosan benyúltak afölé is, körben pedig, széles karéjban, buján tenyésző, sűrű bozótos feketéllett.

- És itt, Isabella - szólt Vere úr, folytatva az annyiszor elkezdett, annyiszor megakadt beszélgetést -, itt oltárt emelek a Barátságának.

- A Barátságának, apám? - mondta Vere kisasszony elképedve -, és miért épp itt, ezen a sötét, vadonba zárt helyen?

- Hogy miért épp ez a hely a legalkalmasabb, azt könnyű megmagyaráznom - felelte az apja, gúnyosan mosolyogva. - Tudod, Vere kisasszonykám (hisz művelt lány vagy, ezt jól tudom), nos hát tudod, hogy a rómaiak nem elégedtek meg azzal, hogy imádás végett szoborba öntötték mindazokat a tulajdonságokat és nemes erényeket, amelyeknek nevet tudtak adni. Ezenkívül egy és ugyanazt az alakot a legkülönbözőbb címekkel és jelzőkkel ruháztak fel miáltal a szóban forgó erény megkülönböztető árnyalatot, egyéniséget kapott. Nos például a Barátság, amelynek itt kápolnát kellene emelnünk, nem a Férfibarátság, amely megveti,

utálkozva ellöki a színlelést, a fortélyt és az alakoskodást, hanem a Női barátság, amely alig több, mint kölcsönös hajlandóság a magukat barátoknak nevezők részéről, hogy egymást kicsinyes cselszövésekkel, fondorlatosan rászédjék.

- Szigorúan ítélsz, apám - mondta Vere kisasszony.

- Csak igazságosan mondta az apja -, a természetet másolom alázatosan, és megvan az az előnyöm, hogy tanulmányozhatok két olyan szépséget, mint te és Lucy Ilderton kisasszony.

- Ha végtelen sajnálatomra magam vétkeztem is, apám, lelkiismeretem szavára hallgatva meg kell védenem Ilderton kisasszonyt a vádtól, hogy rosszat sugalmazott vagy tanácsolt volna.

- Érdekes! - felelte Vere úr -, kitől tanultad akkor a fullánkos szavakat, a pimasz nyelvelést, amellyel Frederick urat megaláztad, és mostanában engem is többször megsebezteél?

- Ha illetlen viselkedésemmel megbántottam volna, apám, őszintén, teljes szívemből esedezem a bocsánatáért. De nem érzem magamat vétkesnek amiatt, hogy Frederick urat rendreutasítottam: ő engem sürgetésével zaklatott. És ha megfeledezett hölgy voltomról, ideje volt tudtára adni, hogy legalábbis nő vagyok.

- Fullánkjaidat azoknak tartogasd, akik folyton erről az ügyről duruzsolnak neked - mondta az apja ridegen. - Ami engem illet, megelégettem a tárgyat, többet beszélni sem vagyok hajlandó róla.

- Az Isten áldjon meg, drága apám - mondta Isabella elkapva apja visszaránduló kezét -, azon dolgok között, melyeket rám kényszeríthetsz, nincsen semmi, amit keservesnek mondanék vagy vélnék; kivéve azt, hogy eltűrjem e férfi zaklatásait.

- Mily készséges tudsz lenni, leányom, ha történetesen neked is inyedre van, hogy engedelmes légy! - mondta a fáradhatatlan apa, miközben megpróbálta kiszabadítani kezét a lány kíméletes szorításából. De mostantól nem fogom fárasztani magam, hogy bármilyen kellemetlen tanácsokat osztogassak neked. Gondoskodj te saját magadról.

Ebben a pillanatban négy rabló rohant rájuk. Vere úr és a szolga kardot rántottak, amely a kor divatja szerint mindig oldalukon függött, és forgatni kezdték önmaguk, valamint Isabella védelmében. Mialatt ők egy-egy támadóval viaskodtak, a másik két gaztevő a bozótba vonszolta Isabellát; fellökték egy lóra, majd maguk is felpattantak paripáikra, melyek a csalitos mögött álltak készenlétben. Ezután közrefogták Isabellát, és lova kantárját két oldalról tartva, sebes vágtával elnyargaltak. Zegzugos utakon, hegyen-völgyön, szittyón-mocsáron keresztül szállították Westburnflát tornyába. A fia várában tanyázó vénasszony szigorú őrizete alatt tartották fogva, bár egyébként nem bántalmazták. Hiába könyörgött Vere kisasszony, a banya nem árult el semmit arról, miért hurcolták el, és miért vetettek fogságra, mindentől elzárva. Az, hogy Ernscliff népes lovascsapatával a vár alá érkezett, félelemmel töltötte el a rablót. Mivel már korábban intézkedett, hogy Grace Armstrongot juttassák vissza övéihez, fel sem ötlött benne, hogy a váratlan látogatást neki köszönheti. A csapat élén Ernscliffet látta, akinek Vere kisasszony iránti hajlandóságáról országszerte sugdolóztak, biztosra vette hát, hogy erődítményét azért támadták meg, hogy kiszabadítsák a lányt. A személyes számonkéréstől félt, s ez arra készítette, hogy a már leírt módon szabadon bocsássa a foglyot.

Midőn felhangzott a lányával eliramló lovak dobogása, az apa földre rogyott, keménykötésű szolgája pedig, aki hadakozó ellenfelét erősen szorongatta, abbahagyta a viaskodást, és gazdája segítségére sietett, mert alig kétlé, hogy halálos sebet kapott. Ekkor mindkét útonálló megfutamodott, a sűrűbe vetették magukat, majd lóra kaptak, és szélsebesen elvágtattak társaik után. Ezenközben Dixon is fellélegzett: Vere úr nemcsak hogy élt, de egy karcolás sem esett rajta. Az történt, hogy elszámította lendületét, és rosszul lépett, alkalmasint felbotlott

valami kiálló gyökerben. Lánya eltűnése annyira megrendítette, hogy gyötrődése - ahogy Dixon kifejezte magát - a bazaltkövet is megolvasztotta volna. A fájdalom, továbbá a hiábavaló keresgélés, hogy lánya elrablóinak nyomára leljen, annyira elgyengítette, hogy jó sok időbe került, amíg hazavánszorgott, és riasztani tudta cselédségét.

Egész viselkedése, minden mozdulata megkínzott emberre vallott.

- Ne beszélj most hozzám, Frederick úr - intette le a tolakodót -, nem tudod, mi az, apának lenni, Isabella a lányom volt, igaz, hálátlan, de mégiscsak, az enyém, az én egyetlen gyermekem. Hol van Ilderton kisasszony? Neki bizonyára tudomása van a történetekről. Minden úgy történt, ahogy a hírek szerint ő kitervelte. Eredj, Dixon, szólítsd ide Ratcliffet. Azonnal jöjjön hozzám.

A nevezett ebben a pillanatban lépett be a terembe.

- Arra kérlek, Dixon - folytatta Vere úr hangot váltva -, tudasd Ratcliff úrral, hogy különleges ügyben szeretném, ha társaságával szerencsétlenné. Ó, drága barátom! - fordult Ratcliffhez, mintha akkor vette volna észre -, egyedül a te bölcs útmutatásod segíthet ki a rám szakadt szerencsétlenségéből.

- Mi zaklatott fel ennyire, Vere barátom, mi történt? - érdeklődött Ratcliff részvevően. De amíg Lord Ellislaw bánatot és megrendültséget kifejező kézmozdulatok kíséretében előadja, hogy milyen hallatlan gyalázat történt délelőtt, élünk az alkalommal és tájékoztatjuk az olvasót, hogy miféle sajátságos körülmények kapcsolták egymáshoz e két úriembert.

Zsenge ifjúként kicsapongásai tették hírhedtté ellislaw-i Vere urat. Amikor felnőtt sorba került, ezt az életmódot a nem kevésbé ártalmas, bűnös és zabolátlan nagyravágyás váltotta fel. Uralkodó szenvedélyének hódolva életének mindkét szakaszában könnyelműen szórta a családi vagyont, bár egyébként, ha szenvedélye nem sarkantyúzta, szűkmarkúnak, fősvénynek, zsugorinak ismerték. Ifjúkori kalandjai összekuszálták ügyeit, ezért Angliába ment, s - úgy mondják - dúsgazdag lányt vett feleségül. Évekig felé se nézett a családi birtoknak. Egyszer csak váratlanul, özvegyen tért vissza, magával hozva leányát, aki akkor tízéves lehetett. Ettől kezdve oly fényűzően élt, hogy szülőföldjének hegyvidéki parasztjai, akik fogukhoz verték a garast, nem győztek csodálkozni, bizonyosak voltak felőle, hogy adóságot adóságra halmoz. De továbbra is csak herdálta a pénzt, s a közfelfogást, mely zilált helyzetéről kialakult, megerősítette az a körülmény, hogy Ratcliff úr történetünk kezdete előtt néhány hónappal az Ellislaw várba költözött. Megérkezése pillanatától mindenbe beleártotta magát, a ház urának szótlan beletörődése, bár leplezetlen rosszallása mellett. Nélküle, az ő megkérdése nélkül a várúr személyes ügyekben sem döntött vagy intézkedett.

Ratcliff úr előrehaladott korú, nyakas, komor, fölöttébb szótlan ember volt. Akiknek alkalmuk nyílt, hogy gyakorlati ügyekről tárgyaljanak vele, mind azt tapasztalták, hogy ebben mindenre kiterjedő, nem közönséges jártassággal rendelkezik. Nemigen közeledett senkihez, de valahányszor futó beszélgetésbe vagy eszmecserebe bocsátkozott, élénk észjárásról, alapos tájékozottságról tett tanúságot. Mielőtt végleg odaköltözött, jó ideig alkalmi vendégként kereste fel a várat, és ilyenkor Vere úr (aki alantasaival mindig gorombán bánt), szokását meghazudtolóan figyelmesnek, mondhatni tisztelettudónak bizonyult. A vendég érkezésekor mégis gondterheltnak látszott, távozásakor viszont szemlátomást megkönnyebbült; úgyhogy amikor Ratcliff már együtt élt a családdal, lehetetlen volt nem észrevenni, hogy otléte Vere urat szerfölött feszélyezi. Társalgásuk is a meghittség és kényszeredettség különös elegye volt. Ratcliff tartotta a kezében a várúr legfontosabb ügyeit, s bár ez nem tartozott a tunya jómódúak közé, akik restek intézni saját dolgaikat, és boldogok, ha mindent másra háríthatnak, sokszor előfordult, hogy Vere úr saját nézetét megtagadva, azzal homlokegyenest

ellenkező véleményt fogadott el, mégpedig azt, amit Ratcliff nyilvánított ki ellentmondást nem tűrően.

Semmi sem bosszantotta jobban, mint ha idegenek arra célozgattak, hogy bábáskodnak fölötte. Ha Sir Frederick vagy bárki bizalmasan elejtett ilyen megjegyzést, letorkolta őket, máskor pedig kényszeredetten nevetett, és a megjegyzést elintézte azzal, hogy: „Ratcliff tudja, mit ér, de nincs ember a földön, aki nála talpraesettebb és becsületesebb volna. Az angol ügyekben képtelen volnék boldogulni az ő intelmei és segítsége nélkül.” Így festett hát az a férfiú, aki épp akkor toppant a szobába, midőn Vere úr magához parancsolta. Amint sebtiben elmondták neki, hogy Isabellával mi történt, valósággal megdermedt, és nem akart hinni a fülének.

Isabella apja e szavakkal fordult Sir Frederickhez és a többi urasághoz, akik döbbsen álltak körülötte: - Úgy bizony, barátaim, a legszerencsétlenebb skót apa áll előttetek. Segítséget kérek tőletek, urak, és Ratcliff, adj tanácsot, mitévő legyek. Engem teljesen lesújt ez a hirtelen jött csapás, nem tudok cselekedni, még gondolkodni sem.

- Elő a lovakat, jöjjenek a fegyverhordozók, tegyük tűvé az országot a gazemberekért - pattogott Sir Frederick.

- Senkire sem gyanakszol? - kérdezte Ratcliff komoran. - Kinek lehet oka rá, hogy ilyen éktelen gaztettet kövessen el? Ma már nem élünk regényes időköt, ma nem rabolnak nőket pusztán a két szép szemükért.

- Attól tartok - mondta Vere úr -, nagyon is jó magyarázatot tudok erre a hajmeresztő esetre. Olvassátok csak ezt a levelet, Lucy Ilderton kisasszony nem restelt írti saját házamból Ernscliff ifiúrnak, akit öröktől fogva gyűlöletesebb ellenségnek tekintek bárki másnál. Figyeljete csak, beavatottként ír az érzelemről, amelyet Ernscliff úr - arcátlan módon - leányom iránt érez. Arról fecseg, hogy kettőjük szerelmének elszánt pártfogója kíván lenni, de - mint mondja Ernscliffnek van egy barátja a várórségben, aki sokkal többet tehet érte. Különösen a ceruzával rótt sorokat figyelj meg, Ratcliff, ahol ez a fogadatlan prókátor arra biztatja, hogy merészen cselekedjék, és ő - mármint a lány - biztos afelől, hogy hódolata az Ellislaw-i Grófság határain túl bárhol elnyeri jutalmát.

- És arra következtetsz ennek a szeleburdi lánynak a még szeleburdibb leveléből, Vere uram - szólt közbe Ratcliff -, hogy lányodat az ifjú Ernscliff ragadta el? Hogy ő követett el ily háborzongató merényletet pusztán azért, mert a butácska Lucy Ilderton kisasszony sikert ígérve, ezt tanácsolta neki?

- Mi mászt gondolhatnék? - felelte Ellislaw.

- Nem jut eszedbe semmi más? - faggatózott Sir Frederick -, vagy másvalaki, akinek érdekében állhatott, hogy ilyen vérlázító tettet elkövessen?

- Ha a büntett kinyomozásának ez volna a legmegfelelőbb módja - mondta Ratcliff hűvösen -, könnyen említhetnék egy-két személyt, akihez inkább illik az ilyesmi, s ugyancsak elegendő ösztönzést is éreznék rá. Tegyük fel, hogy valaki jónak látja, hogy Vere kisasszonyt olyan helyre vigye, ahol jobb lehetőség nyílik rá, hogy hajlandóságait kényszerrel befolyásolja, mint itt, Ellislaw várának falai között. Hogyan vélekedik erről Sir Frederick Langley?

- Az a véleményem - felelte Sir Frederick -, hogy Vere úr eltűrheti mindazt a sértést, amit Ratcliff úr rangjával össze nem férhető módon megenged magának, én azonban nem engedem meg, hogy bárki, akár szóban, akár csak szeme villanásával, pimasz célozgatásaival illessen, s ha megteszi nem ússza meg szárazon.

- Nekem meg az a véleményem - szólt közbe az ifjú Mareschal of Mareschal Wells, aki szintén a várban vendégeskedett -, hogy kötözni való bolondok vagytok valamennyien, ha itt veszekedtek, ahelyett hogy üldözőbe vennétek a gazembereket.

- Már utánuk ugrasztottam a cselédségemet, abban az irányban, ahol legvalószínűbb, hogy utolérik őket - mondta Vere úr -, ha megtisztelnék társaságukkal, urak, kövessük őket, s segítsünk a keresésben.

A társaság minden igyekezete hiábavalónak bizonyult; feltehetően azért, mert Ellislaw Ernscliff vára felé vezette őket, abban a hiszemben, hogy a büntettet csak ennek ura követhette el; így aztán homlokegyenest ellenkező irányban cserkésztek, mint amerre a rablók menekültek. Este elcsigázva, lehangoltan tértek vissza. Időközben viszont más vendégek is érkeztek a várba; ezek is meghallgatták, hogy milyen veszteség érte a vár urát, megdöbbenésüknek adtak hangot, sopánkodtak, de a történetek latolgatása egy időre belefulladt a titkos politikai cselszövések megtárgyalásába, melyek minden pillanatban kenyértöréssel és robbanással fenyegettek.

E tanácsban részt vevő urak többnyire katolikusok voltak, valamennyien elszánt jakobiták, akik most vérmes reményekkel tekintettek a jövőbe, mert minden pillanatban várható volt, hogy Franciaország csapatokat küld az országba a trónkövetelő támogatására; Skócia pedig - minthogy az utóbbi időben védereje megcsappant várai omladoztak, népessége zúgolódott - kész volt inkább ujjongó üdvözléssel, mintsem ellenállással fogadni. Ratcliffnek nem sok kedve volt hozzá, hogy e tárgyban szavát hallassa, bár, igaz, erre biztatást sem kapott; így aztán időközben visszament lakosztályába. Ilderton kisasszonyt a rangjának kijáró illő tisztelettel, de elkülönítették a társaságtól, ahogy Vere úr kifejezte magát, mindaddig ott marad, amíg biztonságban vissza nem juttatjuk apja házába. - Erre másnap került sor.

A cselédség akarva-akaratlanul is felfigyelt arra, hogy Vere kisasszony eltűnését és ennek szokatlan körülményeit a várban lebzselő többi vendég milyen hamar elfelejtette. Nem sejtették, hogy azok, akik érdekeltek a hölgy sorsában, egytől egyig jól ismerik elrablásának körülményeit, és azt is tudják, hogy hol tartják fogva. Arról nem volt tudomásuk, hogy az urak zendülést szerveznek, és ezekben az izgalmakkal és kétségekkel terhes pillanatokban, melyek megelőzik az összeesküvés kirobbanását, semmi más nem érdekli őket, mert minden idegszálukat ármányos cselszövésük köti le.

Tizenkettedik fejezet

Te itt kutatod, te meg ott!
Hogy hol lehet, ki tudja azt?

Vere kisasszony keresését - a látszat kedvéért, meglehet - másnap folytatták, de megint csak eredménytelenül. A társaság csak este tért vissza Ellislaw-ba.

- Különös - mondta Mareschal Ratcliffnek, hogyan vonulhatott négy lovas végig az országon a rabszíjra fűzött leánnyal anélkül, hogy maguk után bármi nyomot is hagytak volna. Az ember azt gondolná, hogy a felhők hátán repültek, vagy a föld nyelte el őket.

- Előfordul - felelte Ratcliff -, hogy az ember arról, ami van, úgy szerez tudomást: előbb kideríti azt, ami nincs. A vártól a szélrózsa minden irányába már átkutattunk minden utat, ösvényt és csapást, csak azt az egy tekervényes, süppedékes ösvényt nem, amely a mocsáron át déli irányban Westburnflat felé kanyarog.

- Ezt miért nem vettük még szemügyre? - érdeklődött Mareschal.

- Erre válaszolni Vere úr a legilletékesebb - vetette oda a társa.

- Akkor késedelem nélkül hozzá fordulok - mondta Mareschal, majd Vere úrhoz fordult: - Úgy tudom, hogy Westburnflat iránt is halad egy gyalogút, azt még nem kutattuk végig.

- Hát igen - szólt Sir Frederick nevetve -, jól ismerjük a vár urát, izgága legény, nemigen tesz különbséget a másé és a sajátja között; de mindamellet vannak elvei, és ezekhez ragaszkodik. Ami Ellislaw-é, az előtte szent és sérthetetlen.

- Azonkívül - szólalt meg Vere úr rejtelmesen mosolyogva -, a múlt éjjel más szösz volt a guzsalyon. Nem hallottátok, hogy a heughfooti Elliot házat felégették, jószágait elhajtották, mert makacskodott, s nem akart fegyvert adni néhány becsületes férfúnak, akik a király elé indultak?

A jelenlevők összerosolyogtak, jólesett, hogy számukra kedvező hóstettől hallanak.

- Akárhogy s mint - fűzte tovább a gondolatot Mareschal -, azt hiszem, okosan tennénk, ha arrafelé is körülnéznénk, különben még hanyagságot vethetnének a szemünkre.

E javaslattal szemben nemigen lehetett felhozni józan ellenvetést, így aztán Westburnflat vára felé fordították lovaikat.

Már hosszú utat hagytak maguk mögött, midőn lódobogást hallottak, s észrevették, hogy maroknyi lovascsapat közeledik feléjük.

- Ernscliff az - mondta Mareschal -, megismerem a pej lovát csillagos homlokáról.

- A lányomat ott látom mellette - csattant fel Vere úr. - Ezek után ki mondja még, hogy csak úgy gyanúsítgatok, sőt rágalmazok? Urak, barátaim, elő a kardokat, segítsetek a lányomat kiszabadítani.

Ezzel előrántotta a kardját, utána Sir Frederick, s példájukat követték mások is. Készen álltak hogy megrohanják a szembejövőket. Legtöbbjük azonban tétozott.

- Úgy tűnik békés szándékkal közelednek - jegyezte meg Mareschal Wells. - Lássuk előbb, mit hoznak fel magyarázatul a rejtélyes ügyben. Ha Ernscliff egy ujjal is hozzányúlt Vere kisasszonyhoz, én leszek az első aki bosszút áll rajta, de halljuk, mit mondanak.

- Bánt, hogy kételkedsz a szavamban, Mareschal - folytatta Vere. - Mindent gondoltam, csak azt nem, hogy tőled fogok ilyet hallani.

- Te ártasz saját magadnak a kardcsörtetéssel, Ellislaw, jóllehet sok van, mi mentségedre szól.

Ekkor a csoport elé lépett, s harsányan elkiáltotta magát:

- Állj meg, Ernscliff! Vagy gyere ide mégis, de egyedül, Vere kisasszonnyal. Felelned kell azért, hogy apja házából elhurcoltad a gyöngé hölgyet. Itt állunk fegyveresen, hogy akár vérünk hullatásával is kiszabadítsuk, s hogy ítélkezzünk azok fölött, akik bántalmazták.

- Boldog örömmel megteszem, Mareschal uram - szólt vissza Ernscliff magabiztosan. - Én voltam az, akinek megadatott, hogy ma reggel kiszabadítsam tömlöcéből, ahol senyvedett, s most visszakísérjük Ellislaw várába.

- Igaz ez, Vere kisasszony? - kérdezte Mareschal.

- Igaz - vágta rá Isabella -, színgaz; az Istenért, dugjátok hüvelyébe kardotok. Esküszöm mindenre, ami szent előttem, hogy gonosztevők csaptak le rám. Hogy kik voltak, nem tudom, s azt sem, hogy szándékuk mi volt. Annyit tudok csupán, hogy szabadulásomat e derék férfiú lovagi szolgálatának köszönhetem.

- Vajon kik művelték ezt, és mivégből? - töprengett Mareschal. - Nem ismered azt a helyet, ahová elhurcoltak? Ernscliff, hol akadtál rá erre a hölgyre?

De mielőtt válaszolhatott volna, Ellislaw odalépett, s a kardját a hüvelyébe dugta; elejét vette a további szóváltásnak, mondván:

- Ha kiderül, hogy pontosan mennyivel tartozom Ernscliff úrnak, számíthat illő elismerésemre, de addig is - ezzel kezébe foga Vere kisasszony lovának kantárját - fogadja köszönetemet, amiért a lányt visszaadta természet szerinti gyámolítójának.

Ernscliff ugyanilyen göggel, ünnepélyes főhajtással válaszolt.

Ellislaw máris a kastély felé vezette leányát, és oly elmélyült beszélgetésbe elegyedett vele, hogy a többiek illetlenségnek érezték volna, ha közeledésükkel megzavarják őket. Ernscliff pedig eközben ezekkel a szavakkal vett búcsút a várúr társaitól: - Magam sem tudom, mivel szolgáltam rá az efféle gyanúsítgatásokra, de kénytelen vagyok tudomásul venni, miszerint Ellislaw úrban szemlátomást az a gyanú él, hogy valamiképpen magam is részt vettem a leánya ellen elkövetett gyalázatos merényletben. Szeretném a figyelmetekbe ajánlani, urak, hogy ezt a becsületsértő vádat a leghatározottabban visszautasítom; továbbá, hogy bocsánatos véteknek tartom, ha egy apa ilyen helyzetben elragadtatja magát, de ha bármi más uraság (és ekkor keményen Sir Frederick Langley szeme közé nézett) szófia beszédnek hiszi, amit én és Vere kisasszony állítunk, s kíséretünkben levő barátaink tanúsítanak, s ezzel kétségbe vonja ártatlanságomat, visszautasítom a rágalmat, miként az olyan férfiú, aki becsületét az életénél is többre tartja.

- A bajvívásban én is segítségére leszek - mondta Simon of Hackburn. - Jöhettek rám kettő egy ellen, nemes vagy paraszt, nagyúr vagy éhenkórász, nekem egyre megy.

- Ki ez a mord képű alak? - kérdezte Sir Frederick Langley -, s mi joga van ütni bele az orrát az urak vitájába?

- Hie Te'iotból való legény volnék - vágta rá Simon -, és azzal vívok bajt, akivel jólesik, kivéve a király személyét és kenyéradó uraságomat.

- Ne heveskedj, no - csitította Mareschal -, minek kaszabolnánk egymást? Ernscliff uram, való igaz, hogy egyben-másban különbözik a nézetünk, de mindazonáltal hiszem és vallom, hogy szemben állhatunk, sőt ha a sors úgy hozza, szembe is fordulhatunk egymással, anélkül azonban, hogy megfélemloznánk a tiszteletről, amellyel tartozunk születésünknek, becsületünknek és egymás személyének. Egyébként hittl hiszem, hogy te éppoly ártatlan vagy az ügyben, akárcsak jómagam, s arról is meg vagyok győződve, hogy Ellislaw unokabátyám, mihelyt elméje a hirtelen jött csapásokat követő zavartól megtisztulva újra képes józan ítéletre, nagylelkűen hálálja meg neked azt a felmérhetetlen szolgálatot, amit e napon neki és a családjának tettél.

- Hogy unokabátyádnak segítségére lehettem, ez már önmagában is méltó jutalom. Jó éjszakát, urak - tette hozzá Ernscliff -, amint látom, sokan közületek már útnak eredtek haza Ellislaw felé.

Ezután Mareschaltól szívélyesen elbúcsúzott a többiektől pedig hűvösen elköszönt, s lovát máris a Dombalja felé irányította, hogy megegyezzen Hobbie Elliottal, miképp folytassák a nyomozást menyasszonya után; nem volt ugyanis tudomása arról, hogy a leány már visszatért szeretteihez.

- Nézzétek csak - mondta Mareschal -, hitemre, remek egy legény. Helyén van a szíve, esküszöm; mégis égek a vágytól, hogy megmérkőzzem vele a zöld gyepen. Diákként vetekedtem vele a kardforgatásban, most pedig igazi bajvívásban szeretném próbára tenni az erejét.

- Úgy vélem - felelte Sir Frederick Langley -, nagyot hibáztunk, amikor fegyvereiket náluk hagyva, távozni engedték őket. Könnyen vezérre találhatnak a whigek egy ilyen csupa tűz ifjában.

- Micsoda beszéd ez, Sir Frederick - szólt Mareschal indulattal -, feltételezed, hogy Ellislaw jó lelkiismerettel adná nevét ahhoz, hogy erődet fitogtasd Ernscliffel szemben, aki leánya mentőjeként érkezett a birtokára? Vagy ha ő egy húron pendülne is veled, azt gondolod, hogy én és a jelenlevő urak vállalnánk a gyalázatot, hogy ilyen gazemberséghez segédkezet nyújtunk! Nem és nem! Mindent a becsületért és ősi Skóciánkért! Ha kivonva a kard, forgatni én is kész vagyok, de amíg hüvelyében pihen, viselkedjünk úgy, ahogy szomszédokhoz és férfiakhoz illik.

E párbeszéd után kisvártatva elérték a várat. Ellislaw, aki néhány perccel korábban érkezett, már az udvaron várta őket.

- Hogy s mint van Vere kisasszony? arról, hogy mivégett rabolták el, sikerült-e megtudnod valamit? - érdeklődött Mareschal türelmetlenül.

- Jártányi ereje is alig volt már, lepihent a szobájában. Nem hiszem, hogy több fény derülne a vele történetekre, mielőtt a megrázkódtatásból magához tér - felelte az apja. - Nagy hálával vagyunk irántad, Mareschal, s többi barátunk iránt, akik odaadóan kutattak utána. De az apai érzelmeket elfojtva egy ideig a hazafi érzelmeinek kell átadnom magam. Egyezségünk szerint a mai napon kell végleg döntenünk, mert sürget az idő, és barátaink útban vannak, házunk tárva-nyitva, mégpedig nem csupán nemesek előtt. A közrendűek szolgálataira is rákényszerülünk. Így aztán kevés az időnk, hogy fogadásukra felkészüljünk. Itt ez a jegyzék, fúsd át Marchie (barátai egymás közt így becézték Mareschal Welst). Te pedig Sir Frederick, olvasd el ezeket a leveleket, amelyek Lothianból és a nyugati vidékről érkeztek. Itt az aratás ideje, most már csak a kaszásokat kell összetoboroznunk.

- Boldog örömmel - vetette közbe Mareschal -, egy kis ribillió jót tesz az unalom ellen.

Sir Frederick elkomorodott, nyugtalannak látszott.

- Húzódjunk félre egy kissé, barátom -, mondta Ellislaw a kedveszegett bárónak -, bizalmas mondanivalóm volna számodra, ha meghallod, bizonyára megörvendezel.

Bementek a házba, Ratcliff és Mareschal kettesben maradt a várudvaron.

- Így állunk hát? - szólt Ratcliff -, hogy az urak, akik a politikában veletek egy nézetet vallanak, máris készpénznek veszik a kormány bukását? Arra is restek, hogy a tisztesség mázába vonják cselszövéseiket?

- Jól tudom. Ratcliff úr, hogy a te híveid szándékait és tetteit nem-egyszer takargatni kell, de boldog vagyok, hogy az, aki velünk tart, fedetlen arccal állhat ki mindenki elé.

- És lehetséges-e - folytatta Ratcliff -, hogy te, noha kissé meggondolatlan és forrófejű vagy - már megbocsáss, Mareschal uram, de nyíltan beszélek -, szóval, hogy te, aki szerencsétlen vérmérsékleted dacára természetes, józan ésszel születél, és nagy tudást szereztél hozzá, ennyire elveszted józanságodat és belekeveredsz az efféle, kudarcra ítélt esztelenségekbe? Hol áll a fejed, midőn e kockázatos tervet szövögeted?

- Nincs annyira biztonságban a helyén - felelte Mareschal -, mint amikor a vadúzésről és solymászatról adomáztunk. Nem vagyok olyan tuskó természet, mint Ellislaw unokabátyám, aki úgy beszél az árulásról, mintha csilingelő gyermekverset idézne, s aki leánya elvesztésén, majd meglelésén annyira sem rendül meg, mint ahogy én, ha elveszteném, majd megtalálnám egyik kutyakölykömet. Nem vagyok olyan vastermészetű, s a kormányt sem gyűlölöm oly elvakultan, hogy ne látnám e vállalkozás minden veszedelmét.

- Hát akkor miért vállalsz benne szerepet? - szegezte neki Ratcliff a kérdést.

- Hogy miért? Mert szívembe zártam azt a szegény száműzött királyt; apám mindvégig ott volt Killiecrankie-nél, jómagam pedig szeretném, ha kissé ráncba szednék ezeket az uniópárti udvaroncokat, akik megvették, majd áruba bocsátották az ősi Skóciát, mely oly sokáig független királyság volt.

- És ezekért a ködvárakért - folytatta intő szavú pártfogója -, ezekért hazádat háborúba, magadat bajba sodornád?

- Hogy én belesodornám? Nem! Csakhogy szeget szeggel; ne halogassuk, jöjjön, aminek jönni kell. És el is jön, tudom; ahogy a paraszti nép mondja, inkább ma, mint holnap. Én sem leszek ám fiatalabb - ami pedig a kötelet illeti, Sir John Falstaff szavai szerint, az egyik akasztófa éppoly jól illik hozzám, mint a másik. Ismered a régi balladának utolsó sorait:

*Oly hetykén, oly nyalkán lépkedett,
Mintha víg dáridó
Fogadná, úgy lejtett oda,
Hol várt rá a bitó.*

- Sajnállok, Mareschal uram - mondta rosszkedvű pártfogója.

- Lekötelezel, Ratcliff uram; de nem szeretném, ha csupán az én suta magyarázatomból ítélnéd meg ügyünket; működnek itt bölcsőbb koponyák is, mint az enyém.

- A bölcsőbb koponyák éppúgy lehullhatnak, mint a tiéd - mondta Ratcliff figyelmeztetőleg.

- Lehet; de a szív, az nem, ha megkönnyebbül; és hogy véget nem érő aggályaid terhétől megkíméljem, most, Ratcliff uram, búcsút is veszek ebédideig. Akkor majd tapasztalhatod, hogy a balsejtelmek nem tették tönkre az étvágyamat.

Tizenharmadik fejezet

Hogy elkendőzzék a lázadást,
S tetszést nyerjen az ingatagok és
Szegény elégedetlenek szemében,
Kik bámulnak s kezüket dörzsölik,
Ha hírlik már az új felfordulás.

SHAKESPEARE, IV. HENRIK, I. RÉSZ V. I. 74-78.

(Vas István fordítása)

Ellislav várában minden kéz megmozdult, hogy a sorsdöntő napra méltó vendéglátást biztosítsanak. Nemcsak a szomszédos előkelőségekre számítottak, akik eljegyezték magukat a Stuartok ügyével, meghívták a sorsukkal elégedetlen csatlósokat is, akik szűkös helyzetük miatt, kalandvágyból, Anglia iránti ellenszenvből vagy bármilyen más okból a sok közül, amelyek e korban a szenvedélyeket korbácsolták, hajlandóságot mutattak részt venni efféle kockázatos vállalkozásban. Főrangú és vagyonos kevés volt közöttük; a földesurak szinte valamennyien távol tartották magukat a köznemesek, a szabad kisbirtokosok pedig többnyire a presbiteriánus hitet követték, s ezért, bár az Uniót nem szívelték, a jakobita zendüléshez sem voltak hajlandók csatlakozni. Akadt azonban néhány módos uraság, akik korábbi elveik iránti hűségből, vallási meggyőződésből vagy azért, mert Ellislav nagyravágása őket is fűtötte, az ügy mellé álltak. Akadt továbbá néhány Mareschalhoz hasonló tüzes ifjú, akiket az a vágy hajtott, hogy kitüntessék magukat a veszedelmes vállalkozásban, amely azzal kecsegtetett, hogy meghezza hazájuk függetlenségét. A többiek részben az alsóbb rangúakból, részben a vagyonukat veszítettek közül kerültek ki; akik készen álltak a felkelésre, s Forster és Derwentwater vezetésével 1715-ben csatlakoztak is a zendülőkhöz. Ekkor jutott kiemelkedő szerephez az a csapat, amelyet egy Douglas nevű, határ menti nemes vezetett, s amely nagyjából lókötőkből állt össze, olyanokból, akik között a Pénzeszsák néven ismert haramia volt a főkolompos. Szükségesnek tartjuk, hogy megemlítsük ezeket a részleteket, jóllehet az országnak csak arra a részére jellemzőek, ahol történetünk játszódik; mert kétségtelen, hogy a jakobita tábor a királyság más részeiben nemcsak sokkal fenyegetőbb, hanem sokkalta tiszteletet érdemlőbb erőket mondhatott magáénak.

Egyetlen hosszú asztal állt Ellislav várának tágas lovagtermében, amely jobbára még mindig az egy évszázaddal azelőtti képet nyújtotta. A rideg, folyosószerű terem az épület teljes hosszát elfoglalta, mennyezetét terméskőből rakott, bordázott csúcsívek alkották, melyeknek metszészvonalai egybeolvadtak a falak mentén álló faragványokkal. Ezek az ijesztőre formált alakok, amelyek a gótikus művész szertelen fantáziájában születtek, ott vigyorogtak, fintorogtak, s agyaraikat meresztve vicsorogtak az alatt egybegyűltekre. Mindkét oldalon hosszú, keskeny ablakok sorjázak, melyeknek színes üvegén át a nap fénye erejét veszítve, tarkán szűrődött a lakomázóterembe. Az asztalfőnél, Ellislav széke fölött zászló függött, melyet a hagyomány szerint az angoloktól zsákmányoltak a Sark-nál vívott csatában, s nyilván arra szolgált, hogy lelkesedést öntsön a vendégseregletbe, emlékeztetvén őket a szomszéd fölött aratott hajdani győzelmekre. Maga Ellislav terebélyes pocakjával, az alkalomra különös gonddal összeállított öltözkéiben, marcona, ám mindazonáltal jóvágásúnak is nevezhető ábrázatával, kitűnően mintázta a hajdani feudális nagyurat. Sir Frederick Langley az ő jobbán, Mareschal of Mareschal Wells pedig a balján kapott helyet. Más érdekes urakat, fiaikkal, testvéreikkel és az unokaöccsökkel egyetemben a felső asztalvégre ültettek; közöttük volt Ratcliff is. A sőtartótól lefelé nagyalakú fémtányér volt, az asztal kellős közepén telepedett le a névtelen tömeg, azok a csatlósok, akiknek hiúságát e szerény hely is

legyezgette, amelyet számukra a vendéglátó asztalánál kijelöltek, míg az asztali rendben betartott megkülönböztetés jótékony hatással volt a rangban fölöttük állók büszkeségére. El kell ismerni, hogy a társaság alja elég szedett-vedett népség volt, ami abból is kitetszik, hogy Willie of Westburnflat szaporította soraikat. Azt az arcátlan merészséget, hogy ez a fickó az általa nemrég arcul csapott uraság házába merészkedett, csak egyféleképpen magyarázhatjuk: feltételeznünk kell, hogy szentül meg volt győződve, Vere kisasszony elrablásában vállalt szerepe hétpecsés titok maradt, arról a hölgyön kívül csakis a lány apjának lehetett tudomása.

E népes és tarka sokaság előtt az asztal roskadásig volt rakva, de nem az évszakhoz illő ingyencségekkel, ahogy ezt manapság újságnyelven mondják, hanem laktató, nehéz, kiadós falatokkal. Nagyobb volt azonban a vigasság, mint a szív szerinti jókedv. Az asztal túlsó felén ülők kedélyét jó ideig feszélyezte zavaruk és megilletődöttségük, amit az a tudat táplált, hogy ilyen kiváltságos gyülekezet tagjai lehetnek. Az itt helyet foglalókat olyasféle tisztelettel vegyes megilletődöttség fogta el, mint amilyen - saját vallomása szerint - P. P. egyházközségi lelkipásztort nyomasztotta, midőn első ízben zendített rá a zsoltárra olyan nagytekintélyű kiváltságok előtt, mint a tudós Freeman bíró, a nemes lelkű Lady Jones és a nagyérdemű Sir Thomas Truby. Az ünnepi fagyosság azonban csakhamar feloldódott a kedvderítő étkek-italok hatására, amelyeket bőkezűen szolgáltak fel, s a kevésbé előkelő vendégek is bőségesen fogyasztottak. Mindenki beszélt, lármázott, duhajkodott elszabadult jókedvében.

Ám azokat, akiknek a legelőkelőbb hely jutott a mulatságon, a bor és a pálinka sem tudta jókedvre hangolni. Csak lehangolta őket, ami gyakran megesik azokkal, akik vészterhes döntések előtt állnak, miután olyan helyzetet teremtettek, amelyből egyformán nehéz akár előrelépni, akár visszavonulni. A szakadék egyre meredekebbnek, egyre mélyebbnek látszott, amint a széle felé közeledtek, s mindegyikük belső borzongással figyelte, melyik cimbora szolgálat példát a többieknek, s veti magát elsőnek a mélybe. Ez a belső megtorpanás és rettenet különféleképpen mutatkozott meg a társaság tagjainak lelki alkata és jelleme szerint. Az egyik búvalbélelt lett, a másik ügyefogyott képet vágott, a harmadik szörnyülködve meredt az asztalfő körül üresen maradt székekre, amelyeket a zendülés azon résztvevői számára készítettek elő, akikben a bölcsesség felülkerekedett a politikai vakbuzgóságon, és a tanácskozás eme sorsdöntő szakaszában jobbnak látták, ha távol tartják magukat, ismét mások azt méricskéltek, mennyire rangosak, milyen lehetőségek birtokában vannak a jelenlevők és a távolmaradók. Sir Frederick Langley szótlan, rosszkedvű és bosszús volt. Ellislaw oly erőltetetten igyekezett vígságot árasztani, hogy ez mindennél jobban elárulta: a magáé alaposan megcsappant. Ratcliff az éber, de közönyös szemlélő nyugalmaival figyelte a történeteket. Mareschal hű maradt szalmaláng-természetéhez. Egyedül ő adta át magát az evésnek-ivásnak, a tréfálkozásnak; nagyokat kacagott, szinte még az is mulattatta, hogy a társaság ennyire megrettent.

- Mitől hunyt ki nemes merészségünk a mai napon? - kiáltott. -, Olyan ez a lakoma, akár egy halotti tor, ahol a gyászszújtottak suttogva beszélnek, a gyászhuszárok és bérelt siratók pedig - s ekkor az asztal túlsó vége felé nézett - a háttérben tivornyáznak. Ellislaw, mikor indult a koporsó? Elszunnyadt benned az életöröm, pajtás? És mi lohasztotta le a Langley-völgy lovagjának nagyra törő reményeit?

- Úgy beszélsz, mint aki nincs eszénél - csitította Ellislaw -, nem látod, hányan, de hányan meghátráltak?

- Csodálkozol? - vágott vissza Mareschal. - Eddig nem tudtad talán, hogy a legtöbb embernek nagyobb a szája, mint a mersze? Ami engem illet, biztatónak tartom, hogy híveink kétharmada, íme, megjelent a mondott időben, bár ezek felerészben csak azért jöttek el, hogy ha mást nem is, jó kiadós vacsorát mindenképpen kapnak.

- A tenger felől nem jött semmi hír, ami megerősítené a király érkezését - szólt a társaság másik tagja, az elszántság teljes hiányáról tanúskodó, visszafojtott, suttogó, remegő hangon.

- Egy sor sem érkezett gróf D-től, sem más uraságtól a határ déli oldaláról - toldotta meg egy harmadik.

- Ki óhajtja, hogy Angliából még több segítséget kapjunk? - harsogta Mareschal színpadias hősködéssel.

*Ellislaw unokabátyám? Nem, drága testvér,
Ha valamennyiünk halálra szánt...*

- Az Isten szerelmére! - fakadt ki Ellislaw -, ezúttal kímélj meg bennünket a sületlenségeidtől, Mareschal.

- Jól van, no - felelte Ellislaw rokona -, akkor a maradék bölcsességemet nyújtom át neked. Ha eddig esztelenül törtettünk előre, most ne futamodjunk meg gyáva nyulak módjára. Elkövettünk már egy-két dolgot, ami a kormány gyanúját és bosszúját fejünkre idézi. Ne vitatkozzunk, mielőtt minderre tetteinkkel is valóban rászorgálnánk. Mi az, tán megnémultatok? akkor én ugrom át elsőnek a szakadékon.

Talpra szökkent, vörös borral színültig töltötte söröskorsóját, majd intett a többieknek, hogy kövessék példáját, emelkedjenek föl ültükből. Valamennyien szót fogadtak - a rangosabbak kissé tétovázva, a többiek lelkes igyekezettel.

- Most pedig, barátaim, esküdjetek utánam: Az önálló Skóciára, törvényes uralkodónk, VIII. Jakab király egészségére, aki Lothianben partra szállt, s hitem és meggyőződésem szerint már teljes jogú ura ősi székhelyének.

Felhajtotta a bort, a serleget pedig nagy ívben háta mögé vágta.

- Az esküt - szólt - nem sekélyesíthetjük el holmi pohárköszöntővel.

Valamennyien követték példáját, s pohárcsörömpölés és harsány kiáltások közepette hitet tettek, hogy ha kell, életük árán kitartanak fogadalmukban vállalt elveik és politikai érdekeik mellett.

- Tanúk jelenlétében vetted át magad a szakadékon - súgta oda Ellislaw Mareschalnak -, de azt hiszem, bölcsen cselekedtél; akárhogy s mint, amit vállaltunk, most már végre is kell hajtánunk. Csupán egyvalaki (ekkor Ratcliffre pillantott) tagadta meg az esküt: de erről majd később.

Ezután felállt, és gyújtó szónoklatot intézett a zendülőkhöz a kormány rendelkezései, s kiváltképp az Unió ellen. Azt bizonygatta, hogy ez a szerződés egyetlen tollvonással megfosztotta Skóciát függetlenségétől, kereskedelmétől, sőt a becsületétől is, és láncra vert rabszolgaként ellensége lábai elé taszította, akivel szemben pedig annyi veszedelem közepette, tengernyi vért hullajtva századokon át, becsülettel megvédte jogait. Amiről beszélt, elevenébe vágott mindannyiuknak, s keblükben visszhangzó húrokat pengetett meg.

- Kereskedelmünket elsorvasztották - szólt síri hangon az öreg John Rewcastle, a jedburghi csempész, az asztal túlsó feléről.

- Szántóföldjeinket letarolták - siránkozott Brokengirthflow lordja, olyan vidék ura, melyen Ádám apánk óta csak hangafű és fekete áfonya termett.
- Vallásunkat gyökerestül kiirtották - panaszkodott a kirkwhistle-i episzkopális imaház bibircsókos orrú tisztelendője.
- Lassan már egy suta özfiat sem merünk lelőni, vagy egy ledér fruskát megcsókolni, mert már ahhoz is presbiteri hivatal és a sekrestyés engedélye kell majd - háborgott Mareschal of Mareschal Wells.
- Ahhoz pedig, hogy fagyos reggelen messzelynyi pálinkát főzzünk, a finánc pecsétje kell - fortyogott a csempész.
- Ha nincs fenn a holdvilág, a hegyek közé sem merészkedhetünk az ifjú Ernscliff vagy az angolbérenc békebírák kegyes engedelme nélkül - siránkozott Westburnflat -, azok voltak a szép napok a Határvidéken, amikor nem fecsegték annyit igazságról meg békéről.
- Gondoljunk a Dariennél meg Glencoe-nál elszenvedett sérelmekre - tette hozzá Ellislaw -, fogjunk fegyvert jogaink, jószágaink, önmagunk és szeretteink védelmében!
- Lebegjenek lelki szemünk előtt az igazi episzkopális szentségek, melyek nélkül nincs törvényes papság - kesergett az egyházfi.
- Ne feledjük, hányszor megsarcoltak bennünket Green és az angol kalózok kelet-indiai kereskedő útjaikon - panaszkolta William Willieson, aki a felerészt tulajdonát képező vitorlás, kormányosként évente négyszer fordult meg Cockpool és Whitehaven között.
- Emlékezzetek szabadságjogaitokra - vette át a szót Mareschal, aki kárörvendő gyönyörrel szította tovább a harci szellemet, amelyet ő lobbantott lángra közöttük, hasonlóan a csintalan kölyökhöz, aki a malom gátjának zsilipeit felszaggatva, élvezettel figyeli, hogyan zakatolnak a meglódult kerekek, fittyet hány arra, hogy ezzel mekkora kárt okoz. - Emlékezzetek szabadságjogaitokra! - ismételte hangját megemelve. - Vesszen az adó, az elnyomás, a zsarnokság, a presbitérium, vesszen a vén Willie emléke, aki először hozta őket a nyakunkra.
- Pusztuljon a sorvamos - rikoltotta az öreg John Rewcasle -, ezzel a két kezemmel hasítok szíjat a hátából.
- Le a felügyelővel és a pandúrokkal - harsogta Westburnflat. - Beléjük repítek néhány golyót, mielőtt meglátnák a hajnalt.
- Egyetértünk tehát abban - kérdezte Ellislaw, amint a ricsaj kissé alábbhagyott, hogy ezt az állapotot nem tűrjük tovább?
- Egy emberként - válaszolták a meghívottak.
- De nem egyértelműen - szólt közbe Ratcliff úr. - Jóllehet nem áltatom magam azzal, hogy dühös kifakadásaitokat, melyek szinte megbabonázták a gyülekezetet, mérsékelni tudnám, mégis, meg kívánom jegyezni - ha egyetlen ember szava egyáltalán latba esik -, hogy a felhántorgatott sérelmeket csak részben ismerem el jogosnak, továbbá, hogy a leghatározottabban ellenzem azokat a gőzös terveket, amelyek szerint cselekedni akartok a bajok orvoslására. Tartok tőle, hogy az itt előadottak jó része pillanatnyi felhevülések eredménye, vagy esetleg csak tréfás nagyotmondásból fakad. Némely tréfa azonban áthatol a falakon, sőt tudnotok kellene: néha a falnak is füle van.
- Lehet, hogy egynémely falnak füle van - válaszolt lesújtó pillantással Ellislaw -, de az bizonyos, hogy a belső bitangok hamarosan fedél nélkül maradnak, és megesküszöm, Ratcliff uram, egy sem lapulhat meg tovább a család kebelén, ahova illetéktelenül betolakodott, s ahol

kezdetől fogva arcátlan bajkeverő módjára viselkedett. Kitésszük a hurokra került gazember szűrét, ha nem ért az intő szóból.

- Vere uram - felelte Ratcliff hideg fölénnyel -, teljes tudatában vagyok annak, hogy mihelyt ittléteimből nem származik rád több haszon, s ez feltétlenül bekövetkezik annak folytán, amit hebehurgyán elkövetni szándékoztok, jelenlétem azon nyomban éppoly veszedelmessé is válik számodra, mint amilyen gyűlöletesnek eddig is érezted. De van valami, ami megvéd, ami bizton megvéd; hisz bizonyára nem szívesen hallanád, ha uraságok és tekintélyes férfiak előtt kibeszelném, mily különös körülmények között szövődött a mi kapcsolatunk. Ami pedig a többit illeti, végtelen örömmel tölti el a végkövetkeztetés. Minthogy pedig bízom benne, hogy Mareschal úr és néhány más uraság hajlandó szavatolni, miszerint az éjszaka folyamán nem veszítem el sem a fülemet, sem a fejemet (ez utóbbiért több okom van aggodalmaskodni), nem távozom el a várból holnap reggelig.

- Ahogy óhajtod - felelte Vere úr -, nyugodtan alhatsz a haragomtól. Nem azért, mintha attól tartanék hogy kifecseged családi titkaim, hanem azért, mert nem vagy méltó a haragra, saját érdekedben megfontoltságra intelek. Nagy befolyásod és összeköttetéseid kevés hatással vannak olyan emberre, aki vagy mindent megnyer, vagy mindent elveszít, aszerint, hogy a törvényes jog, vagy a jogtalan önkény kerül ki győztesen a harcból, mely kirobbanni készül. Sok szerencsét, uram.

Ratcliff felállt, ránézett Vere úrra, úgy, hogy az alig állta a tekintetét, majd meghajolt a jelenlevők felé, és elhagyta a termet.

E szóváltástól a csoport számos tagja valósággal megdermedt. Ellislaw e hatást azzal próbálta közömbösíteni, hogy elősorolta a legsürgősebb teendőket. Gyors tanácskozás után úgy döntöttek, hogy azonnal felkelést szerveznek. Ellislaw-t, Mareschal-t és Sir Frederick Langley-t kiáltották ki parancsnoknak. Ezek hatalmat kaptak arra is, hogy a továbbiak felől határozzanak. Megállapodtak a helyben, ahol másnap korán találkozni fognak híveikkel és barátaikkal, akiket az ügyért maguk köré tudnak tömöríteni. Sokan elsiettek, hogy megtegyék a szükséges előkészületeket; Ellislaw bocsánatot kért a teremben maradóktól, közöttük Westburnflattól és a vén csempésztől, akik kitarotán nyakalták az itókát, hogy nem maradhat tovább közöttük az asztalfőn, mivel a vezérkar tagjaival, akiket melléje rendeltek, nyugodt helyen, higgadt fővel tanácskozásra kell összeülnie. Szavai teljes megértésre találtak, annál is inkább, mivel arra biztatta őket, hogy csak mulassanak tovább, a vár pincéjének nedűje rendelkezésükre áll. A parancsnokok üdvölgözés közepette távoztak. A lelkes hadfiak kórusban kiáltották Vere, Langley, leghangosabban pedig Mareschal nevét, s az öblös serlegek fenekére nézve, az est folyamán még többször is megéljenezték őket.

A főkolomposok, midőn elkülönülten letelepedtek a tanácskozáshoz, egy-két pillanatig aggodalmasan pillantgattak egymásra. Sir Frederick egyébként is mogorva ábrázatát egyre jobban befelhőzte a csalódás keserősége. Mareschal kacagása törte meg a csendet.

- Úgy bizony, jó urak, most már nyakig benne vagyunk - Vogue la galère!⁷

- Fogadd köszönetünket, hogy fejest beleugrottál - mondta Ellislaw.

- Igen, de vajon megmarad-e a hála - felelte Mareschal -, ha megmutatom nektek ezt az imént kapott levelet. Szolgám szavai szerint olyan valaki hozta, akit életében még sohasem látott, s miután a lelkére kötötte, hogy csakis nekem nyújthatja át, szélsébesen elvágtatott.

⁷ Lesz, ahogy lesz!

Ellislaw türelmetlenül feltépte a levelet és fennhangon olvasni kezdte:

Nagyrab. Uram!

Edinburgh

Lekötelezettje lévén kegyelmed családjának, melynek okát most feltárni nem kívánom, és mivel tudomásomra jutott, hogy kegyelmed tagja ama vállalkozói társaságnak, amely üzleti kapcsolatban áll a James és Társai céggel, mely valaha Londonban működött, most pedig Dunkirkben, kötelességemnek érzem, hogy idejekorán, bizalmasan értesítsem, hogy az Ön által olyannyira várt hajókat visszaszorították a part közeléből anélkül, hogy horgonyt vethettek vagy rakományukat partra tehették volna; tudatom továbbá, hogy a nyugati országrészben társult felek úgy döntöttek, hogy kiválnak a cégből, mert szerintük a tönk szélére került. Abban a reményben, hogy sietve küldött értesitésem hozzásegíti ahhoz, hogy biztonsága érdekében megtehesse a szükséges lépéseket, maradok legalázatosabb szolgálja,

Nihil Nevenincs

Ralph Mareschal of Wells Mareschal részére.

Bizalmas! Sürgős!

A levél hallatára Sir Fredericknek leesett az álla, arca elsötétült, Ellislaw pedig így fakadt ki:

- Hihetetlen, ettől megrendül egész vállalkozásunk! Ha a francia hajóhadat, a király személyével megfutamították az angolok, ahogy ez az átkozott macskakaparas sejteti, akkor mi hol állunk?

- Ugyanott, ahol ma reggel, azt hiszem - mondta Mareschal mindegyre hahotázva.

- Már megbocsáss, Mareschal uram, de e nyegle szavak nem illenek a helyzethez. Ma reggel nem kötött bennünket semmi a világ előtt, most azonban már köt az az örülség, amit elkövettél, pedig már zsebedben volt a levél, amely ügyünk bukásáról tudósít.

- Úgy, úgy, mi mást várhattam volna tőled. Ám, először is, lehet, hogy Nihil Nevenincs barátom és levele elejétől a végéig merő koholmány, azonfelül szeretném tudomásodra hozni, hogy elegendem van az olyan társaságból, mely semmi mást nem tesz, csak merész döntéseket hoz éjszaka, s reggelre, a mámorral együtt, mindent elfelejt. A kormánynak jelenleg sem katonája, sem felszerelése; néhány héten belül meglesz mind a kettő: az ország most feltűzelve ellenük; néhány héten belül az önérdek, a félelem és a langyos közöny hatására, amely már most is feltűnedezik, ez az egész szalmaláng úgy ellobban, mintha soha nem lett volna. Amikor ráadtam a fejem, hogy minden lapot kijátszok, volt gondom rá, hogy téged is magammal rántsalak. Nem vízben lubickolunk, kátyú az, amiben elmerültünk, s most ki kell másznunk belőle.

- Egyikünk felől nagy tévedésben vagy, Mareschal uram - szólt Sir Frederick Langley; a csengőért nyúlt, s a belépő inast máris menesztette, hogy szolgálja a lovakkal együtt álljanak útra készen.

- Márpedig itt kell maradnod, Sir Frederick - mondta Ellislaw -, rendeznünk kell sorainkat.

- Ma éjjel eltávozom, Vere uram - felelte Sir Frederick -, s hogy mi a további tervem, azt majd otthonról megírom.

- Úgy - mondta Mareschal -, s a levelet lovascsapat kézbesíti majd, hogy bennünket foglyul ejtsen? Csak gondolkozz, Sir Frederick, engem sem cserbenhagyni, sem elárulni nem lehet. Nem jutsz ki Ellislaw várából ma éjszaka, hacsak nem a testemen át.

- Szégyen, gyalázat! Mareschal - fedtte Vere úr -, hogy forgathatod ki ily meggondolatlanul barátunk szavait? Sir Frederick bizonyára tréfál, hiszen ha közismert becsületében megingana is, s elpártolna ügyünktől, tudnia kell, hogy hozzánk való csatlakozásáról, valamint arról, hogy lelkes támogatását élveztük, az előkészületek során kézzelfogható bizonyítékokat szereztünk. Emellett tudatában kell lennie, hogy az első értesüléseket igen lelkesen fogadja majd a kormány, s ha egyáltalán vitás lehet, hogy melyikünk képes a kormánynak először tájékoztatást nyújtani, biztosíthatom, mi könnyen nyerhetünk néhány óracskát az ő rovására.

- Magadról beszélj, ne mirőlunk, ha szóba hozod, kié lesz az elsőbbség az árulásban. Én a magam részéről a lovamat sem nevezem be ebbe a versengésbe - fortogott Mareschal, majd még megtoldotta, a fogai közt szűrve a szót: - Ezekre bízom a nyakam, e két jómadárra?

- Nem tántoríthat el semmi attól, hogy megtegyem, amit helyesnek gondolok - fogadkozott Sir Frederick Langley. - Első dolgom, hogy itthagynom Ellislaw várát. Semmi okom, hogy kitartsak olyasvalaki mellett (ekkor Vere úrra pillantott), aki engem csalárdul rászedett.

- Miképp érted? - vágott közbe Ellislaw egy kézmozdulattal leintve heveskedő rokonát. - Hol okoztam én neked csalódást, Sir Frederick?

- Ott, ahol a legsebezhetőbb, a legérzékenyebb vagyok, csak hitegetél a friggyel, ami pedig, jól tudod, záloga volt közös politikai fellépésünknek. Vere kisasszony elrablása és visszahozatala, s hogy oly rideg fogadtatásra találtam nála, valamint ahogy mentetgetni próbáltad, csupán kibúvó volt, hogy megtarthasd a jog szerint őt illető vagyont, engem pedig eközben bábként - reményeket táplálva bennem, amelyeket eszed ágában sem volt teljesíteni - belerángatál ebbe a halva született vállalkozásba.

- Tiltakozom, Sir Frederick, mindenre, ami szent!

- Mit nekem a te tiltakozásod, megtévesztettél vele hosszú ideig - vágott vissza Sir Frederick.

- Tudnod kell, hogy ha elpártolsz - mondta Ellislaw -, biztos pusztulásba taszítod magadat és minket is. Minden azon múlik, összetartunk-e.

- Hagyd, hogy magam gondoskodjam magamról - vetette ellene a lovag -, ha igaz volna is, amit mondasz, elpusztulok inkább, mintsem továbbra is az orromnál fogva vezess.

- Semmi, semmiféle bizonyíték nem győz meg őszinteségemről? - tette fel a kérdést Ellislaw aggodalmasan. Reggel még sértésként utasítottam volna vissza az alaptalan gyanúsítgatást; csakhogy ilyen helyzetben, amilyenbe most kerültünk...

- Úgy érzed, hogy őszintének kell mutatkoznod? - vágott vissza Sir Frederick. - Ha ezt akarod elhíttetni velem, egyféleképpen győzhetsz meg: érdekel, hogy még ma este megkapjam leányod kezét.

- Máris? Ez lehetetlen - válaszolta Vere -, gondold meg, nemrég mennyire magánkívül volt még, s gondolj a sok tennivalóra, ami ránk vár.

- Csak az érdekel, hogy az oltár előtt hűséget esküszik-e nekem. Van kápolna a várban, s Hobbler tiszteletes úr körünkben. Ezzel bizonyíthatod, hogy szótartó vagy, s meglátod, szívünk, kezünk újra összeforr. Ha most, amikor annyi minden sürget, nem vagy hajlandó mellém állni, hogyan bízom meg benned holnap, midőn visszavonhatatlanul elköteleztem magam vállalkozásodnak?

- Ezt úgy értsem, hogy barátságunk ismét a régi, ha még ma este a vőm lehetsz? - kérdezte Ellislaw.

- Rendületlenül és megbonthatatlanul - felelte Sir Frederick.

- Akkor hát - mondta Vere úr -, bár kérésed elsietett, tolakodó is, személyemre nézve pedig sértő, rendben van, Sir Frederick, add a kezéd, hozzád adom a leányt.

- Ma este?

- Még ma este - felelte Ellislaw -, mielőtt tizenkettőt üt az óra.

- Remélem, az ő beleegyezésével - mondta Mareschal -, mert szavamat adom mindkettőtöknek, urak, ha a kisasszony szándékát semmibe veszitek, nem fogok mélán szemet hunyni fölötte.

- Megint tüzel ez a forrófejű - morogta Ellislaw, majd fennhangon: - Az ő beleegyezésével? Minek nézel te engem, Mareschal? Feltételezed, hogy a lányt meg kell védened velem, az apjával szemben? Nyugodt lehetsz, Isabellának nem lesz kifogása Sir Frederick Langley ellen.

- Helyesebben, az ellen, hogy felvegye a Langley nagyságos asszony nevet? No, hisz semmi kétség, sok nő szeretne ilyen választás elé kerülni; meg is követem uraságtokat, de ez a váratlan követelés és váratlan beleegyezés némi aggodalmat keltett bennem iránta.

- Nekem csak az okoz gondot, hogy a leánykérést elsietettnek érzem - mondta Ellislaw -, de talán, ha Isabella nem mutat hajlandóságot, Sir Frederick megfontolja...

- Nem fontolok meg semmit, Vere uram. Add a leányod kezét ma este, vagy faképnél hagylak, akár éjfélkor is - válassz, ez az utolsó szavam.

- Kérésed teljesítem - mondta Ellislaw -, maradj itt, irányítsd a hadi felkészülést, én pedig megyek, és felkészítem a leányt, hogy ne érje váratlanul a hirtelen fordulat.

Ezzel otthagytá a vendégcsereget.

Tizennegyedik fejezet

Osmond gróffal jött eskümért atyám.

Szörnyű perc! Tankréd, szívem, te álnok Osmond!

TANKRÉD ÉS SIGISMUNDA

Vere úr, akinek hosszú idők folyamán vérévé vált a színlelés, és képes volt olyan testtartást felvenni, úgy lépdelni, ahogy az család céljának leginkább megfelelt, végighaladt a kőfolyosón, felment a lépcsőn Vere kisasszony első emeleti lakrészé felé. Oly szaporán, keményen és határozottan lépkedett, mint akinek roppant fontos dolga akadt, s biztos abban, hogy vállalkozását siker koronázza. Ám midőn elég messze távolodott az uraktól ahhoz, hogy ne hallhassák, a lelkét megülő kétség és félelem lelassította, tétovázóvá tette lépteit. Az előszobába érve megállt, hogy összeszedje gondolatait, rendezze érveit, mielőtt belépne leányához.

„Volt-e valaha emberfia ennél szorongatottabb és nyomasztóbb helyzetben? - motoszkált szüntelenül a fejében. - Ha most felbomlik szövetségünk, aligha lehet kétség afelől, hogy a kormány halállal fizet a felkelésben vállalt vezérségemért. Avagy, tegyük fel, ha életem megmentése végett hirtelen behódolnék, nem a legteljesebb romlás várna rám akkor is? Ratcliff-fel végérvényesen szakítottam, áskálódáson, fenekedésen kívül mást nemigen várhatok tőle. Nyomorult, becstelen csavargó módjára kódoroghatok, annyim sem lesz, amiből szűkösen eltengődjem, amivel feledtessem a gyalázatot, melyet politikai pálfordulásomért rám kennek honfitársaim, azok is, akiket cserbenhagytam, sőt azok is, akikhez átpártoltam. Erre jobb nem gondolni. Igen ám, de van-e más választás e sorson és a hitvány akasztófán kívül? Egy kiút kínálkozik: ha a férfiakat kiengesztelem. Hogy ez megtörténjék, ígéretet tettem Langleynek, hogy még éjfél előtt megkapja leányom kezét, Mareschalnak pedig, hogy a leány kényszer nélkül dönthet. Egyetlenegy ellenszere lehet a biztos pusztulásnak, az, ha Isabella igent mond utált kérőjének, méghozzá haladék nélkül, ami ellenszenvet váltana ki belőle akkor is, ha történetesen rajongana érte. De bíznom kell jellemének regénybe illő nagylelkűségében. S ha mégoly sötét színekben ecsetelném is esetleges engedetlenségének következményeit, túlozni semmiképpen sem fogok.”

Miután csüggetegen ekképp meghányta-vetette magában, hányféle csapda leselkedik rá, belépett leánya szobájába, minden idegszálával ügyelve, hogy kellő meggyőző erővel adja elő érveit. Bármennyire is ravasz és számító ember volt, a természetes jóérzés nem halt ki belőle annyira, hogy ne nyugtalanítsa az a szerep, amelyet magára vállalt a kötelességtudó és ragaszkodó gyermek érzelmeivel folyó játékban. Ám az a gondolat, hogy ha sikerrel jár, leányát kedvező házasság révénbe csalogatja, míg ha kudarcot vall, önmagát is elveszejt, csakhamar eloszlatta minden aggályát.

Midőn belépett, Vere kisasszony öltözőszobája ablakánál ült, fejét kezébe hajtotta, s vagy szendergett, vagy gondolataiba merült, de oly mélyen, hogy apja jöttére meg se rezdült. Az apa arcán a mély megrendülés és jóakarát mázával közeledett a leányhoz, leült melléje, s hogy észrevétesse magát, gyengéden megfogta a leány kezét, s e mozdulatát nem mulasztotta el mély sóhajással kísérni.

- Apám! - szólt Isabella merengéséből felrezzenve, s hangjába egyaránt vegyült félelem, öröm és gyermeki ragaszkodás.

- Igen, Isabella - mondta Vere úr -, a te boldogtalan édesapád van itt, azért jött, hogy meggyónja bűnét, s bocsánatodért esedezzen azért, amit túláradó szeretetében ellened elkövetett, s egyben örökre búcsút vegyen tőled.

- Miről beszélsz, apám? Búcsúzni jöttél? Mit jelentsen ez? - kérdezte Vere kisasszony.

- Igen, Isabella, nem tréfálok. De mindenekelőtt hadd kérdezzem meg, nem motoszkált benned a gyanú, hogy tegnapi furcsa kalandodban nekem is volt némi szerepem?

- Neked, apám? - csodálkozott Isabella, de hangja megbicsaklott a megdöbbenéstől, hogy apja milyen jól olvasott a lelkében, ugyanakkor restellte s rettegett is attól, hogy felfedje megalázó és természetellenes bizalmatlanságát.

- Jól sejtettem - folytatta Vere úr -, tévovázásod elárulja, hogy bujkált benned ilyen gondolat, s most fájdalmas kötelességem bevallani, hogy gyanúd nem volt alaptalan. De hallgasd meg, miért tettem, amit tettem. Egy rossz pillanatomban engedtem Sir Frederick Langley unszolásának, minthogy lehetetlennek tartottam, hogy hosszú ideig húzódozz olyan házasságtól, amelynek előnyeit leginkább te élvezhetnéd. Még rosszabb pillanatomban arra szövetkeztem vele, hogy közösen fogunk cselekedni, az előzőtt uralkodót visszahelyezzük jogaiba, s visszaállítjuk honunk függetlenségét. Túl korai bizalmamat a maga hasznára fordította, s most kezében van az életem.

- Az életed, apám? - rebegte Isabella.

- Bizony, Isabella - folytatta az apja -, annak élete, aki neked életet adott. Mihelyt megsejtettem, hogy elvakult rajongása (mert hogy igazságosak legyünk, szerintem esztelen viselkedése abból fakad, hogy túlon túl szenvedélyesen ragaszkodik hozzád), szóval, midőn rájöttem, hogy ez a rajongás hova ragadhatja, megpróbáltam kivágni magam a kényszerhelyzetből, amelybe kerültem, ezért elfogadható ürügyet kerestem, hogy néhány hétre eltávolítsalak körülölem. Evégett néhány hónapra titkon egy párizsi kolostorba akartalak küldeni, anyai nagynénédhez, ha a házasságot illetően hajthatatlannak mutatkoznál. Sorozatos véletlenek folytán azonban visszahoztak ama nyugalmat és biztonságot nyújtó helyről, amelyet ideiglenes szállásodul kijelöltem. Megvonta tőlem a sors utolsó lehetőségét is annak, hogy könnyítsek helyzetemen, nem maradt más hátra, áldásom adom rád, és rábízlak Ratcliff úrra, aki nemsokára elhagyja a várat. Az én sorsom hamarosan megpecsételődik.

- Magasságos ég! De hisz ez lehetetlen! - szólt döbbenten Isabella. - Ó, miért is mentettek ki a fogságból, ahová te juttattál engem? Vagy miért nem tudattad velem szándékomat?

- Gondolkozz, Isabella. Elvártad volna, hogy kiteregessem előtted, milyen számító konoksággal tör Langley célja felé, hogy ezzel rontsam szemedben hitelét, azért a férfiét, akinek teljes szívemből segíteni szerettem volna? Kitarulkozhattam-e ennyire, miután szavamat adtam, rajta leszek, hogy megkedveltesselek vele? De mindez már a múlté. Mareschallal együtt úgy döntöttünk, hogy férfiak módjára halunk meg: érted pedig annyit tehetek, hogy biztos fedezettel elkísértetlek innen.

- Mily szörnyűség! és nincs más kiút? - kérdezte az ifjú hölgy elborzadva.

- Nincs gyermekem - felelte gyöngéden Vere úr -, hacsak az nem, de nem hiszem, hogy apádnak ilyen tanácsolnál, hogy elsőként siessen elárulni barátait.

- Ó, nem, nem! - vágta rá a leány rémülten, mintha kísértést hessegetne el magától. - És nem nyújt reményt semmi, de semmi? Sem elbujdosás, sem egyezkedés, sem könyörgés? Térdet hajtok hát Sir Langley előtt!

- Hasztalan alázkodnál meg; ő kitart elhatározása mellett, ugyanígy én is eltökéltem, hogy vállalom, amit a sors kimért rám. Egyetlen feltétellel áll el szándékától, de hogy mi az, sosem árulom el neked.

- Mondd meg, mi az, kérve kérlek, drága apám! - könyörgött Isabella. - Mit kérhet, amit ne adnánk meg neki, csak hogy elhárítsuk fejed felől a fenyegető vészt?

- Erről, Isabella - mondta Vere úr kenetteljesen -, nem szerezhetsz tudomást, legalábbis addig, mígnem apád feje lehull a vérétől lucskos vesztőhelyre; akkor majd megtudod, milyen áldozattal menthetted volna meg a haláltól.

- Miért nem tudhatom meg most? - kérlelte Isabella. - Attól tartasz, hogy nem vállalom mindent, csak hogy életben maradj? Örökségnek azt hagynád rám, hogy élethossziglan furdaljon a lelkiismeret, valahányszor arra gondolok, hogy sírba szálltál, holott lett volna mód útját állni a közelgő balsorsnak?

- Engedek hát, gyermekem - mondta Vere úr -, minthogy kényszerítesz, mondjam meg, amit ézerszer inkább elhallgatnék, kénytelen vagyok elárulni: váltságul azt kéri, és semmi mást, hogy megkapja a kezed, hogy legyen meg a nász még ma, éjfél előtt!

- Még ma este, apám? - hökkent meg az ifjú hölgy, összeborzadva a javallattól. - És ezzel a férfival? Mit férfival? Egy szörnyeteggel, aki úgy akarja megkapni a lányt, hogy halállal fenyegeti az apját - nem, ez lehetetlen.

- Jól látod, gyermekem - felelte az apja -, ez valóban lehetetlen; és mi jogon, hogyan kívánhatnám, hogy ekkora áldozatot vállalj? A természetnek az a rendje, hogy az öreg pusztuljon, felejtse el, aki meg fiatal, éljen boldogul.

- Hogy apám halálra szánt, s csak leánya mentheti meg! - de hisz ez, már megbocsásson, édesapám, de hisz ez hihetetlen! Te azt kívánod, hogy elfogadjam döntésedet. Tudom, az vezérel, hogy hited szerint így lehetek boldog, ezt a rémmesét pedig azért találtad ki, hogy kezessé tégy, és elfojtsd viszolygásomat.

- Az én leányom - felelte Ellislaw, s hangjában a sértett tekintély küszködött az atyai érzéssel -, az én magzatom azzal gyanúsít, hogy mesét költök, hogy így ingassam meg érzelmeiben! De túrnöm kell, sőt, hogy a gyanúsítást elhárítsam, még bizonykodnom is. Tudod, hogy Mareschal, unokatestvéred becsülete mily makulátlan. Tekints hát bele a levélbe, amit most írok majd neki, s ítéld meg válaszából magad, hogy a veszély, amely bennünket fenyeget, valóságos-e, s hogy elkerülésére nem tettem-e meg minden tőlem telhetőt?

Leült, papírra vetett néhány sort, átnyújtotta Isabellának; a leánynak ismételt nekifoháskodással, szemét, agyát megerőltetve sikerült valamit kihámozni az értelméből. A levél így szólt:

Drága unokatestvérem!

Miként várható volt, leányomat Sir Frederick Langley elsietett sürgető követelőzése kizökkentette kedélyéből. Képtelen felfogni, hogy helyzetünk mily veszélyekkel terhes, s ugyanúgy azt is, hogy mennyire kiszolgáltatottjai vagyunk kérőjének. Az utóbbinál, az ég szerelmére kérlek, vedd latba tekintélyedet, álljon el szándékától, melyet leányommal sem nem tudok, sem nem akarok erőszakkal elfogadtatni. Ez ellentmondana mind az ő érzelmeinek, mind a jó ízlésnek és az illendőségnek. Szívességedet előre is köszönve, szerető unokatestvéred:

R. V.

Nincs semmi csodáltnivaló azon, hogy ebben a feldúlt lelkiállapotban, midőn a betűk táncoltak szeme előtt, s kavargó elméje alig tudta befogadni a látottakat, Vere kisasszony figyelmét szükségszerűen elkerülte valami: az, hogy a levél jobbra a tervezett házasság módjával, időpontjával hozza összefüggésbe szabódását, nem pedig azzal, hogy mennyire borzad kegyeibe ajánlott kérőjétől. Vere úr megrázta a csengőt, a levelet átadta a besiető szolgának, hogy kézbesítse Mareschalnak, majd felkelt a székről, szótlanul, izgatottan járt-kelt fel-alá a helyiségben mindaddig, amíg a válasz megérkezett. Az üzenetben ez állt:

Szeretett rokonom, a grófot megpróbáltam rávenni arra, amit üzenetemben szóba hoztál, de merev és hajthatatlan, akár a kőszikla. Őszintén fájjalom, hogy unokahúgomnak le kell mondania - ha mégoly csekély mértékben is - a hölgyeket megillető jogokról. Mindazonáltal Sir Frederick hajlandónak mutatkozik arra, hogy mihelyt a szertartás befejeződik, velem együtt elhagyja a várat, amikor is hadba szólítván híveinket megindítjuk a felkelést. Bízhatunk tehát abban, hogy az ifjú férjet fejbe kólintják, mielőtt újra meglátná újdonsült feleségét, ennek folytán Bellnek ragyogó esélye van arra, hogy Lady Langley legyen à très bon marché.⁸ Ami a többi illeti, csak annyit mondhatok, hogy ha Bell egyáltalán hajlandó a frigyre, most nincs itt az ideje követni magát, hanem az én szépséges húgocskámnak bele kell törődnie, hogy a házasság egykettőre megtörténik, mert különben hosszú ideig vezekelhettünk, azaz jobban mondván nemigen lesz időnk a vezeklésre. Egyelőre ennyi elég is arról, akiben támogatóra talált a te szerető rokonod:

R. M.

P. S. Isabellának hozd tudomására, hogy inkább magam metszeném el a gróf nyakát, hogy ezzel véget vessek az áldatlan helyzetnek, semmint arról kelljen hallanom, akarata ellenére kényszerítették véle házasságra lépni.

Elolvasván a levelet, Isabella kiejtette kezéből, s maga is lehanyatlott volna a székről, ha az apja estében el nem kapja.

- Uram, teremtőm, csak bele ne haljon szegény gyermek! - fohászkodott Vere úr, ami arra vallott, hogy a természetes érzelmek még az ő lelkében is felülkerekedtek az önző mesterkedés indulatain. - Nézz rám, Isabella, nézz rám, gyermekem, történjék bármi, te nem lehetsz az áldozat. Úgy akarok elbukni, hogy téged boldognak tudjalak... Ha könnyezni fog a síromon, nem bánom, de hogy gyalázza majd emlékemet, azt nem tűrhetem. - Beszólított egy cselédet. - Menj, kéretem Ratcliff urat, de azonnal.

Eközben Vere kisasszony elfehéredett, kezét görcsösen összekulcsolta, szemét lehunyta, ajkát összeszorította, mintha a görcs, amellyel érzelmeit visszafojtotta, testi mivoltára is áterjedne. Majd fejét felszegve mélyet sóhajtván határozottan kijelentette: - Apám, beleegyezem a házasságba.

- Nem vállalhatod... nem vállalhatod... gyermekem... édes gyermekem... nem vállalhatod a biztos gyötrelmet csak azért, hogy engem megóvj a bizonytalan veszélyektől.

E szavak tolultak Ellislaw nyelvére; s amilyen furcsa és ingatag az ember, még igazat is mondott, szíve futó érzelmeire hallgatva.

- Apám - ismételte Isabella -, beleegyezem a házasságba.

⁸ Nagyon olcsón.

- Nem, gyermekem, ne tedd, legalábbis most ne... megalázkodunk, és haladékat kérünk tőle; ám gondold csak bele, Isabella, ha ezt a teljesen okatlan viszolygást le tudnád győzni magadban, egyéb tekintetben micsoda házasságod lenne! Vagyon... méltóság... tekintély.

- Apám! - hajtogatta Isabella -, már beleegyezésemet adtam.

Úgy tűnt, mintha kifogyott volna a szóból, s képtelen arra is, hogy más kifejezést adjon annak, amit nagy megerőltetéssel kikényszerített magából.

- Az ég áldjon meg, gyermekem! Az ég áldjon meg! És meg is fog áldani gazdagsággal, vígsággal és hatalommal.

Vere kisasszony erőtlen hangon azt kérte, hadd maradhasson egyedül az este hátralevő részében.

- No és nem fogadnád Sir Fredericket? - kérdezte az apja mohó kíváncsisággal.

- Magamhoz engedem - felelte a lány -, magamhoz engedem, ott és amikor kell; most azonban nyugalmat szeretnék.

- Ahogy óhajtod, drágaságom; a zaklatástól mindig kímélni foglak, ha egy mód van rá. De ne neheztelj emiatt Sir Frederickre, ez nála a túlárado szenvedély jele.

Isabella türelmetlen mozdulatot tett a kezével.

- Bocsáss meg, gyermekem, mennem kell. Az ég áldjon. Tizenegykor, ha te előbb nem hívnál, tizenegykor felkereslek.

Apja távoztával Isabella térdre rogyott. - Segítsenek az égiek, hogy sikerüljön, csak ők segíthetnek. Ó, szegény Ernscliff! ki vigasztalja meg őt? és milyen megvetéssel ejti majd ki nevét, aki reggel még csüggött a szaván, este pedig másnak adta magát! De hadd gondoljon bármi rosszat rólam, az is jobb, mintha megtudná az igazságot. Csak hadd ócsároljon; ha enyhíthetek csak egy parányit is fájdalmán, vigaszom lesz tisztelete elvesztéséért.

Isabellát elfogta a zokogás: hiába próbálta újra meg újra elkezdni az imát, amelyhez az imént térdre ereszkedett, nem sikerült lecsillapodnia annyira, hogy egész valóját átadhassa az áhítatnak. Ekként küszködött-vívódott magában, midőn lassan kinyílt szobájának ajtaja.

Tizenötödik fejezet

És előttük, a barlang fénytelen
Mélyén gubbad a férfi, odalenn,
Keserves gondokba merülve.

EDMUND SPENSER: TÜNDÉRKIRÁLYNŐ

(Székely Magda fordítása)

Ratcliff zavarta meg Vere kisasszonyt bánatában. Ellislaw-nak vissza kellett volna vonnia a parancsot, amellyel őt ide szólította, erről azonban roppant izgalmában tökéletesen megfeledkezett. - Hívatott, Vere uram - e szavakkal toppant be a szobába, csak azután nézett jobban körül: - Ön van itt, Vere kisasszony? Egyedül! S térden! méghozzá könnyeket hullajtva!

- Hagyjon magamra, hagyjon magamra, Ratcliff úr! - kérlelte a boldogtalan leányzó.

- Nem tehetem - válaszolta Ratcliff -, annyiszor kértem már bebocsátást, hogy elbúcsúzhassam öntől, mindannyiszor hiába, most végre atyja hívatott. Ne engem okoljon hát, ha merésznek vagy tolakodónak látszom. A kötelesség kényszerít erre.

- Képtelen vagyok most odafigyelni önre, képtelen vagyok társalogni, Ratcliff úr. Fogadja legjobb kívánságaimat, és az ég szerelmére, hagyjon magamra.

- Csak annyit áruljon el - makacskodott Ratcliff -, igaz-e, hogy ez a förtelmes házasság létrejön, s még ma éjjel? A cselédek erről beszélgettek, amint a fölépcsőn felfelé jöttem. A fülem hallatára hangzott el a parancs, hogy a kápolnát készítsék elő.

- Kíméljen, Ratcliff úr - felelte a szerencsétlen ara. - Megkínzott tekintetemből ön is megítélheti, mennyire gyötörnek kérdései.

- Házasságot köt Sir Frederick Langleyvel? És még ma éjjel? Ennek nem szabad, nem lehet, nem kell megtörténnie.

- Már pedig meg kell lennie, Ratcliff úr, különben apám sírba jut.

- Úgy, már értem - válaszolta Ratcliff -, és ön feláldozza magát érte, aki... Ám legyen, a gyermeki erény hadd oldozza fel az apa vétkeit... Nem most van az ideje, hogy ezeket felhánytorgassuk... Mit tehetnénk? Az idő sürget. Most csak egyetlen megoldást látok, huszonnégy óra elteltével talán több is eszembe jutna... Vere kisasszony, egyetlen lényt ismerek, akinek módja van az önt üldöző balsors elé gátat emelni, az ő pártfogását kell kikönyörögnie.

- És ki az a lény - tudakolózott Vere kisasszony -, akinek ilyen hatalma van?

- Ne rettenjen meg, ha kimondom a nevét - szólt Ratcliff, ezzel közelebb lépett, és halkán, de határozottan mondta: - Az, akit Elshendernek, a Sökkövű Mocsár Magányos Öregjének hívnak.

- Ön elvesztette a józan esztét, Ratcliff úr, vagy tán más alkalomra illő tréfával csúfot üz nyomorúságomból?

- Én éppoly józan vagyok, mint ön - felelt tanácsadója. - Nem üzök ízetlen tréfát semmiből, legkevésbé a nyomorúságból, s legeslegkevésbé az ön nyomorúságából. Szavamat adom rá, hogy ennek a lénynek, aki nem olyan, mint amilyennek látszik, hatalmában áll, hogy megmentse önt e gyűlölt frigtől.

- És az is, hogy apámat épségben-egészségben megtartsa?

- Még az is, de mennyire! - érvelt tovább Ratcliff -, ha ügyét elébe tárja; de hogyan eszközöljünk ki meghallgatást a Remeténél?

- Ezt bízra rám - mondta Vere kisasszony, amint eszébe villant a Törpéről kapott rózsá. - Nem felejtettem el neked mondott szavait: forduljak hozzá segítségért, ha bajban vagyok, s emlékeztetőnek egy rózsát adott neked. Azzal nyújtotta át, hogy meglátom, mielőtt elhervadna, támogatására szorulok. Lehetséges, hogy amit mondott, nem csak egy őrült elme képzelgése volt?

- Ettől ne féljen, ne is kételkedjék - nyugtatta Ratcliff -, de most a legfontosabb, hogy ne vesztegessük az időt. Szabadon mozoghat? Nem figyelik?

- Úgy tudom, nem - mondta Isabella. - De mire akar rávenni?

- Osonjon ki, de tüstént, a várból - bízta Ratcliff -, vesse magát e nem mindennapi ember lába elé, aki úgy él, olyan körülmények között, mintha a legkoldusabb ember lenne a világon, s mégis az ön sorsát kedvezőre fordíthatja. A vendégek meg a cselédek javában tivornyáznak, a vezérek ármányos terveiket szövögetik, a lovam az istállóban útra készen, de önnek is felnyergelek egyet, s a kis kertkapunál várom. Bízom hűségemben, ne vonakodjék megtenni azt, ami az egyetlen módot kínálja, hogy megóvja magát a szörnyű sorstól, amely Sir Frederick Langley asszonyára vár.

- Ratcliff uram - mondta Vere kisasszony -, ön mindig tiszta jellemű, feddhetetlen ember hírében állt, s a fuldokló minden szalmaszála belekapaszkodik. Bízom önben, követni fogom tanácsát. Találkozunk tehát a kertkapunál.

Ratcliff távoztával a lány bereteszte a lakrész külső ajtaját, s az öltözőjéhez vezető hátsó lépcsőn lesietett a kertbe. Amint lefelé haladt, felötlött benne a gondolat: jobb lenne tán, ha visszalépne a kudarcra ítélt, hajmeresztő tervtől, amelyhez hebehurgyán beleegyezését adta. Ám amint elhaladt a titkos ajtó mellett, amely a hátsó lépcsőről a kápolnába nyílt, megütötte a fülét a bent rendezkedő cselédasszonyok cserfelése.

- Hozzáadják? Ilyen mihaszna emberhez? Ez már több a soknál! Bármit csak ezt nem.

„Mennyire igazuk van, mennyire igazuk van - kapott a szón Vere kisasszony -, bármit, csak ezt nem.”

Hanyatt-homlok rohant a kertbe. Ratcliff állta a szavát, a lovak felnyergelve várták a kertkapunál, s egy-két perc múltán máris gyors iramban nyargaltak a Magányos Öreg kalyibája felé.

Egy darabig kedvezett az út, s oly széleseben futottak a lovak, hogy nemigen válhattak szót egymással; ám midőn egy kapaszkodóhoz értek, amelyen épp csak hogy kocogni tudtak, Vere kisasszonynak újabb gyötrő gondolata támadt.

- Ratcliff úr - megrántva lova kantárját -, álljunk el ettől a kalandtól, melybe bár beleegyeztem, csupán feldúlt lelkiállapotomban tettem. Tudomásom van róla, hogy a köznép úgy tartja: ez az ember természetfölötti erők fölött rendelkezik, és folyton túlvilági lényekkel cimborál. Szeretném tudtára adni, hogy én egyrészt nem ülök fel az ilyen mendemondának, másrészt, ha hinnék létezésükben, vallásos érzületemnél fogva nyomorúságomban sem bátorkodnék hozzá folyamodni.

- Abban a hiszemben voltam, Vere kisasszony - válaszolta Ratcliff -, meg sem fordul a fejében, hogy én hitelt adok az efféle badarságoknak, hisz nyitott könyvként olvashatott jellememben és gondolataimban.

- De az ilyen teremtménynek - faggatózott Isabella -, aki maga is ágrólszakadtnak látszik, mi más módon lehet hatalmában, hogy engem megsegítsen?

- Vere kisasszony - szólt Ratcliff pillanatnyi szünet után -, engem ünnepélyes eskü köt titoktartásra. Meg kell elégednie azzal, ha további magyarázkodás nélkül szavamat adom rá, hogy van hozzá hatalma, ha akarja, önnek csak rá kell bérnia. Biztos vagyok benne, hogy ön erre képes is.

- Ratcliff úr - folytatta Isabella -, de hát ön sem tévedhetetlen, tölem viszont határtalan bizalmat vár.

- Hadd emlékeztessen, Vere kisasszony - válaszolta Ratcliff -, hogy amikor ön emberieségtől vezetve arra kért, járjak közben atyjánál Haswell és megtiport családja ügyében, midőn kérlelt, hogy vegyem rá olyasmire, amitől természeténél fogva irtózik, hogy bocsássa meg a sérelmet, s engedje el a büntetést, akkor én azt a feltételt szabtam, hogy nem faggat, mint fogom meggyőzni. Akkor ön nem látott okot arra, hogy bizalmatlan legyen, ne kételkedjen hát most sem.

- De milyen különként él az az ember - folytatta Vere kisasszony -, mennyire magánakvaló, mennyire idomtalan, köztudott, hogy minden szavában az emberek iránti gyűlölet sistereg! Ratcliff úr, mit gondoljak hát róla, ha valóban olyan csodatévő ereje van, mint amelyet ön tulajdonít neki?

- Ez az ember, kisasszonykám, katolikus hitben nőtt fel, olyan felekezetben, amelyik ezrével formált embereket, akik lemondtak vagyonról, hatalomról, s önszántukból az övénel is ridegebb sanyarúságot vállaltak.

- Ő azonban csöppet sem látszik vallásosnak - vetette közbe Isabella.

- Nem - felelte Ratcliff -, a világot annyira megutálta, hogy elfordult tőle, de anélkül, hogy bármiféle babona megfertőzte volna. Azt még talán elmondhatom önnek, hogy roppant vagyonba született, amelyet szülei azzal kívántak gyarapítani, hogy hozzáadnak egy rokon leányt, akit e célból a saját házuknál neveltek. Ön látta, hogy ez az ember milyen; elképzelheti, mit gondolt a leány a neki szánt jövődőről. Ennek ellenére, minthogy külsejét megszokta, úgy látszott, nem vonakodik, s annak a személynek a barátai akiről beszélek, nem kételkedtek abban, hogy e férfi bámulatra méltó ragaszkodása, pallérozottsága, sok-sok vonzó tulajdonsága eloszlatták kiszemelt jegyesében az ösztönös viszolygást, amely minden bizonnyal elfogta e visszataszító külső láttán.

- És helyesen vélekedtek? - kérdezte Isabella.

- Mindjárt elmondom. Őbenne legalábbis állandóan élt annak a tudata, hogy nyomorék; követte, mint valami kísértet. Nekem, vagyis annak, akiben megbízott, sokszor kijelentette: „Hiába is mondasz bármit, szánandó, világból kitagadott nyomorult vagyok, jobb lett volna, ha megfojtanak a bölcsőmben, de nem, felneveltek, hogy réme legyek a világnak, amelyben hányódom!” Hiába próbálták meggyőzni arról, hogy a külső érdektelen, ami a bölcséletből nyilvánvalóan fakad, s arra sem sikerült rábírni, hogy többre becsülje az értelmet a talán vonzóbb testi adottságoknál. „Értelek - szokta válaszolni -, de belőled a szenvtelen sztoicizmus beszél, vagy jobb esetben a baráti elfogultság. Vedd azonban bármelyik általunk ismert könyvet, kivéve az élettől messze távolodó filozófiaiakat, melyek persze nem is találnak visszhangra velünk született érzelmeinkben. Nem úgy beszélnek-e a külsőről, legalábbis az olyanról, amelyet borzongás és utálat nélkül elviselhetünk, mint ami igen lényeges tartozéka a barátnak is, és még inkább a kedvesnek. A magamfajta idomtalan szörnyszülöttet nem rekeszti-e ki a természet rendje a legszebb örömeiből? Mi más, mint

gazdagságom tart vissza mindenkit, talán még Letitiát és téged is, attól, hogy engem, mint nem e világból való torzszülöttet messze elkerüljete? Sőt, nem gyűlölnék-e még jobban, midőn arra gondolnak, hogy az emberiség elfajzott hasonmása vagyok, mint egynémely állatfajta, amelytől épp azért riad meg az ember, mert önmaga torzképét látja benne?”

- Egy örült agyrémei - jegyezte meg Vere kisasszony.

- Nincs igaza - intette le pártfogója -, hacsak nem nevezzük örültnek, ha valaki az ilyesmire módfelett, már-már betegesen érzékeny. Mindazonáltal nem tagadom, hogy ez az érzés és a rettegés olyan szélsőségekbe hajszolta, melyek arra vallottak, hogy elméje megháborodott. Mintha szükségét érezte volna, hogy buzgón, persze nem mindig helyénvalóan nagylelkűsködjön, pazaroljon, s ennek révén visszalopja magát az emberek közé, akik közül - hite szerint - a természet kutasztotta. A jótékonytságot, amely rendkívüli mérvű, természetes emberszeretetéből fakadt, mértéktelenül gyakorolta, s ebben is az a csalóka gondolat vezette, hogy neki többet kell nyújtania, mint másnak - úgy szórta a kincseit, mintha megvesztegetni akarná az embereket, hogy befogadják maguk közé. Mondanom sem kell, hogy az adományokat, amelyek e szeszélyes forrásból fakadtak, gyakran nemtelen célra használták, s bizalmával nemegyszer galádul visszaéltek. E csalódásokat - amelyekből többé-kevésbé mindenkinek kijut, kivált azoknak, akik nyakra-főre jótékonykodnak - az ő zaklatott képzelete a torz termete keltette gyűlöletnek és az emberek megvetésének tulajdonította. De talán untatom is, Vere kisasszony.

- Dehogy, egyáltalán nem, csak egy pillanatra kalandozott el a figyelmem; nagyon kérem, folytassa.

- Nem tudok rá példát - folytatta Ratcliff -, hogy valakinek ennyire szenvedélyévé vált volna az önkínzás. A gúny, amely a csöcselék, s a vigyor, amely amazoknál sokkalta szívtelenebb osztályosai részéről áradt feléje, oly gyötrelmet okozott neki, amely felért a kerékbetöréssel. Az utcán a köznép röheje kísérte, ha társaságban leányoknak bemutatták, fojtott kuncogás, vagy a még bántóbb rémület fogadta: ez az ő szemében annak a bizonyága volt, hogy a világ valójában hogyan vélekedik róla, hogy szörnyszülöttnek tartja, akit a társadalom értékrendje szerint nem bocsáthatnak magukhoz, s hogy bölcsen ítél, amikor elhatározta: többé nem érintkezik környezetével. Csupán két ember hűségében és őszinteségében látszott megbízni: jegyesében és rendkívüli mód tehetséges barátjában, aki - minden jel szerint - feltehetőleg nemcsak színleg, hanem szívből ragaszkodott hozzá. Legalábbis a tisztesség ezt kívánta volna, minthogy az, akinek ön most látogatására készül, valósággal elhalmozta jótéteményeivel. Történetem hősének szülei rövid időn belül követték egymást a sírba. Haláluk miatt a házasságot elhalasztották, noha az időpontot már korábban kitűzték. A lány e késedelem miatt láthatóan nem nagyon bánkódott, s ez meglepetést keltett. Ámbár arról, hogy szándékát megváltoztatta volna, nem árult el semmit, úgyhogy a gyásznapi eltelével újra kitűzték az esküvő napját. A szóban forgó barát ez idő tájt állandóan a Hallban tartózkodott. Így történt, hogy egy végzetes pillanatban, barátja unszolására, csatlakoztak egy vidáman iszogató, népes társasághoz, amelyben különböző politikai pártállású urak verődtek össze. Valamin összeszólalkoztak; a Törpe barátja néhányadmagával kardot rántott, ekkor a földre teperték, s diadalmas ellenfele kicsavarta kezéből a kardot. Dulakodás közben épp a Törpe lábához zuhantak, akiben - bármily torz és nyomorúnak tűnt termete - roppant erő és vad szenvedély lakozott. Kardot ragadott, s barátja ellenfelének szívébe döfte.

Perbe fogták, s a bíróság csak nagy nehezen, egyévi súlyos rabság fejében mentette fel az emberölésért járó büntetéstől. Ez a balszerencsés eset teljesen összetörte, annál is inkább, mert az áldozat remek ember volt, s mielőtt kardot rántott, csúnya sérülést, mély sebeket kapott. Ettől kezdve azt tapasztaltam... bocsánat... a beteges érzékenység rohamai, melyek kínozták

ezt a szerencsétlent, most még dühödtebbé váltak az önvádtól, amire, ha valaki, ő igazán nem volt felkészülve, elviselni pedig, mikor már viselnie kellett, teljességgel képtelen volt. A kínoknak e rohamait menyasszonya előtt sem tudta elleplezni; tartozunk megmondani azt is, hogy ezek riasztó, sőt félelmetes jelenetek voltak. Csak az vigasztalta, hogy börtönbüntetése leteltével felesége és barátja társaságában él majd, s így nem kell majd érintkeznie a külvilággal. De csalódnia kellett; mire kiszabadult, barátja és menyasszonya összeházasodtak. Lehetetlen szavakat találni arra, hogy ez a borzalmas megrázkódtatás mennyire meggyötörte ezt a heves természetű embert, akinek lelkét a keserű önvád már amúgy is megviselte, s gyakori képzelgése is eltávolították az emberektől; olyan volt ez, mint amikor a vitorlát tartó utolsó kötél is elszakad, s a bárkát kénye-kedve szerint dobálja a féktelenül tomboló vihar. Orvosi felügyelet alá helyezték. Időlegesen talán bevált volna a kezelés; csak hogy rókalelkű barátja, aki a házasság révén legközelebbi hozzátartozójának számított, hogy hatalmas birtokainak jövedelmét lefölközze, kieszközölte fogságának meghosszabbítását. Akadt azonban valaki, egy alacsony sorból való, de hűséges és áldozatkész barát, aki mindenét a kárvallottnak köszönhette. Ez egyre a méltányosságra hivatkozott, s addig nem nyugodott, amíg pártfogóját szabadon nem engedték, hogy újra birtokba vegye jogos tulajdonát, amely nemsokára kiegészült egykori menyasszonyáéval, minthogy ez fiúörökös nélkül halt meg, s így vagyona őreá szállt mint hitbizományos örökösre. A szabadság és a vagyon azonban nem állította helyre lelki egyensúlyát; a bánat az előbbivel szemben közömbössé tette, az utóbbit pedig csak azért tartotta valamire is, mert lehetővé tette számára, hogy szabadon élhessen különös képzelgéseinek. A katolikus hitet elhagyta, bár meglehet, hogy néhány tétele továbbra is hatott gondolkodására, amelyet szemlátomást teljesen hatalmába kerített az önvád és az emberutálat. Ettől kezdve vagy zarándok- vagy remeteéletet élt, lemondott minden földi jóról, nem önmegtartóztatásból, hanem mert iszonyodott az emberiségtől. Mindazonáltal nem élt még ember, akinek szavai és tettei ennyire messze estek volna egymástól, s olyan hitvány képmutató sem akadt, aki úgy értett volna ahhoz, hogy gazemberségét a jó szándék mezébe öltöztesse, mint ez a nyomorult, ahhoz, hogy embergyűlöletének elvont tételeit olyan viselkedéssel párosítsa, amely természetes nagylelkűségből és szívjóságból fakadt.

- Ratcliff úr, ön továbbra is egy örült hóbortjait ecseteli.

- Egyáltalán nem - felelte Ratcliff. - Azt, hogy képzelete szertelenné fajult, magam sem vitatom. Mint említettem, néha olyan rohamok veszik elő, amelyek már a valódi elmebaj határát súrolják. Én most mindennapi elmeállapotáról beszélek: ez nevezhető rendellenesnek, de hibbantnak semmi esetre sem; ezek az árnyalatok éppúgy egymásba olvadnak, mint azok, amelyek a fényes nappalt az éjféle vaksötétől elválasztják. Az udvaronc, aki vagyona elpredálásával talmi címhez akar jutni, vagy olyan méltóságához, amelyből semmi kézzelfogható előnye nem származik, a fősvény, aki hiú kincseket halmoz, a tékozló, aki elherdálja vagyonát: valamennyien az örültség valamely árnyalatának jegyét hordozzák magukon. Ugyanez vonatkozik azokra a gonosztevőkre, akik elkövetik a bűnt olyan esetben, amikor a józan embert visszarettenti a kísértéstől a tett borzalma, vagy az a meggondolás, hogy leleplezik és lakolnia kell; minden vad szenvedély vagy indulat pillanatnyi elmezavarnak nevezhető.

- Megengedem Ratcliff úr, hogy mindez nagyon elmés bölcselkedés - válaszolta Vere kisasszony -, de már megbocsát, ez semmiképpen sem bátorít arra, hogy felkeressem ily késői órán azt az embert, akinek szertelenségeit ön is csupán emlegetni tudja.

- Hogy megnyugtassam - folytatta Ratcliff -, hadd biztosítsam önt arról, hogy legcsekélyebb veszély sem fenyegeti. De még nem mertem megemlíteni, nehogy megijesszem vele: a kalyibájából észrevehet minket, hiszen az est homályában viskóját már derengeni látom; tovább nem kísérhetem; egyedül kell folytatnia útját.

- Egyedül? Félek.

- Nem hátrálhat meg - folytatta Ratcliff -, én itt maradok és várom.

- Akkor hát nem mozdul el innen - bátorította magát Vere kisasszony -, persze még így is nagy a távolság, nem hallja meg, ha esetleg segítségért kiáltanék.

- Ne féljen semmitől - bízta a kalauza -, vagy legalábbis tanúsítsa a legnagyobb önmérsékletet, s leplezze ijedtségét. Ne felejtse el, az váltja ki belőle a leghevesebb és legszenvedélyesebb dühöt, ha észreveszi, hogy külseje visszatetszést kelt. Ott, a mellett a félig kidőlt fűzfa mellett kell elhaladnia; a bal oldalon menjen, mert jobbra mocsár terül el. Egy időre hát elbúcsúzom. Gondoljon arra, mekkora baj fenyegeti, ez segít majd leküzdeni rettegését és kételyeit.

- Ratcliff úr, Isten önnel - mondta Isabella. - Ha megcsal egy magamfajta szerencsétlent, örökre meghazudtolja szememben tisztas jellemét, melynek feddhetetlenségében és becsületességében megbíztam.

- Igaz szavamra, becsületekre mondom - folytatta Ratcliff egyre hangosabban, amint a lány távolodott -, biztonságban van, nem eshet semmi bántódása.

Tizenhatodik fejezet

.....Az idő és a gond
Gyötörte meg: tán a kegyes Idő
Visszahozza élte szép napjait,
És olyanná lesz, mint volt. Bármi vár
Ránk, felkeressük.

RÉGI SZÍNDARAB

Ratcliff szavait Isabella már nem hallotta, de amint visszapillantgatott, bátorítást merített abból, hogy alakját, ha halványan is, még látta az esti szürkületben. Kis idő múltán azonban Ratcliff árnya beleolvadt a sűrűsödő esthomályba. Mire a Magányos Öreg viskójához ért, már egészen beesteledett. Két ízben is nyúlt az ajtó felé, de kezét mindkétszer visszarántotta, s midőn végre sikerült legyőznie félelmét, a kopogás gyengébben hangzott, mint szíve dobogása. Ezután hangosabban kopogott. Félt ugyan attól, akitől védelmet remélt, de még jobban rettegett attól, hogy a támogatást, amellyel Ratcliff kecsegtette, nem kapja meg, s harmadjára is bezörgetett. Végül, minthogy válasz nem jött, felvett nevén kezdte szólólgatni a Törpét, könyörögvén, hogy nyisson neki ajtót.

- Ki az az utolsó nyomorult - szólt ki a Magányos Öreg szívdermesztő hangon -, aki arra szorul, hogy itt keressen menedéket? Hordd el magad; ha a fűj fészket keres, nem búvik rókalyukba.

- Én vagyok az, apó - rebegte Isabella -, nagy baj hozott ide, ha emlékszel még ígéretedre, te magad kötötted a lelkemre, hogy nehéz órában hozzád fordulhatok, szíved és házad mindig nyitva áll előttem, de attól tartok...

- Nocsak - mordult a Magányos Öreg -, hát te vagy az, Isabella Vere? Mivel bizonyítod, hogy valóban te vagy az?

- Magammal hoztam a rózsát, amit adtál. Még el sem hervadt, a sors, amit megjósoltál, máris utolért!

- Ha te álltad a szavad - mondta a Törpe -, én sem hazudtolom meg a magamét. Szívem és házam, melyet zárva tartok minden más földi lény előtt, befogad téged és bánatodat.

Bentről léptek hangzottak, s kisvártatva mécses fénye lobbant. Csikordult a retesz, meglazultak a pántok, s miközben a zárok egyenként elmozdultak, Isabella szíve mind hevesebben zakatolt. Feltárult az ajtó, s ott állt előtte a Magányos Öreg, torz alakját és ábrázatát megvilágította a lámpa is, amelyet kezében tartott.

- Gyere, kínok gyermeke - szólt a Törpe -, lépd át a keservek házának küszöbét.

Isabella belépett, s gyanakodva figyelte, amint a mécsest az asztalra helyezvén a Törpe legelőször is újra bereteszte az ajtót, a lány ettől még jobban megrémült. A csikorgástól, amely e baljós műveletet kísérte, még inkább megriadt, de emlékezett arra is, amire Ratcliff figyelmeztette, megpróbálta hát összeszedni magát, nehogy bármi jelét adja félelmének. A pisla mécs sápadt fénnel árasztotta el a szobát. Az öreg hellyel kínálta Isabellát a tűzhely melletti padkán, egyébként azonban ügyet sem vetett rá, hamarjában pattogó rőzsetüzet sikerített, amelynek fénye beragyogta az egész kalyibát. A tűzhely egyik oldalán fapalcok álltak, rajtuk néhány könyv, egy-két száraz gyógyfűköteg, továbbá fából kifaragott bögrék meg tányérok. Másik oldalán közönséges kerti szerszámok sorakoztak, vegyesen a barkácsoláshoz használtakkal. Az ágyat hevenyészett dikó pótolta, rajta száraz fű meg avar; aszkéta

nyoszolyája. A viskó belülről tíz láb hosszú, hat láb széles lehetett. Az említetteken kívül egy durva fenyődeszkából ácsolt asztal és két szék alkotta bútortatát.

Ebben a szűk odúban volt hát összezárva Isabella egy olyan lénnel, akinek élete történetéből aligha meríthetett bátorítást. Ellenkezőleg: csúf ábrázatának riasztó idomtalansága majdhogynem babonás félelmet keltett benne. A Törpe átellenben foglalt helyet, busa, bozontos szemöldöke beárnyékolta apró, szúrós, fekete szemét, szótlanul meredt a lányra, mintha egymással viaskodó érzelmei készítenék várakozásra. Isabella halálos sápadtan ült vele szemben, hosszú haja, amelyből a szitáló esti harmat kisimította a hullámokat, csapzottan hullt alá vállára, keblére, olyanformán, mint mikor vihar múltán a zászlók ázottan csüggnék alá a partra vetett hajó árbocáról. A Törpe törte meg elsőnek a csendet. Váratlanul, sürgetően, türelmetlenül szegezte a lánynak a kérdést:

- Miféle balsors hozott ide?

- Az apámat fenyegető veszély, és a te parancsod - felelte a lány halkán, de határozottan.

- S tőlem remélsz segítséget?

- Ha számíthatnék rá - válaszolta a lány alázatos hangon, miként előbb.

- S miből gondolod, hogy hatalmamban áll segíteni? - folytatta a Törpe fanyar mosolyra húzva ajkát. - Olyannak látszom, aki képes bajokat orvosolni? Olyan várban lakom-e, amelynek birtokosa meg tudja védeni otthonát s a rászorulókat? Csupán csúfolódtam veled, amikor biztattalak, hogy könnyíteni tudok bajodon.

- Úgy hát távozzam, és mérkőzzek meg sorsommal, ahogy tudok?

- Maradj - parancsolt rá a Törpe, s felserkenve az ajtó s a lány közé állt, intett Isabellának, hogy üljön vissza a helyére. - Van még megbeszélnivalónk. Miért vár az ember mástól segítséget? Miért nem tud mindenki helytállni önmagáért? Nézz csak körül itt. Én, aki a természet rugdalt mostohagyermeké vagyok, én nem kérek sem szánalmat, sem segítséget senkitől. E köveket én raktam egymásra, ezeket a konyhai alkalmatosságokat tulajdon két kezemmel formáztam, evvel pedig - mondta kaján mosollyal, kezét a mindig magánál hordott tör markolatára tette, kissé kihúzta hüvelyéből, csak annyira, hogy pengéje megvillanjon a tűz fényében -, ha kell, megvédem e nyomorult testben senyvedő szikrát az életemre törő latroktól, akiknek a természet pompás küllemet és erős izmokat adott - evvel visszacsúsztatva tokjába a tört.

Isabella kis híján felsikoltott, de erőt vett magán.

- Az élet - folytatta a Remete - természettől ilyen: magányos, önző és társtalan. Farkas nem fordul farkashoz, ha odúját keresi: keselyű nem hív keselyűt, ha lecsap a zsákmányra.

- És ha szükségükben nem találunk támogatóra - mondta Isabella, bölcsen arra gondolva, hogy a Törpe virágnyelvébe bújtatott érvekkel férközhet hozzá leginkább -, akkor mi történik velük?

- Éhkoppon maradnak, felfordulnak, s rájuk borul a feledés; ez mindnyájunk osztályrésze.

- A vadságban élő törzseké - érvelt Isabella -, s kivált azoké, melyek társat nem tűrő zsákmányszerzésből kényszerülnek fenntartani maguk; de nem a természet törvénye általában; még az alacsonyabb rendűek is szövethetnek közös védelemre. Az emberiség pedig - az emberi faj kipusztulna kölcsönös segítség híján. Attól kezdve, hogy az anya gyermekét babusgatja, addig a pillanatig, amikor a haldokló homlokáról egy jótét lélek letörli a gyöngyöző

verítéket, nem lehetünk meg egymás segítsége nélkül. Ha tehát valaki segítségre szorul, joga van embertársaihoz folyamodni; s vétkezik, aki tudna segíteni, de nem teszi.

- És ezzel az együgyű bizakodással, szegény gyermekem - folytatta a Magányos Öreg -, kijöttél a pusztába olyan valakihez, akinek az a vágya, hogy az általad oly nagyra tartott szövetség örökre megszűnjék, s kipusztuljon e faj? Nem féltél ide jönni?

- A végszükség - mondta Isabella határozottan - erősebb a félelemnél.

- Nem hallottad, hogy kérészéletű felebarátaid szerint én olyan hatalmakkal szövetkeztem, melyek éppúgy undort keltenek, éppúgy az emberi faj megrontását kívánják, mint jómagam? Nem hallottál semmit erről? És épp éjnek idején lopózol ebbe az odúba?

- Az a Lény, akit imádok, erőt ad nekem az ilyen oktalan félelmekkel szemben - mondta Isabella, de keblének egyre nyugtalanabb remegése elárulta, hogy szavai nem szívből fakadnak, hogy csak színleli a bátorságot.

- Nocsak - mondta a Törpe -, milyen jól illik hozzád a bölcselő szerepe. Mégis, nem gondoltál arra, hogy veszélyes lehet, ha ily fiatal, szemrevaló létedre kiszolgáltatod magad annak, aki annyira gyűlöli az emberiséget, hogy legfőbb örömét abban leli, ha legszebb példányait elrútíthatja, megalázhathatja és elpusztíthatja?

Isabella, bár félt-remegett, határozott hangon folytatta: - Bármily sebeket is kapott ön a világtól, nem viheti rá a lélek, hogy olyan valakin álljon bosszút, aki nem ártott önnek, sőt, tudtával, másnak sem.

- Úgy van, csakhogy, ifjú hölgy - folytatta, miközben szeme szikrát szórt a gyilkos indulattól, amely ábrázatát is félelmesen eltorzította -, a bosszú falánk farkas, amely egyet akar: húst marcangolni és vért szürcsölni. Azt gondolja, hogy megindíthatja az ártatlanságáról bégető bárány?

- Higgye el - folytatta Isabella felállva, ünnepélyes méltósággal -, ezekkel az iszonyú gondolatokkal hiába akar megfélemlíteni, nem képes rá. Mindez nem ér fel hozzám. Akár ember ön, akár ördög, nem bánthatja azt, aki végső kétségbeesésében folyamodott önhöz. Ezt nem teheti, ezt nem meri megtenni.

- Igazad van, leánykám - helyeselt a Magányos Öreg -, nem tudok, nem merek ilyet tenni. Most menj szépen haza. Ne félj, bármivel is rémítenek. Védelmet kértél tőlem, meglásd, megkapod.

- De apó, már megfogadtam: még ma éjjel hozzámegyek ahhoz a férfihoz, akitől iszonyodom, különben pusztulásba döntöm apámat.

- Ma éjjel? És pontosabban mikor?

- Éjfél előtt.

- S már öreg este van - mondta a Törpe. - De ne félj semmitől. Addig még van időd, hogy cselekedjem.

- És az apám? - kérdezte Isabella esdekelve.

- Az apád - felelte a Törpe - mindig is gyűlölt ellenségem volt, az ma is. Ám ne félj!; tiéd az érdem, hogy őt sem éri baj. Most azonban eredj, ha tovább maradnál, megint ábrándképeim támadnának az ember nagyszerűségéről, pedig már egyszer kegyetlenül kijózanodtam. Nyugodj meg hát... az oltár előtt fogsz már állni, midőn kiszabadítlak. Ég veled, az idő sürget, cselekedni kell.

Az ajtóig vezette Isabellát, s aztán útjára engedte. A ló közben kint legelészett a kertben, a lány felült rá, s az épp kelőben lévő hold világánál arrafelé fordította, ahol Ratcliffől elbúcsúzott.

- Sikeres volt az útja? - tudakolta Ratcliff.

- Akihez küldött, mindent megígért; de hogyan tudja ígéretét teljesíteni?

- Adjon hálát az égnek! - könnyebbült meg a férfi. - Higgye el, amit megígért, azt hatalmában áll teljesíteni is.

Ebben a pillanatban éles fütttyentés hangzott a pusztán.

- Hallja? - szólt Ratcliff -, engem hív; Vere kisasszony, ön most hazatér, a kert oldalsó kapuján hagyja nyitva a reteszt; ahhoz, amelyik a hátsó lépcsőre nyílik, saját kulcsom van.

Másodszor is füttyszó harsant, még élesebben és hosszabban, mint először.

- Megyek már, megyek - kiáltotta Ratcliff, megsarkantyúzta lovát, s elvágatott a pusztán a remetelak irányába. Vere kisasszony visszatért a várba. Lova tüzes jószág volt, őt magát fűtötte az izgalom, így aztán szélesebben röpültek hazafelé.

Mindent úgy tett, ahogy Ratcliff megparancsolta, bár utasításainak célját nem értette tökéletesen. Lovát kicsapta a kert melletti gyepre, s lakosztályába osont anélkül, hogy bárki észrevette volna. Kinyitotta a zárat, s lámpásért csengetett. A szolgálával együtt, aki a hívásra megjelent, hogy teljesítse a kisasszony kérését, apja lépett a szobába.

- Kétszer is hallgatóztam az ajtódnál - mondta az apa - azóta, hogy két órával ezelőtt eltávoztam tőled. S mivel hangot nem hallottam, nyugtalankodni kezdtem, hogy netán bajod eshetett.

- És most, apám, arra kérem, tegye meg, amit nagylelkűen megígért. Hadd élvezzem itt magamra hagyva, egyes-egyedül szabadságom utolsó pillanatait, hadd éljek az utolsó percig a haladékkal, melyet öntől kaptam.

- Így lesz - mondta az apja -, s más sem fog zavarni. De milyen rendetlen a ruhád, s e kócos, zilált fürtök! Nehogy megint így találjalak, amikor visszajövök! Az áldozat csak akkor ér valamit, ha jó szívvel hozzák.

- Ez az előírás? - vágott vissza Isabella. - Hát ne féljen atyám! Az áldozat fel lesz cicomázva.

Tizenhetedik fejezet

Be furcsa esküvő!

SHAKESPEARE,
SOK HŰHÓ SEMMIÉRT, IV. 1. 66.

(Fodor József fordítása)

Az Ellislaw kastély kápolnája, amelyet a baljós menyegző színhelyéül kijelöltek, sokkal régebben épült, mint maga a vár, noha emez is nagy múltra tekintett vissza. Egykor itt, Ellislaw-ban kisebb szerzetesközösség telepedett meg, amely - a régészek feltevése szerint - a dús, gazdag Jedburgh apátság kötelékébe tartozott; ez idő tájt még nem kezdődtek el Anglia és Skócia között az egyre gyakoribbá és mind hosszadalmasabbá váló hadakozások, amelyek során az építményeket a határ mindkét oldalán jobbára hadicélokra használták fel. Később a szerzeteseket mindenestül elsöpörte az ide-oda hullámzó háborúság a kölcsönös megtorlások. A cellák romjain nemesi vár emelkedett föl, amelyben a kápolna is helyet kapott.

Az épület félköríveivel, vaskos oszlopaival, melyeknek dísztelensége az úgynevezett szász építészet korát idézte, mindig is komor, rideg látványt nyújtott, s gyakorta szolgált földesurak, korábban pedig barátok temetkezési helyéül. Ezúttal azonban zordnál is zordonabbá varázsolta a világítás gyanánt kitűzött néhány füstölgő fáklya. Arasznyi körben, a sűrű füsttől vörösben, bíborszínben játszó dicsfénytől övezve sárgás fényt gerjesztettek, ezen túl azonban kétes homály borongott; ettől a kápolna mintegy kitágult, mivel falai teljesen belevesztek az áthatolhatatlan homályba. Az ünnepélyhez sebtében felbiggyesztett ékítményektől csak még sivárabb lett a látvány. A szobák faláról leszedték az ócska kárpitokat, ezekkel aggatták körbe, hevenyészve és hézagosan, a kápolna falait, közbül pedig mindenfelől összeszedett címerpajzsokat, halotti jelvényeket helyeztek el szeszélyes összevisszaságban. A kőoltár mindkét oldalát egy-egy szobor díszítette, melyek sehogyan sem illettek egymáshoz. Az egyiket kőből faragták, s valami bús képű remetét vagy szerzetest ábrázolt, aki a szentség hírében halt meg; ezt csuklyásan-csuhásan, hanyatt dőlve ábrázolták, arcát áhítatosan az égre emelte, kezét, melyben rózsafüzért tartott, imára kulcsolta. A másik oldalon elhelyezett sírköszobor olasz ízlésre vallott, a legfinomabb márványból vésték-csiszolták, a modern művészet termékének tűnt. Ezt Isabella anyjának, néhai Ellislaw-i Vere asszonynak emlékére állították, akit a szobor haldoklása közben jelenített meg. Fölötte könnyeket hullató szárnyas angyalka, félrefordított tekintettel; a művész abban a pillanatban ragadta meg, midőn kioltja egy pislákoló mécses lángját. Ez a jelenet az asszony idő előtti halálát jelképezte. Valóságos műremekként hatott, csakhogy máshová kívánczolt ebből a felemás környezetből, ahová áthelyezték. Sokan meglepődtek, sőt megbotránkoztak azon, hogy Ellislaw, akitől az asszony életében kevés jót kapott, de halála után mély megrendülést színlelt, nem állott ily pompás síremléket állíttatni. Mások viszont felmentették a képmutatás vádjától, mondván, hogy az emlékszobrot Ratcliff szorgalmazására, s kizárólag az ő költségén készítették.

A násznép a szobrok előtt gyűlt egybe, szám szerint alig néhányan. Sokan ugyanis a küszöbönálló felkelésre készülendő, már korábban elhagyták a várat, Ellislaw pedig nem tartotta kíváncsnak, hogy ebben a helyzetben a legközelebbi rokonokon kívül, akiknek jelenlétét a helyi szokások parancsolóan megkövetelték, népes vendégseregletet csődítsen össze. Az oltár tőszomszédságában a szokottnál is komorabb, marconább, gondterheltebb Sir Frederick Langley állt; mellette Mareschal, aki a vőfély szerepét játszotta. Az ifjú Mareschal vidor ábrázatától, melyre ilyenkor sem tudott komolyságot erőltetni, a vőlegény homlokán még sötétebb árnyak jelentek meg.

- Mikor jön már elő a menyasszony? - súgta oda Sir Fredericknek. - Még az egyetemről tudom, hogy a rómaiak gyakran használtak kényszerítő eszközöket, remélem, mi ezt elkerülhetjük. Kissé kényelmetlen lenne az én csókra termett húgocskámnak, ha két nap alatt másodszor is elrabolnák, bár ahogy én látom, nálánál senki sem érdekesebb az efféle erőszakos bókra.

Sir Frederick úgy tett, mintha nem hallaná a fejtegetést, valami dalt dudorászott, másfelé bámult, Mareschal azonban az előbbi csípős hangnemben folytatta:

- Ez a késedelem nagyon megalázó dr. Hobblerra nézve; őt épp akkor parancsolták ide, hogy hipp-hopp mindent készítsen elő az örvendetes eseményre, amikor a két flaska után éppen a harmadikból is sikerült kirántani a dugót. Remélem, megvédelmezed előljárói dörgedelmetől, hiszen a hitszolgálat illő óráján jócskán túl vagyunk. De már jön is Ellislaw meg az én drágalátos húgocskám; bűbájosabb volna, mint eddig bármikor, ha nem lenne ennyire megviselt, ilyen falféher. Különben figyelmeztetem, lovag úr, ha a lány nem mond IGENT jószántából, szó sem lehet esküvőről, bármi is történt légyen eddig.

- Hogy nem lesz házasság? - ámuldozott Sir Frederick félhangosan, s hangja elárulta, hogy csak nagy nehezen tudja türtőztetni magát.

- Nem, akkor nincs dínomdánom, lakodalom - vágta rá Mareschal -, erre a fejemet teszem.

Sir Frederick Langley megragadta a kezét, és miközben megszorította, Sir Frederick a foga között sziszegve odasúgta neki: - Mareschal, ezt nem úszod meg szárazon - ezzel ellökte magától Mareschal kezét.

- Állok elébe - mondta Mareschal -, nem szoktam csak úgy vaktában fecsegni, anélkül hogy ura volnék szavaimnak. No, szólalj meg, aranyos hugicám, igaz-e, hogy szabad akaratod szerint, befolyástól mentesen vállalod uradul és parancsolódul ezt a vitéz lovagot? Mert ha csak egy parányit is viszolyogsz, gondold meg, és ki vele, s akkor Sir Frederick nem mondhat asszonyának.

- Elment az eszed, Mareschal? - szólt közbe Ellislaw, aki az ifjú Mareschal egykori gyámjaként gyakran fensőbbes hangot használt vele szemben. - Mít képzelsz, oltár elé vonszolnám a leányomat, ha nem jött volna ide szíves örömet?

- Ugyan már, Ellislaw uram - vetette ellen az ifjú -, szükséges az ellenkezőjét bizonygatnod! Csak rá kell nézni erre a lányra, a szeme könnyes, az arca fehérebb, mint az a fátyol, mely elfödi. Az emberszeretet nevében ragaszkodom ahhoz, hogy a szertartást halasszák el holnapra.

- Majd ő megfelel neked, te javíthatatlan kotnyeleskedő, igenis a lányom óhajtja, hogy az esketés megtörténjék. Nem így van, Isabella, drágám?

- De igen - felelte Isabella, félig aléltnak -, mert sem Isten, sem ember segítségére nem számíthatok.

- Abból, amit mondott, csak az első szót lehetett hallani. Mareschal vállat vont, s hátrébb lépett. Ellislaw az oltár elé vezette, helyesebben támogatta a leányát. Sir Frederick előrelépett a lány mellé. A pap kinyitotta az imakönyvét, és Vere úrra nézett, hogy kezdheti-e a szertartást.

- Kezdje! - szólalt meg Vere úr.

De ekkor kiáltás hangzott, mintha csak az elhunyt asszony kriptájából törne elő, s oly harsányan, hogy az egész boltozatos kápolna visszhangzott tőle: „Várj!”

Mindenki megdermedt, távolról, a lakószobák felől csörömpölés, kardcsattogásféle hallatszott. De csak egy pillanatig.

- Miféle újabb cselfogás ez megint? - szólt vadul Sir Frederick, s gyanakvó pillantással fürkészte Ellislaw-t és Mareschalt.

- Valamelyik nyughatatlan vendég idétlenkedik - bátorította Ellislaw, bár ő maga is megnyugtatóra szorult volna. - Elnézőeknek kell lennünk a ma esti lakoma féktelenségeivel szemben. Kezdődjék a szertartás.

A lelkiatya már éppen belekezdett volna, midőn ugyanonnan megismétlődött a fenyegető felszólítás. A fehérnép jajveszékelnéni kezdett, egytől egyig kirohantak a kápolnából; a férfiak megragadták kardjuk markolatát. A pillanatnyi döbbenet még el sem múlt, midőn előlépett a síremlék mögül a Törpe, pontosan Vere úr elé. Attól, hogy ez a furcsa, rémes jelenés itt, ebben a környezetben felbukkant, a jelenlevőkben valósággal elhűlt a vér, Lord Ellislaw pedig csaknem szörnyethalt ijedtében. Keze, mely a lányét szorongatta, lehanyatlott; odatámaszkodott a legközelebbi oszlophoz, megkapaszkodott benne, homlokát a csupasz kőnek támasztva.

- Ki ez az ágrólszakadt? - fakadt ki Sir Frederick -, s mi keresnivalója van itt?

- Azért jöttem volna, hogy tudtára adjam - torkolta le a Törpe a rá jellemző nyers hangvétellel -, hogy ezt az ifjú hölgyet, s vele együtt Ellislaw-t, Mauley-Hallt, Polvertont, beleszámítva a legparányibb rögit is, csak úgy kaparinthatja meg, ha a leány az én beleegyezésemmel megy önhöz: ám az én beleegyezésemet ön sosem kapja meg. Térdeljen le, és adjon hálát az Atyaúrstennek, hogy mindez így történt, és nem lép frigyre olyan tulajdonságokkal, az igazsággal, ártatlansággal, erénnyel, melyekhez semmi köze. Te meg, elfajzott jómadár - folytatta Ellislaw-hoz fordulva -, te azt gondolod, hogy így megmented az irhádát? Eladnád a leányodat, hogy kimentsd magad a bajból; ha a szükség úgy hozná, talán még meg is ölnéd, aztán meg felfalnád, csak hogy megmenekülj az éhhaláltól. Úgy bizony, temesd csak kezvedbe az arcod, ne kelljen pironkodnod, magad előtt látva azt az embert, akit vasra verettél, akit bűnbe hajszoltál, akit lélekben megnyomorítottál. Köszönd a leányodnak, ennek a szeplőtlen teremtésnek, aki téged apjának nevez, hogy ismét megkönyörülök rajtad. Pusztulj a szemem előtt, s az a kegy, amelyben részesülsz, eleven tűzként perzselje agyadat, míg olyan kiégett, olyan üszkös nem lesz, mint az enyém.

Ellislaw némán, keserű legyintéssel távozott a kápolnából.

- Menj utána Hubert Ratcliff - szólt a Törpe -, add tudtára, hogy mi vár rá. Boldog lesz, mert az, hogy szabad levegőt szívhat, s arany üti a markát, neki boldogságot jelent.

- Egy szót sem értek az egészből! - fortyant föl Sir Frederick Langley. - Egy bizonyos: vagyunk itt néhányan férfiak fegyverrel, erőnkkel Jakab királyt szolgáljuk. S ön, uram, akár, az igazi Sir Edward Mauley, akiről azt rebesgetik régóta, hogy rabságban sorvadt el, akár csak bitorolja a nevét és címét, élünk a szabadsággal, hogy önt itt tartsuk mindaddig, amíg fény nem derül rá, mi szél hozta ide éppen ilyenkor. Kémeket nem tűrünk magunk között... Fogjátok el, barátaim!

Csakhogy a tétova cselédek riadtan visszahőköltek. Sir Frederick egy szál maga indult a Remete felé, mintha le akarná fogni, ekkor azonban csillogó hegyű alabárd tartóztatta fel, amelyet Hobbie Elliot vaskos keze szegezett egyenesen a mellének.

- Ha egy ujjal bántani mered, mindjárt likat vágok a testeden, hogy átsüthessenek rajtad a nap-sugarak - rivallt rá a tagbaszakadt határlakó. - Kotródj hátrébb, mert tüstént felnyársallak! Senki se merészeljen Elshie-hez hozzányúlni; jó pajtás ő, derék cimbor, a barát mindig számíthat rá; nyomorék, azt hiszitek, no, urak, akinek megszorongatja a kezét, kiserked a vér a

körme alól - van rá egy kövér ürüm. Kemény legény ez az Elshie! Olyan a keze, akár a kovács vasfogója.

- Mi keresnivalód van itt, Elliot? - vonta kérdőre Mareschal. - Ki kért rá, hogy idetolakodj?

- Csendesebben, Mareschal of Wells - csitította Hobbie -, nem egyedül érkeztem, huszad-harmincadmagammal, képviselvén saját személyemet meg a királyét, azaz a királynőét, vagy hogy is kell mondani, s ráadásul Agyafűrt Elshie-t is, hogy fenntartsuk a békességet, meg hogy visszafizessünk egyet s mást Ellislaw-nak, amiért olyan bitangul bánt velem. A kapcabetyárok kiadós reggelivel kedveskedtek nekem a minap, az is az ő konyháján készült; azt gondoljátok talán, én nem hálálom meg bőséges vacsorával? No, csak ne kapkodjatok a kardotokhoz, urak, az egész kastély az ölünkbe hullt; a kapuk tárva-nyitva, embereitekből dől a pálinkabűz, úgy fejtettük le róluk a kardot meg a pisztolyt, mint amikor az ember borsót hüvelyez.

Mareschal kirohant, de mindjárt vissza is tért a kápolnába.

- Ördög és pokol! Igaz, így van, Sir Frederick! a vár telis-tele van idegen fegyveresekkel, a mieink meg, azok a részeg disznók, mind egy szálíg fegyvertelenek. Kardot elő, vágjunk rést a betolakodók között.

- Nem addig van az, nem addig van az - intette le Hobbie -, egyet mondok, kettő lesz belőle. Nem vagyunk mi rosszakaróitok, csak hát, ha ti fegyvert fogtatok Jakab királyért, vagy hogy az ördögbe hívjátok, meg a prelátusokért, hát mi is gondoltunk egyet, nosza folytassuk a régi szomszéd perpatvart, mi is harcoljunk, a másikért meg a Skót Egyházért. De a hajatok szála se görbül, ha illedelmesen hazakotródtok. Ez a legbölcsebb, amit tehettek, mert biztos híreink vannak Londonból, hogy az a Bang vagy minek is hívják, úgy eldöngötte a franciákat, hogy bárkástul, királyostul eltakarodtak a part mellől. Okosan tennétek hát, ha nem húznátok ujjat a mi öreg Annuskánkkal, amíg jobb királynő nem akad nála.

Ratcliff éppen a pillanatban tért vissza, s megerősítette a jakobiták számára oly lesújtó híreket. Sir Frederick, anélkül hogy bárkitől is elbúcsúzott volna, nagy dérrrel-dúrral elhagyta a várat, és a csatlósok, akik erre még képesek voltak, szintén vele tartottak.

- És te most mihez fogsz, Mareschal uram? - tudakolózott Ratcliff.

- Hogy mihez? - vette át a szót Mareschal, s mosolygott hozzá -, magam sem igen tudom, én sokkal forróbb vérű vagyok, és sokkal kevesebb vagyok támogató, hogysem követni tudnám a vitéz völegény példáját. Más fából faragtak, de ki tudja, mi hasznom belőle.

- Akkor meg ereszd szélnek az embereidet, te meg maradj békén, bocsánatos vétek, amit elkövettél, hisz ki sem tört a lázadás.

- Úgy igaz - erősítette Elliot -, ami elmúlt, elmúlt, legyünk jó barátok ismét. Nem tartok én haragot senkivel, csak Westburnflat, ő van a bögyömben, őt meg már jól megtáncoltattam. Alig háromszor csapott össze a kardunk, már uzsgyi, kiugrott az ablakon, bele a vizesárokba, és úgy habarta a vizet, akár egy gácsér. Van magához való esze, mondhatom, reggel elhurcolja az egyik menyecskét, este a másikat, kevesebb már nem is elég neki! Ha nem szedi a sátorfáját, én piszkálom ki ebből az országból, de vasvillával, a castletoni találkozót pedig nyugodtan elhalaszthatjuk, minthogy a cimborái nem hajlandók segédkezni.

Isabella a nagy zűrzavarban odavetette magát lába elé jótevőjének, Sir Edward Mauleynak, mert így illik most már neveznünk a Magányos Öreget, hogy kifejezésre juttassa háláját, s kérését, bocsátana meg apjának. Mihelyt a nagy izgalom, futkosás alábbhagyott, rájuk tapadt minden szem. Vere kisasszony édesanyja emlékszobra mellé állt, amelynek néhány vonása megegyezett az övével. A lány a Törpe kezét szorongatta, csókolgatta, a könnye pedig hullt rá,

mint a záporosó. A férfi csak állt, mozdulatlanul, csupán a szemét villantotta hol a márványalakra, hol annak eleven hasonmására. Az ő szeme is könnybe lábadt - kezét arcához emelve törölgette a könnyeket.

- Azt hittem - mondta a férfi -, hogy a könny már régen kiszáradt a szememből, de patakzik, midőn megszületünk, s forrása nem apad el mindhalálunkig. Ám semmiféle megatódás nem rendít meg elhatározásomban. Most búcsút veszek mindattól, aminek emléke (ekkor a sírszoborra tekintett) és jelenléte (ekkor megszorította Isabella kezét) oly drága nekem. Ne szólj hozzám! Ne próbálj szándékomtól eltéríteni! Nem fog sikerülni; az idomtalan porhüvelyt sem nem látod, sem nem is hallasz róla többé. Meghalok számodra, mielőtt valójában a sírba kerülnek. Gondolj rám mindig barátodként, aki megszabadult az élet megannyi szenvedésétől és szennyétől.

Megcsókolta Isabella homlokát, megcsókolta a szobrot is, amely mellett a leány térdelt, s kilépdelt a kápolnából, nyomában Ratcliff-fal.

Isabellát teljesen kimerítették a nap izgalmai. Az asszonyok feltámogatták szobájába. A vendégek nagy része elvonult, bár mielőtt erre sort kerítettek volna, mindegyikük, aki hallgatóra talált, azt bizonygatta, hogy mennyire elítéli a kormány elleni lázadást, s mennyire sajnálja, hogy ő maga belesodródott. Hobbie Elliot éjszakára elvállalta a vár parancsnokságát. Takaros őrséget állított. Nem kis büszkeséggel emlegette azt a fürgeséget, amellyel az Elshie sürgős parancsát hozó hű Ratcliffnek engedelmeskedtek. Az is tiszta szerencse, hajtogatta, hogy éppen ma tudták meg, hogy Westburnflatnak esze ágában sincs Castletonba jönni a találkozóra, hanem ujjat akar húzni velük. Ennek volt köszönhető, hogy jókora csapat összeverődött Dombalján azzal a szándékkal, hogy a következő reggel ellátogatnak a rabló várába; ők érkeztek némileg más irányt véve Ellislaw várába.

Tizennyolcadik fejezet

A végső jelenet

Mely e fura s gazdag mesét lezárja.

SHAKESPEARE,
AHOGY TETTSZIK, II. 7. 164.

(Szabó Lőrinc fordítása)

Másnap reggel Ratcliff úr átadta Vere kisasszonynak apja levelét, amely így szólt:

Imádott Gyermekeim!

A kormányzat megtorlása elől, hogy mentsem magam, külföldre kényszerülök, s bizonytalan ideig külhonban időzöm. Nem kívánom, hogy velem jöjj vagy kövess. Az én érdekem, s még inkább a tiéd, azt követeli, hogy maradj ott, ahol most vagy. A tegnapi szokatlan események okát nem szükséges töviről hegyire elmagyaráznom. Úgy hiszem, Sir Edward Mauley, aki egyébként anyai ágon közeli vérrokonod, alaposan rászolgált neheztelésekre; minthogy azonban téged örökösének nyilvánított, s vagyona jelentős részét hamarosan rád ruházza, ezzel nekem is teljes elégtételt szolgáltatott. Tudom, sohasem bocsájtja meg nekem, hogy anyád engem fogadott el kérőjének, s nem volt hajlandó kiszolgáltatni magát olyan családi alkunak, amely őt a józan ész megcsúfolásával, önkényesen nyomorék rokonához kötette volna. E csalódással betelt a mérték: elméje, amely különben sem működött az óramű pontosságával, teljesen összezavarodott, s rám, legközelebbi rokona és örököse férjére várt az a hálátlan szerep, hogy róla s birtokáról gondoskodjam; ez meg is történt mindaddig, amíg bizonyos személyek, akik nyilván azt gondolták, hogy ezzel javát szolgálják, visszahelyezték jószágába, későbbi hóbortjait vizsgálva ma már a vak is látja, hogy helyesebb lett volna, az ő érdekében, ha nem fosztják meg a gyengéd és oly üdvös felügyelet áldásaitól.

Egy dologban azért úgy járt el, ahogy a rokoni kapcsolat megkívánja, bár rigolyái itt is kiütköztek. Köztudott, hogy a világtól álnév és álruha védelme alatt, rideg magányba vonult vissza, saját halálhírét költötte, (amibe én, igyekezvén kedvében járni, beletörődtem). Felhatalmazott, hogy birtokai jövedelmével szabadon gazdálkodjam, különösen abból a birtoktestből származó bevétellel, amely egykor édesanyád birtoka lévén, őrá, mint egyetlen fiági örökösre szállt. Bizonyosan azt gondolta, hogy ezzel valami különös kegyet gyakorol, jöllehet minden tárgyilagos szemlélő számára nyilvánvaló, hogy nem tett egyebet, mint magától értetődő kötelességét teljesítette, mivel az igazság jegyében, ha nem is a törvény betűi szerint, téged kell anyád örökösének tekinteni, engem pedig törvényes gyámodnak. Ebben az ügyben tehát semmiféle kötelezettség nem terhel, sőt joggal felróhatom, hogy járandóságomat könyöradományként kaptam, attól függően, hogy milyen kedvében volt Ratcliff úr, aki ráadásul egyre újabb és újabb darabokat hasított le vagyonomból zálogul, valahányszor a bérleten felül némi külön előlegért folyamodtam hozzá; elmondhatjuk, hogy addig ravaszkodott, amíg birtokom igazgatását sikerült teljességgel magkaparintania. Ha meg Sir Edwardnak ez az álnok barátság csak azért kellett, hogy befészkelvén magát házamba, adandó alkalommal könnyűszerrel és kéjes élvezettel eltiporjon, akkor meg, ismétlem, még kevésbé kell magam, úgymond, lekötelezettjének éreznem.

Ha jól tudom, tavaly ősz felé, vagy eszelősségből, vagy azért, hogy az imént említett gonosz-ságára feltegye a koronát, megjelent a környéken. Színleg azért jött, hogy megtekintse a síremléket, amelynek felállítását anyád kápolnabeli sírján annak idején ő szorgalmazta. Ratcliff, aki ekkortájt tisztelt meg avval, hogy kitűrt a saját házamból, készséggel állt rendelkezésére, és titkon bevezette a kápolnába. Ennek - mint ő maga bevallotta - az lett az

eredménye, hogy a nyomorult órákon keresztül magánkívül őrzöngött, elborult elmével bevette magát a közeli szittyósba, s ott is, amikor már magához tért, a legsivárabb helyet szemelte ki, kalyibát emelt, mezei vaddá züllött, olyan toportyánná, aminő mindig, élte virágjában és voltaképpen lenni szeretett volna. Föltétlenül megemlítené, hogy Ratcliff úr a dologról némán hallgatott, pedig ha szól nekem, akkor megboldogult feleségem rokonát nyomorult helyzetéhez illő gondoskodásban részesítettem volna, de nem, ő úgy látszik, annyira egy húron pendült vele, hogy a szerencsétlent zagyva terveivel kapcsolatban teljes titoktartásáról biztosította, sőt, esküt is tett rá. Sűrűn felkereste Sir Edwardot, akinek az a tébolyult ötlete támadt, hogy remetelakot épít magának, ebben még segédkezett is neki. A legjobban attól rettegetek, hogy kapcsolatukra fény derül.

A tanya körül messzire elláthat a szem, ezért az a föld alatti üreg, valami kriptaféleség, amire a magas gránitoszlop közelében bukkantak rá, szolgált Ratcliffnek búvóhelyül, valahányszor valaki közeledett gazdájához. Gondolom, magad is gyanítod, gyönyörűségem, hogy a lapulásra minden oka megvolt. Azt sem hallgathatom el, hogy mialatt én boldogtalan barátomat a La Trappe-i szerzetesek körében tudtam, valójában itt élt már hónapok óta, e különös álarca mögött, házamtól alig ötmérföldnyire, s Ratcliff, Wesburnflat vagy mások útján, akiket - hisz módja volt rá - busásan lekenyerezett, minden cselekedetéről azon nyomban értesült. Azt veti a szememre, hogy mindenáron hozzá akartalak adni Sir Frederickhez. A legjobb szándék vezetett, ám ha Sir Edward Mauley másként vélekedett, miért nem állt elő férfiasan, miért nem mondta a szemembe, hogy az egyezségben ő is részt kíván venni, hogy beleszólást követel magának ügyeidbe, amire - hisz roppant vagyonát te öröklöd - valóban jogot is formálhat.

Most már ugyan vakmerő és különc rokonod kissé elkésett, hogy szándékával előhozakodjon, mégsem kívánom, a legkisebb mértékben sem, óhajait hatalmi szóval elutasítani, noha az, akit jövődöbelidül kiszemelt, nem más, mint maga az ifjú Ernscliff; bevallom, róla feltételeztem legkevésbé, hogy bizalmát élvezi, tekintettel ama végzetes eseményre. De rendben van, ebbe is készséggel és boldogan beleegyezem, egy feltétellel: ha a megállapodás megmásíthatatlan formában köttetik meg, úgy, hogy ne kerülj függő helyzetbe, tőled ne vonhassák meg egyik napról a másikra jogos járandóságodat, ami miatt én okkal panaszkodhatom. Sir Frederick Langley nevét, szentül fogadom, többé nem hozom szóba. Nem is valószínű, hogy hozomány nélkül ragaszkodik hozzád. Ennek folytán, drága Isabellám, a Gondviselés bölcsességére és a saját megfontolásokra bízlak, de kérve kérlek, tégy meg mindent haladék nélkül azért, hogy biztosítsd magadnak mindazt, amivel én halmoználak el, ha rokonod szeszélye ettől a lehetőségtől meg nem fosztott volna.

Ratcliff úr említette, hogy Sir Edward tekintélyes évjáradékkal kívánja biztosítani külföldi megélhetésemet. De büszkébb vagyok, hogysem ezt elfogadjam. Megüzentem neki, hogy van nekem drága gyermekem, aki nem tűrné el, még ha maga szükségét látna is, hogy én nyomorogjak. Helyesnek láttam, hogy kertelés nélkül közöljem vele: bármilyen juttatásban is részesít téged, úgy kell számolnia, hogy abból te atyád iránti természetes kötelességedet teljesíthesd. Készséggel rád hagyom Ellislaw várát a kastéllyal egyetemben, hogy ezzel is kifejezésre juttassam atyai érzelmeimet, továbbá azon igyekezetemet, hogy neked életed megalapozásához önzetlen segítséget nyújtsak. Annak az adósságnak az évi kamata, mely a birtokot terheli, valamivel több a hozamnál, annak ellenére hogy újabban méltányos bért vettem ki a fő- és melléképületekre. Minthogy azonban egyedül és kizárólag Ratcliff úrnak tartozom, ő mint rokonod megbízottja, nem lesz türelmetlen hitelező. Mindehhez még csak annyit, hogy bár engem Ratcliff úr személyemben megbántott, én őt mégis igen derék, becsületes embernek tartom, előtte bármilyen ügyes-bajos dolgaidat bizalommal feltárhatsz, nem beszélve arról, hogy ha sikerül tetszését még jobban megnyerned, ezzel a legtöbbet teszed azért is, hogy

megtartsd a rokonodét. Marchie-t üdvözlöm. Remélem, nem fogják zaklatni a történetek miatt. Odaátról majd bővebben. Addig is maradok szerető apád:

Richard Vere

A feni levélen kívül semmi sem került hozzánk, ami történetünk előzményeit megvilágíthatná. Hobbie-val együtt talán maga az olvasó is úgy vélekedik, hogy a Sokkövű Mocsár Magányos Öregje homályos, ködös fogalmakba gondolkodott, s hogy végeredményben maga sem tudta, mit akar, vagy ha tudta is, nem volt képes céljait egyértelműen és következetesen megvalósítani: Hobbie szerint az ő gondolkodásának a nyitját is úgy lehet megelélni, miként egyenes ösvényt a közlegelőn, még hozzá olyan helyen, ahol százszámra indázik, kanyarog a sok csapás, de egyenes, kitaposott út sehol sincsen.

A levelet elolvasva Isabella legelőször apja felől érdeklődött. Megtudta, hogy miután Ratcliff-fel hosszan tárgyalt, kora hajnalban útra kelt, s most már útban van a legközelebbi kikötő felé, ahol - amint reméli - akad valami alkalmatosság, melyen áthajózhat a kontinensre.

- Hová tűnt Sir Edward Mauley?

A Törpét az előző esti eseménydús jelenet óta senki sem látta.

- Hű, a nemjóját, csak nem esett valami baja szegény Elshie-nek! - dohogott Hobbie Elliot -, ez még annál is cudarabb dolog volna, mintha engem újólag kifosztanának.

Tüstént a Törpe hajlékához vágatott. Az árván maradt jerke keserves mekegéssel jött eléje, a fejés megszokott ideje ugyanis már réges-rég elmúlt. A Magányos Öregnek híre-hamva sem volt, a máskor mindig zárt ajtó most tárva-nyitva, a tűz kihunyt, a kunyhó most is azonmód, miként Isabella ide érkeztek. Nem kétséges, az a jármű, amelyen előző este Ellislaw-ba érkezett, más szállásra vitte. Hobbie bűnnek eresztett fejjel baktatott vissza a várba.

- Azon rágódom, hogy talán örökre elvesztettük a mi Agyafúrt Elshie-nket.

- Te minden bizonnyal - mondta Ratcliff, s ezzel papírdarabkát vett elő, s Hobbie kezébe nyomta. - No de olvasd csak el, mindjárt kiderül, semmit sem vesztettél, legalábbis azért, hogy őt megismerted. - Szükszavú adománylevél volt ez, amelyben „Sir Edward Mauley, más néven Elshender, a Remete, Halbernek, azaz Hobbie Elliotnak és Grace Armstrongnak adományozza, hogy használják tetszésük szerint, azt a tekintélyes összeget, amelyet Elliotnak korábban kölcsönadott”.

Hobbie örömébe ürmögött, amitől könnyű csorgott végig cserzett arcán.

- Bármilyen furcsa is - mondta -, csak akkor örülnék igazán, ha boldognak tudhatnám azt a szegény árva lelket, aki adta.

- Már maga az fél boldogság - nyugtatta Ratcliff -, ha másokat boldogíthatunk. Ha a gazdám mindig így adakozott volna, mint most, mennyire más viszonzást kapott volna! Bizony a meggondolatlan bőkezűség, amely a fősvénységet hízlalja, és a tékozlásnak tápot ad, nem szül jó vért, az érte járó hála pedig rendszerint elmarad. Aki mégis így tesz, szelet vet, és vihart arat.

- És az ilyen aratás elég soványka termést hoz - toldotta meg Hobbie. - De ami azt illeti, ifjú asszonykám engedelmével szívesen hazacipelném Elshie méhkaptárát, szépen elrendezném őket Grace parányi virágoskertjében, ott a Dombalján - úgy óvnánk őket a füsttől, akár a két szemünket. És az az elárvult kecske, annak is felkopna az álla az olyan köröngetegben, mint amilyen ez itt, nálunk meg a tarka virágos réten gyenge füvet haraphatna a csűr mellett. A kutya is egykettőre megbarátkozna vele, sohasem hajszolná, Grace meg minden áldott reggel

megfejné fűrge két kezével, no persze Elshie kedvéért, mert igaz, hogy fránya ember volt és harapósan beszélt, de igen szerette az oktan, jámbor jószágot.

Hobbie kérését megértés fogadta, bár a megértésbe némi csodálkozás is vegyült azon természetes lelki finomság fölött, amely a hála kinyilvánításának ezt a módját Hobbie-ból előcsalta. A gazduram igen megörült, amikor Ratcliff kijelentette, hogy jötevője előtt nem marad titokban a gondoskodás, amelyben kedvenceit részesíti.

- De aztán jusson eszébe, és mondja meg neki, hogy az öregszerűnk, a lányok, Grace is meg magam is, mindannyian jól vagyunk, gyarapszunk, s ezt neki köszönhetjük - ennek biztosan megörül, legalábbis remélem.

Ezután Elliot és az egész dombalji fészekalj gondtalanul, vidáman éldegélt, amit a szeplőtlen becsületesség, kedvesség és jószívűség jogán mindannyian megérdemeltek.

Ernscliff és Isabella házasságának útjából most már minden akadály elhárult, s az a megállapodás, amelyet Ratcliff Sir Edward Mauley nevében kötött, valószínűleg Ellislaw mohóságát is kielégítette. Vere kisasszony és Ratcliff fölöslegesnek tartotta, hogy tudassa Ernscliff-fel: abban, hogy Sir Edward bőkezűen megajándékozza az ifjú párt, nagy szerepet játszik az a körülmény, hogy évekkel ezelőtt hirtelen összezőrdülésben kioltotta Ernscliff apjának életét, s most ily módon akar bűnéért vezekelni. Ha igaz az, amint Ratcliff állítja, hogy a Törpe szertelen emberutálatát valamelyest enyhítette az a tudat, hogy sok ember boldogságához hozzájárult, a fenti eset gyötrő emléke viszont egyik fő oka lehetett annak, hogy nem kívánt személyesen is meggyőződni a boldogság felől.

Mareschal vadászni járt, sok állatot leterített, s rengeteg vörös bort ivott - majd megunva a vidéket, külföldre ment, részt vett három hadjáratban, aztán hazajött, és feleségül vette Lucy Ildertont.

A múltó évek boldogságban, megalégedettségben találták Ernsclifféket. Sir Frederick Langleyt olthatatlan becsvágya behajszolta az 1715-ös szerencsétlen kimenetelű felkelésbe. A lancashire-i Prestonban raboskodott gróf Derwentwaterrel és másokkal. Az a beszéd, amelyet saját maga védelmében tartott, valamint kivégzése előtt mondott szavai megtalálhatók az Állami Perek című kiadványban.

Vere uram, akiről leánya busásan gondoskodott, külföldön élte életét. Az orléans-i herceg kormányzása idején a Law's Banknál talált magához illő foglalkozást, a hír szerint egy ideig dúsgazdag ember volt. A nagynevű szappanbuborék azonban szétpattant, s ő annyira szívére vette, hogy megint szerény évjáradékból kell megélnie (noha ezer és ezer egykori üzlettársa a szeme előtt sorvadtt halálra), hogy a búskomorságtól szélhűdés érte. Ebben halt meg, néhány heti szenvedés után.

Willie Westburnflat kereket oldott Hobbie Elliot haragja elől, miként feljebbvalói megfutamodtak a törvényes felelősségre vonástól. Hazaszeretete arra buzdította, hogy külföldön szolgálja a hazát, ugyanakkor bölcsőhelyéhez való ragaszkodása azt sugallta, hogy ölelje keblére az imádott szigetet, s buzgón gyűjtögesse a pénztárcákat, az órákat, a gyűrűket a honi országutak mentén. Szerencséjére az előbbi sugallat bizonyult erősebbnek, s beállt Marlborough seregébe, dicséretet is kapott, mivel jó szolgálatot tett marhaszerzésben az ellátmányi hivatalnak. Hosszú évek múltán tetemes vagyonnal tért haza (a Jóisten tudja, hogyan jutott hozzá), a wesburnflati erődöt lebonttatta, s helyébe háromemeletes majorsági épületet emeltetett, négy sarkában egy-egy kéménnyel, pálinkát iszogatót szomszédaival, épp azokkal, akiket fiatalon több ízben kirabolt - ágyban végezte, s Kirkwhistle-ben a sírkövén, (mely még most is áll) oly felirat díszel, miszerint vitéz katona, minden áldozatra kész barát és jámbor keresztény volt világeletében.

Ratcliff úr többnyire a fiatalokkal lakott Ellislaw várában, de minden tavasszal és ősszel egy-egy hónapra eltávozott tőlük. Hogy miért és merrefelé kószált ilyenkor, arról sohasem ejtett szót; persze mindenki gyanította, hogy ilyenkor szerencsétlen jötevőjét istápolja. Egyszer aztán, midőn egyik látogatásából hazatért, komor tekintetéből és gyászöltözetéből Ernscliffék kiolvasták, hogy pártfogójuk jobblétre szenderült. Sir Edward halála révén vagyonuk nem gyarapodott, hiszen az öreg még életében minden vagyonától megvált, nagyobbbrészt az ő javukra. Ratcliff, egyetlen meghitt barátja, magas kort ért meg, de sohasem árulta el, hova bujdosott gazdája, hogyan halt meg, sem azt, hogy hol nyugszik. Sejtteni lehetett, hogy a részleteket illetően atyai jó barátja szigorú titoktartást kötött a lelkére.

Elshie tehát egyszeriben eltűnt a fura remeteszállásról, s ez csak megerősítette azt a sok mendemondát, mely róla terjengett. Sokan rebesgették, hogy valami kolostorba merészelt belépni, amivel megszegte a Gonosszal kötött egyezséget, s hazafelé jövet elhurcolták, a legtöbben persze azt vallották, hogy csak kis időre távozott, isten tudja hová, s nemsokára újra felbukkan a hegyek között. A szájhagyomány inkább azt adta tovább, hogy milyen érdesen és nekikeseredetten beszélt; hogy mennyi jót tett, az nagyrészt feledésbe merült. Így aztán többnyire úgy vélik, hogy maga a Mocsári Ember nevezetű ártó szellem ő, akinek tetteiről Elliot asszonyság is mesélgetett az unokáinak. A nép képzeletében ma is ő az, aki megrontja a birkákat, aki miatt az anyajuhok idő előtt megellenek, azaz elvetélnek, aki télidőben hóförgeteget zúdít a vihar elől vízmosásba, sziklahasadékba menekülőkre. Egyszóval e pásztori vidék lakói minden csapást, ami leginkább félelemben és rettegésben tartja őket, a szerencsétlen Fekete Törpe nyakába varrnak.

-oOo-